

**YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN DAVRANIŞLARI:
KARS İLİ ÖRNEĞİ**

Özer ELKIRMIŞ

**Yüksek Lisans Tezi
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL
2020
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Özer ELKIRMIŞ

**YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN DAVRANIŞLARI: KARS İLİ
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL**

ERZURUM-2020

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları: Kars İli Örneği" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

26.06.2020
Aslı ıslak imzalıdır
Özer ELKIRMIŞ

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metodların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL danışmanlığında, Özer ELKIRMIŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 26 / 06 / 2020 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL İmza: Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ÖREN İmza: Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi :Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇELİK İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Aslı ıslak imzalıdır
Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**SİYASAL KATILIM VE SEÇMEN DAVRANIŞLARI**

1.1. DEMOKRASİ VE DEMOKRASİ TÜRLERİ	3
1.1.1. Doğrudan Demokrasi	5
1.1.2. Temsili Demokrasi	5
1.1.3. Yarı Doğrudan Demokrasi	7
1.2. SİYASAL KATILIM	7
1.3. SİYASAL PARTİLER	9
1.4. SİYASAL KÜLTÜR	10
1.5. SEÇMEN DAVRANIŞLARI	10
1.5.1. Seçmen	11
1.5.2. Seçmen Davranışı.....	12
1.5.3. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler.....	15
1.5.3.1. Demografik Etkenler	16
1.5.3.1.1. Yerleşim Yeri Faktörü	16
1.5.3.1.2. Eğitim Faktörü	17
1.5.3.1.3. Yaş Faktörü.....	18
1.5.3.1.4. Cinsiyet Faktörü.....	20
1.5.3.2. Ekonomik Etkenler	21
1.5.3.2.1. Gelir Düzeyi Faktörü	21
1.5.3.3. Sosyolojik Etkenler.....	22
1.5.3.3.1. Aile Faktörü	22
1.5.3.3.2. Din Faktörü	23

1.5.3.3.3. Etnisite Faktörü.....	24
1.5.3.4. Siyasal Etkenler	25
1.5.3.4.1. Aday Faktörü	26
1.5.3.4.2. Parti Bağlılığı Faktörü	27
1.5.3.4.3. Medya ve Propaganda Faktörü	27
1.5.3.5. Psikolojik Etkenler	28
1.5.3.5.1. Kişisel Tutumlar Faktörü	28
1.5.3.5.2. Psikolojik Faktörler	29

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM KAVRAMI İLE KARS'TA ETNİK VE KÜLTÜREL YAPI

2.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI	31
2.2. YEREL YÖNETİMLERİN ORTAYA ÇIKIŞI	34
2.3. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER VE TARİHSEL GELİŞİMİ	35
2.3.1. Tanzimat Öncesi Dönem	35
2.3.2. Tanzimat Sonrası Dönem	38
2.4. YEREL SEÇİMLER TARİHİ.....	41
2.5. KARS TARİHİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	43
2.6. KARS'IN ETNİK YAPISI	47
2.6.1. Türkmenler (Aleviler)	47
2.6.2. Kürtler	47
2.6.3. Terekemeler(Karapapaklar)	48
2.6.4. Azeriler.....	48
2.6.5. Yerliler	49
2.7. KARS İLİNİN SON 5 YEREL SEÇİM SONUÇLARI	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE SEÇMEN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİSİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	53
3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ	53
3.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	54

3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM	55
3.5. VERİ TOPLAMA ARACINI GELİŞTİRİLMESİ	55
3.6. ANALİZ YÖNTEMLERİ	57
3.7. ANALİZ VE BULGULAR.....	57
3.8. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	58
3.9. FREKANS ANALİZLERİ	59
3.10. FARKLILIK TESTLERİ.....	71
SONUÇ.....	76
KAYNAKÇA	81
EKLER.....	92
EK 1. ANKET FORMU	92
ÖZGEÇMİŞ.....	94

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN DAVRANIŞLARI: KARS İLİ ÖRNEĞİ

Özer ELKIRMIŞ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL

2020, 94 Sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ÖREN

Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇELİK

Temsili demokrasi açısından seçim, seçmen ve siyasi partiler vazgeçilmez unsurlar olarak görülmektedir. Belirli kriterlerle gerçekleştirilen seçimler toplum ve siyasi partiler üzerinde geleceğe dönük önemli etkiler yaratmaktadır. Asıl amacı iktidarı elde edebilmek olan siyasi partiler bu amacını gerçekleştirebilmek için seçmenleri çeşitli faktörlerle etkileme yolunu seçmektedirler. Buna bağlı olarak seçmenler de şahsi ve toplumsal faydalarını gerçekleştireceğini düşündükleri parti veya adaylara yönelirler. Seçmenlerin oy verme davranışını etkileyen çıkar dışında da bir dizi faktör söz konusudur. Bunlar; demografik, ekonomik, sosyolojik, siyasal ve psikolojik faktörlerdir.

Bu çalışmanın amacı Kars ili özelinde yerel seçimlerde seçmenin oy verme davranışını etkileyen faktörleri analiz etmektir. Yerel seçimlerde Kars Merkez Belediye sınırlarında yaşayan seçmenlerin, oy kullanma davranışının incelenmesini konu alan çalışmamızda en doğru sonuca ulaşmak için 427 kişilik örneklem grubu ile yüz yüze görüşülerek anket araştırması yapılmıştır. Anket istatistik paket programı tekniği ile değerlendirilerek sonuçlar tablolar haline getirilmiştir. Yapılan analize göre Kars ilinde parlamentoda grubu bulunan partilerin yapılaşmış bir seçmen desteği olmasına rağmen seçimleri kazandıran esas unsurun sosyolojik (etnisite) faktörler olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile yerel seçimlerde seçmen davranışı söz konusu olduğunda etnisite faktörünün diğer faktörlere göre baskın olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seçme ve Seçilme Hakkı, Seçmen, Seçmen Davranışları, Yerel Seçimler, Kars İli Etnik Yapısı.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****VOTERS' BEHAVIOURS AT LOCAL ELECTIONS: CASE STUDY OF KARS PROVINCE****Özer ELKIRMIŞ****Advisor: Asst. Prof. Dr. Cemile Burcu KARTAL****2020, 94 Pages****Jury: Asst. Prof. Dr. Cemile Burcu KARTAL
Asst. Prof. Dr. Ezgi ÖREN
Asst. Prof. Dr. Adem ÇELİK**

Election, voters and political parties are seen as indispensable elements in terms of representative democracy. Elections held with certain criteria create important prospective effects on the society and political parties. Political parties, whose main purpose is to grab power, choose to influence voters via various factors in order to achieve this goal. Accordingly, voters turn onto the parties or candidates which will bring personal and social benefits to themselves. Apart from interest, there are a series of factors that affect voting behavior of voters. These are demographic, economic, sociological, political and psychological factors.

The aim of this study is to analyze the factors affecting voting behavior of local voters in province. In our study about analyzing the voting behaviors of voters living in the borders of Provincial Municipality of Kars at local elections, a questionnaire was conducted on a sample group of 427 by face-to-face interview method to get the most accurate results. The questionnaire was evaluated by technique of statistical package software and the results were tabularized. According to the analysis made, although the parties in the parliament have a well-established voter support in Kars, it was found that the main factor brought them the election victory was sociological (ethnicity) factors. In other words, when it comes to voters' behaviors at local elections, the ethnicity factor was found to be dominant over other factors.

Keywords: Right to Elect and Be Elected, Voter, Voters' Behaviours, Local Elections, Ethnic Structure of Kars Province.

KISALTMALAR DİZİNİ

AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BBP	: Büyük Birlik Partisi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BTP	: Bağımsız Türkiye Partisi
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
HYP	: Halkın Yükselişi Partisi
İP	: İşçi Partisi
M	: Madde
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
SP	: Saadet Partisi
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Araştırma Modeli..... 54

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. SDEFÖ Puan Aralıkları	56
Tablo 3.2. Araştırma Verilerine Ait Normallik Ve Homojenlik Test Değerleri	57
Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	58
Tablo 3.4. Cinsiyet Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	60
Tablo 3.5. Eğitim Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	60
Tablo 3.6. Etnisite Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	61
Tablo 3.7. Gelir Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	62
Tablo 3.8. Meslek Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	63
Tablo 3.9. Yaş Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı.....	64
Tablo 3.10. Cinsiyet Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı.....	65
Tablo 3.11. Eğitim Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı	66
Tablo 3.12. Etnisite Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı.....	67
Tablo 3.13. Gelir Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı.....	68
Tablo 3.14. Meslek Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı	69
Tablo 3.15. Yaş Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı.....	70
Tablo 3.16. Seçmen Algısı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	71
Tablo 3.17. Seçmen Algısı Ölçeği Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre ANOVA Sonuçları.....	72

ÖNSÖZ

Seçmen davranışı konusu, demokrasi tarihinin her zaman önemli bir sorunsalı olarak görülmüştür. Antik Yunan da doğrudan demokrasi uygulaması ile halkın yönetime doğrudan katılması ve alınan kararlara dâhil olması demokrasinin tarihi açısından son derece önemlidir. Günümüzde devletlerin yönetimindeki kitlelerin sayısal olarak artması ve yönetim alanının genişlemesi sonucu doğrudan demokrasi yerine temsili demokrasi uygulanmaktadır. Temsili demokraside halk ya da asıl olarak seçmen kendisini parlamentoda temsil edecek temsilciler seçmektedir. Temsilcilerin parlamentoya girebilmesi için seçmenlerin belli oranda oyunu alması gerekir. Bu noktada seçmenin oy kullanma davranışının bilinebilmesi son derece önem taşımaktadır. Literatürde seçmen davranışı ile ilgili önemli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak ülkemizde bu alanda yapılmış çalışma bile sınırlı iken alan araştırmamızın konusu olan Kars ilinde bu konuda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla yaptığımız bu çalışma ile bu alandaki eksikliği kısmen de olsa doldurabileceğimizi ümit etmekteyiz.

Çalışmam esnasında değerli fikir ve görüşleriyle ışık tutan saygıdeğer danışman hocam, Dr. Öğr. Üyesi Cemile Burcu KARTAL'a, uzman görüşlerinden faydalandığım Doç. Dr. Atıl Cem ÇİÇEK, Doç. Dr. Yaşar KOP, Doç. Dr. Serkan NAKTİYOK, Dr. Öğr. Üyesi Adem ÇELİK, Dr. Öğr. Üyesi Selçuk AYDIN, Dr. Öğr. Üyesi Tufan İNALTEKİN, Öğr. Gör. Gökbörü ÖNALP, Öğr. Gör. Murat KORUCUK, Öğr. Gör. Erol GEÇGİN hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak çalışmalarım boyunca benden desteklerini esirgemeyen değerli annem, eşim ve biricik kızım Elif Asya'ya ayrıca teşekkür ederim.

Erzurum – 2020

Özer ELKIRMİŞ

GİRİŞ

Demokrasi, en genel tanımıyla halkın egemenliği anlamına gelen yönetim biçimi olarak ifade edilmektedir.

Dünya nüfusunun hızla artması ve yönetim alanlarının genişlemesi gibi sebeplerden dolayı doğrudan demokrasiyi uygulamak zor olduğundan günümüzde temsili demokrasi modeli daha yaygın bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Temsili demokrasilerde halkın iradesinin ülke yönetimine yansımalarının en önemli aracı ise seçimler olmaktadır.

Seçim; “halkın iradesinin birden çok aday arasından bir tercihte bulunmasıdır.” Olgusunu ifade etmekte ve modern demokrasilerde düzenli aralıklarla tekrar edilmektedir. Seçimlerin kilidi ise seçmen olduğundan dolayı siyasi partilerde seçmen davranışını kendi lehlerine çevirebilmek için büyük çaba sarf etmektedirler. Demokrasilerde siyasi partiler seçmen davranışlarını kendi lehlerine çevirebilmek adına seçmenler için politika geliştirerek seçmenleri ikna etmek için seçim öncesi propaganda yaparlar.

Seçim, demokrasiyi demokrasi yapan önemli mekanizma olarak çağdaş toplumların vazgeçilmez bir alışkanlığı haline gelmiştir. Seçmen davranışı, çoklu alternatifler arasında bir tercih yapma olarak tanımlanabilir. Seçimleri kimin kazanacağını kimin iktidar, kimin muhalefet olacağını seçmenler yapılan seçimlerle belirlemektedirler.

Seçmen davranışını etkileyen faktörler; demografik, ekonomik, sosyolojik, siyasal ve psikolojik etkenler olarak sıralanmaktadır. Demografik etkenleri yerleşim yeri, eğitim, yaş, cinsiyet; ekonomik etkenleri gelir düzeyi faktörü, sosyolojik etkenleri aile, din, etnisite; siyasal etkenleri aday, parti bağımlılığı, medya ve propaganda faktörleri oluştururken, psikolojik etkenler ise kişisel tutum ve psikolojik gibi faktörlerden oluşmaktadır.

Seçmen davranışı ve Kars Merkez belediye sınırları içinde yaşayan seçmenlerin yerel seçimlerde oy kullanma tercihini belirleyen faktörleri konu alan bu çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde seçmen davranışıyla ilgili temel kavramlar ele alınmış, daha sonra seçmen davranışının kavramsal ve teorik yönleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca konu ile ilgili teorik analizler kapsamında ifade edilen seçmen davranışını etkileyen faktörler ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise; yerel yönetimler kavramı, yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, Kars ilinin tarihi, etnik yapısı, son beş dönemin yerel seçimlerinin değerlendirilmesi ve yerel seçimler tarihi gibi konular üzerinde durulmuştur.

Tezin son kısmı olan üçüncü bölüm alan araştırması niteliğindedir. Kars merkez belediye sınırları içinde yaşayan seçmenler, bu alan araştırmasının ana kütleini oluşturmaktadır. Bu alan araştırması ile Kars Belediyesi sınırları içinde yaşayan kişilerin seçmen davranışını etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASAL KATILIM VE SEÇMEN DAVRANIŞLARI

1.1. DEMOKRASİ VE DEMOKRASİ TÜRLERİ

Modern dünya düzeninde bir yaşam biçimi olarak karşımıza çıkan demokrasi kavramı, siyaset bilimi açısından oldukça önemli ve güncelliğini yitirmeyen konuların başında gelmektedir. Demokrasi sözlük anlamı olarak halkın kendi kendini yönetme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Ejder, 1996: 190). Uzun bir maziye sahip olan demokrasinin ne olduğu, ne olması gerektiği ya da ne olabileceği tartışmaları günümüze kadar ulaşmış, ortaya atılan makro düzeydeki teoriler etrafında ortak fikirler üretilmeye çalışılmıştır (Sartori, 1996: 301). Demokrasi kavramının sözcük temelinde ise, eski Yunancada halk anlamında kullanılan “demos” ve güç/iktidar karşılığını bulan “kratos” kelimelerinin birleşimi bulunmaktadır. Böylelikle genel olarak “halkın yönetimi” anlamında kullanılan demokrasi, zamanla içeriğine yeni kavram ve değerler katmıştır (Schmidt, 2002: 25).

Kavramsallaştırma çabaları içerisinde yazında birçok demokrasi tanımı oluşmuştur. Örneğin Schmidt’e göre demokrasi, özgür-genel ve eşit seçim hakkı, siyasal partilerin iktidar mücadelesi, yurttaşlar için sağlıklı bilgi edinme, düşünce özgürlüğü, usulüne uygun yapılan seçimler ve bu seçimlerle yöneticilerin başa gelme/gitme zamanlarının belirlenmesi anlamlarını içermektedir (Schmidt, 2002: 21). Arblaster’e göre ise, seküler düzen içinde olgunlaşan egemenlik anlayışının yarattığı halk iradesinin yönetimi belirlemesidir (Arblaster, 1999: 27). Bunların yanında Erdoğan, demokrasiyi eşitlik ve özgürlüğün genel normlarla belirlendiği ve her türlü koruma altına alındığı siyasal sistem olarak belirlemiştir (Erdoğan, 1995: 3). Touraine ise demokrasiyi, insan hakları ve azınlıkların korunabilmesi için devletin sınırlandırıldığı sistem olarak görmektedir (Touraine, 1994: 358-360). Lipson da benzer bir şekilde demokrasiyi, oldukça fazla özgürlük ve eşitliği kaynaştıran devlet yönetimi olarak açıklamaktadır (Lipson, 1985: 52-56).

Görüldüğü üzere bir tanım üzerinde mutabakata varılamayan demokrasi kavramında genel kabul görmüş unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bu unsurlar demokrasinin

bir nevi temel kolonlarını oluşturmaktadır. Çam, sözü edilen unsurları şu şekilde belirlemiştir (Çam, 2000: 388);

- Birey-toplum ilişkilerinin belirli normlara ulaştırılması amacı ile gösterilen çabaya halkın özgür iradesi ile katılması,
- Azınlık haklarını gözetken çoğunluk iktidarının sağlanması,
- Bireyin normatif düzeyde sahip olması gereken hak ve özgürlüklerin sağlanması ve bunların korunması,
- Toplumunu oluşturan her birey için fırsat eşitliğinin güvence altına alınması.

Demokrasinin minimum zeminini bu şekilde tasfirleyen Çam'a ek olarak Marshall' da, bazı eklemeler yapmıştır. Bu eklemeler genellikle yönetimin usulü şeklinde gerçekleşmiştir; kuvvetler ayrılığı, hukukun egemenliği, adil seçimler, medeni haklara sahip yurttaş profili, adaylar arasında tercih hakkı, politikalar arasında seçim hakkı, parlamentonun iktidar gücüne sahip olması (Marshall, 2009: 141). Dalh, demokrasiyi ampirik açıdan ele almış ve yurttaş grubunun seçim hakkını önemsemiştir. Temel normları da bu çizgide belirleyen Dalh, unsurları; seçimle iş başına getirilmiş memurlar, özgür ve sık aralıklarla yapılan seçimler, tam anlamıyla sağlanmış ifade özgürlüğü, kurumlarda özerklik, vatandaşların bilgi alma haklarının kolaylığı, her aşamada karar alma sürecinde vatandaşın etkin rolü olarak belirlemiştir (Dalh, 2010: 99).

Genel hatlarıyla bakıldığında demokrasi, çoğunluğun iradesine dayalı olarak seçilen yönetimin halkın rızasıyla meşruluk kazandığı bir egemenlik yetkisidir. Bu unsurlar, demokrasinin sadece yönetimi seçme faaliyeti olmadığını, bireylerin hayat standartlarının üstünlüğünü düşünen bir sistemin varlığını da hissettirmektedir. Yani arzu edilen demokratik yaşamın tam anlamıyla olgunlaşabilmesi için gerekli yan terimleri de içerdiği görülmektedir (Yılmaz, 2003: 289). Bu noktada demokrasinin toplumun sosyal, hukuksal, ekonomik ve siyasal yapısını şekillendiren yönü ortaya çıkmaktadır. Sınırlardan kurtulmuş/baskılardan arındırılmış birey ve bu bireyin yaşam alanını karakterize eden üst vasıflar demokrasinin amacı olarak gösterilebilmektedir. Çünkü kurumlar, örgütler ve sistemler bu doğrultuda dönüştürülmektedir (Selçuk, 1999: 23). Mazzini'ye göre demokrasinin üst amacı, insanların "daha iyiye" gitme arzudur. Bireyselcilikten çıkıp toplum bilincini yaratan ahlaki boyutu oluşturma çabasıdır. Ayrıca baskıya karşı direnç ve özgürleşme yolunda atılan sistematik bir düşünce sistemidir

(Mazzini, 2005: 58-61). Ancak tüm bunların yanında demokrasinin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için öncelikle bazı toplumsal koşulların oluşturulması gerekmektedir (Köker, 1992: 149).

1.1.1. Doğrudan Demokrasi

Tarihsel süreç içerisinde meydana gelen gelişmeler demokrasi teorisinde ve uygulamasında değişimleri de beraberinde getirmiştir. İlk olarak demokrasi kavramının ve beraberinde getirdiği değerlerin önemi anlaşılmış, bu gelişimin devamlılığını sürdürebilmesi için gerekli sosyal ve yasal zeminler hazırlanmış, işlevsel örgüt ve kurumlar oluşturulmuş, ilkeler rasyonel biçimde yeniden değerlendirilmiştir (Dursun, 2016: 168). Öncelikle demokrasi denildiğinde akla ilk gelen, eski Atina sitelerinde uygulanmış olan “doğrudan demokrasi” modelidir. Bu model, *halk* kavramı içerisinde yer alan her ne kadar özgür olsalar da hiçbir zaman yurttaşlık seviyesine erişmeyen kadınlar ve yabancılar dışında sadece *yurttaş* (siyasal hakların sahiplerini işaret etme anlamında kullanılmaktadır) olarak nitelendirilenlerin oy kullanma hakkına sahip olmasıdır. Yurttaşlar olarak adlandırılan sınırlı halk kitlesi *agora* adı verilen bir alanda toplanmakta ve burada sorunlarını yöneticilere dile getirmekte, bazı konularda çoğulculuk anlayışı ile karar alınmakta ve yönetenlerle birebir diyaloga girilebilmektedir (Gözler, 2006: 115-116; Ağaoğlu, 2009: 19-20).

Eski Atina sitelerinde uygulanan bu yöntem antik çağ döneminde bilinen ilk demokrasi örneği olmaktadır. Bu yönetim tarzında, sadece vatandaşlar demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanmakta, köleler ise hiçbir hak ve özgürlüklerden yararlanmamaktaydı. Toplantılara sadece belli bir yaşın üstündeki erkek vatandaşlar katılmaktaydı ve alınan kararlar belirli bir grup tarafından uygulanmaktaydı. Atina demokrasisinde her ne kadar eşitlik, oy hakkı, söz hakkı gibi kurallar bulunmasa da, burada uygulanan demokrasi “tek kişinin yönetimde mutlak ve sınırsız söz sahibi olması” özelliğini taşımamaktadır (Gözler, 2006: 115-116).

1.1.2. Temsili Demokrasi

Doğrudan demokrasi modelinin, nüfusun artması ve yönetilen coğrafyaların genişlemesi sonucunda uygulanması zorlaşmıştır. Bunun bir sonucu olarak “temsili

demokrasi” modeli geliştirilmiştir. Özünde, halka ait olan egemenliğin millet tarafından seçilen temsilcerce kullanılması bulunmaktadır. Burada temel araç seçimlerdir. Her ne kadar seçimden seçime seçmen-temsilci buluşması gerçekleşse de modern yönetimlerde vatandaşın dilekçe hakkı, referandum, halk teşebbüsü gibi araçlarla yönetime müdahaleleri de mümkün olmaktadır. Temsilci, halk adına karar alır ve halkı temsil etmektedir (Ökmen, 2005: 40). Temsili demokrasi modelinin asıl amacı, çoğunluğun iradesini net bir şekilde ortaya koyarak o yönde kararların alınmasını sağlamaktır (Mouffe, 2002: 29).

Temsili demokrasi modelinde seçimle başa gelen yönetimin meşruluğu da sağlanmaktadır. Fakat hemen belirtmek gerekir ki çoğunluğun yönetiminde azınlık hakları da büyük bir öneme sahiptir. Demokrasilerde azınlık haklarının göz ardı edilmesi, demokratik düşünce sistemine aykırıdır (Özgür, 2003: 205). Genel olarak bakıldığında egemenliğin kullanılması, seçim, temsil, güçler ayrılığı, siyasal partiler, parlamento düzeni ve kamu özgürlükleri modern temsili demokrasinin temel ilkelerini oluşturmaktadır. Ayrıca bu temel ilkelerin oluşturdukları kurumlar, ülkeden ülkeye değişmekle beraber uygulamada da farklılıklar görülebilmektedir (Tanilli, 1989: 15). Gelişen beşeri alan ile demokrasi özellikle Batılı ülkelerde “güçlü” sıfatını kazanmakta ve vatandaşlar yönetimdeki rollerini arttırma eğiliminde bulunmaktadırlar (Barber, 1995: 195-196). Demokrasi insanlığın kaderidir ve dünyadaki tüm insanlar bu kadere uygun olarak demokrasinin özlemine çekiyorlar (Lindbom, 1998: 9).

Temsili demokrasilerin diğer demokrasi türlerinden farklı olarak bazı önemli unsurlara sahiptir ve bundan dolayı bu türlerden ayrılır. Bu unsurlar;

- Seçimle gelen temsilcilerin varlığı,
- Ulusal parlamento,
- Halk tarafından seçilen yerel yönetimlerdir.

Bu unsurlar modern demokrasinin kurucu unsurlarıdır. Bu unsurların ortak özelliği, halkın iradesini yansıtan mekanizmalardan oluşuyor olmasıdır. Özellikle bireylerin seçimlerde oy kullanması ile yönetime katılması, çağdaş demokrasilerde “demokratik siyaset” şeklinde bir kavramın kullanılmasına neden olur (Powell, 1990: 17-18).

Demokrasinin gerçekleşmesindeki en önemli etken seçimle iş başına gelen temsilcilerin olmasıdır. Seçmenler özgür iradelerini kullanarak kendilerini temsil etmeye

layık gördükleri kişileri seçmektedirler. Bu sayede temsili demokrasi anlayışı için önemli adım atılmış olmaktadır. Ancak Dahl'a göre "temsil", köken itibariyle demokratik olmamasından dolayı; bir unsur olarak demokrasi kavramı içerisinde yer alması ancak zamanla gerçekleşmiştir (Dahl, 1996: 273).

1.1.3. Yarı Doğrudan Demokrasi

Yarı doğrudan demokrasi modeli ise, egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilciler arasında paylaşıldığı bir demokrasi modelidir. Yarı doğrudan demokrasi modeli, egemenliğin kullanımı halk tarafından seçilen temsilciler tarafından yerine getirilmesinden dolayı temsili demokrasiye, referandum gibi araçlarla seçmenlerin egemenliği kullanması ile doğrudan katılmaları bakımından ise doğrudan demokrasiye benzemektedir. Bu çerçevede yarı doğrudan demokrasinin temsili ve doğrudan demokrasinin birleşimi olduğunu söylemek mümkündür. Yarı doğrudan demokraside halk egemenliğe referandum, halk vetosu, halk teşebbüsü ve temsilcilerin azli yollarıyla doğrudan katılmaktadır (Gözler, 2006: 120-124).

Dünya ölçeğinde geniş bir uygulama alanı bulan temsili demokrasi modelinde vatandaşlar, belirli zaman dilimlerinde üstlendikleri seçmen rolü ile merkezi ve yerel yönetimlerdeki temsilcilerini seçmektedirler. Genellikle siyasi partiler bazında sunulan adaylar arasından yapılan seçim ile belirlenen yönetim, sonuçta demokratik bilinç düzeyi ile orantılı sorumluluk sahibi olmaktadır. Demokrasinin getirdiği şeffaflık, etkinlik, verimlilik, temsil gibi kavramlar hem merkezi hem de yerel düzeyde rasyonel düşünce yapısı ile değerlendirilmektedir. Seçmen rolündeki bireyler *iyi yönetim* anlayışı çerçevesinde her seçimde optimal kararlar almaya çalışmaktadır.

1.2. SİYASAL KATILIM

Demokrasinin vazgeçilemez unsurlarından biri olan katılımcılık ilkesi, halkın özgür iradesi ile yöneticileri seçtikten sonraki süreçte de, iktidar karar ve uygulamalarına örgütsel olarak katılabilmesi, alınan kararları etkileyebilmesi veya gerekli görüldüğü takdirde değiştirebilmesini ifade etmektedir. Toplumun tüm katmanları örgütlenme hakkına sahip olduklarından büyük ölçekli tepkiler gösterebilmektedir. Bu örgütlenme siyasi iktidar için bir baskı oluşturmakla beraber kitlesel söylemler alınan kararlar

üzerinde oldukça etkili olmaktadır (Tanilli, 1990: 37-38). Siyasal katılma her şeyden önce bir siyasal davranış biçimidir. Bu bakımdan da insan davranışlarının tabi olduğu genel düzene uygun olarak işlemektedir (Baykal, 1970: 29). Siyasal katılım, siyasal karar alma süreçlerinin her aşamasında görülmektedir. Açık bir ifade ile yönetilenler, yönetici kesimi kendi çıkarları doğrultusunda değişime zorlamaktadır (Çaha, 2008: 53).

Demokrasilerde seçmen kitle sadece yönetimi belirlemekle kalmaz aynı zamanda ihtiyaç duyulan yerlerde bir sınır görevi görerek yöneticiler üzerinde etkin rol oynayabilmektedir. Dernek, meslek kuruluşları, dayanışma ve insan hakları örgütleri gibi birçok çeşitli isim altında toplanan kitleler, siyasal hayatın her aşamasında etkin rol oynamak üzere donanımlarını geliştirmektedirler. Katılım bütünüyle gönüllü, yasalara saygılı ve hoşgörü çerçevesinde yapılmalıdır. Zıt görüş ve kararlarla çatışma halinde olunmamalı, müzakere ile ortak bir payda aranmalıdır. Demokratik ortamlarda siyasal katılım yolları ve araçları hukuksal zeminde güvence altına alınmış ve desteklenmiştir. Siyasal katılım, tüm halkı içine alacak şekilde özgür bir ortam yaratırken, özellikle iktidarda olamayan ya da iktidarı paylaşamayan azınlıklar için hayati bir rol oynamaktadır. Dışlanma psikolojisinin aksine azınlık gruplar da seslerini bu şekilde rahatça duyurabilmekte, varlıklarını hissettirebilmektedir (Aktaş, 2015: 96-97).

Siyasal katılma, bütün vatandaşlar için aynı derecede önem arz etmemektedir. Bazı bireyler siyasetle olan ilgilerini üst düzeyde tutarken bazılarının konu ile ilgili tutumları daha gevşektir. Katılımın en önemli yolu oy vermektir. Bundan bile kaçınan bireylerin yanı sıra seçimlerde örgütleriyle aktif çalışan ve emeğini bu yönde yüksek ölçüde harcayan bireyler de mevcuttur. Oy vermenin yanında seçim faaliyetleri, örgütsel çalışmalar, lobicilik, özel temaslar, hukuksal taraf olma gibi birçok katılım alanı bulunmaktadır. Özellikle siyasal katılım isteği farklılıklar ile ilgilidir. Farklılığın derecesi katılımın dozunu da belirlemektedir (Dursun, 2016: 236). Genel olarak birey, siyasal hayattaki, verileri kendi mantık süzgecinden geçirerek anlamlandırır ve yorum sonrasında ihtiyaç gereği bir eylem ortaya çıkarmaktadır. Bu siyasal davranış, sonuç olarak yönetimle etkileşimi doğurmaktadır. Yönetimle olan bağ ilk olarak seçimle kurulmaktadır. Seçmen, belirli bir düzene oturttuğu davranış kalıplarını sandık başında pratikleştirerek yönetimin belirlenmesinde baş aktördür.

1.3. SİYASAL PARTİLER

Fransızca kökenli olan “parti” kelimesi, Türkçede grup, taraf, parça, bölüm, siyasi topluluk anlamlarına denk düşmektedir (Türk Dil Kurumu, 2018). Siyaset bilimindeki birçok kavram gibi siyasi partilerin de birçok tanımı bulunmaktadır. Bunun sebebi ise işlevlerinin farklılıklar göstermesidir. Özbudun, iktidara gelmeyi ön plana çıkartarak partileri “*Halkın desteğini sağlamak suretiyle devlet yönetimini ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluklar*” şeklinde tanımlamıştır (Özbudun, 1974: 4). Tuna’ya göre ise, fikir birliğini esas alarak siyasi partilerden “*Belli bir program üzerinde birleşmiş kişilerin, normal seçim yolunu kullanarak programlarını gerçekleştirmek için kurdukları topluluk*” olarak bahsetmiştir (Tuna, 1975: 354). Kapani de partilerden “*Bir program etrafında toplanmış, siyasi iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden sürekli bir örgüte sahip kuruluşlar*” şeklinde söz etmiş ve sürekli örgüte vurgu yapmıştır (Kapani, 2013: 176). Dursun, bu tanımlamalardan yola çıkarak partilerin dört unsurunu birleştirici temeller olarak kabul etmiştir: siyasi iktidarı ele geçirme amacı, halkın desteğini almak için çaba gösterme, sürekli ve yaygın örgüt varlığı ve gayeler çerçevesinde oluşturulmuş bir program (Dursun, 2016: 256). Genel olarak siyasi partilerin derinlemesine anlaşılabilmesi için güç, himaye ve değişim ilişkileri analiz edilmelidir. Çünkü partiler aynı zamanda farklı ilişki ağlarının olduğu siyasi nitelikli mekanlardır (Oktay, 2010: 175).

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak belirtilen siyasi partiler, birey bazında bahsedilemeyen veya mücadelesi verilemeyen fikir ve söylemlerin örgütlenmiş halini belirtmektedir (Tuncay: 1996: 26). Genel olarak bakıldığında siyasi partiler birey ile toplum, toplum ile devlet ve siyaset ile günlük hayat arasındaki bağları kuran ve bir nevi köprü görevi üstlenen kuruluşlardır. Demokratik ortamlarda çıkarların/menfaatlerin birleşmesi siyasi partiler aracılığı ile olmaktadır. Menfaatler istekleri doğurmakta ve bu istekler iktidara gelindiğinde gerçekleşmektedir (Özbudun, 1974: 93). Demokratik sistemin önemli yönlerinden biri de çeşitli grupların örgütlenebilmesidir. Bu örgütlenme siyasi içerikli ise siyasi parti çatısı altında olmaktadır. Bu bağlamda demokratik rejimlerde çok seslilik, denetim, gücün sınırlanması ve siyasi dengenin kurulması gibi birçok hassas sorun giderilmektedir (Altıntaş, 2003: 4).

Bu doğrultuda siyasal partilerin bir işlevi de halkın siyasal katılımının gerçekleşmesidir. Partiler demokratik ve siyasal sistemlerin okulu statüsünde bulduklarından, kitlelere siyasal argümanları tanıtma ve uygulama alanı açmaktadır (Linz, 1975: 52). Bireyde bir siyasal kültür oluşmaya başlar ve bu kültür ile siyasal ilişkilerini biçimlendirmektedir. Bireylerin siyasal kültürlerinin yüksek olması demokratik sistemi destekleyici bir unsur olarak görülmektedir.

1.4. SİYASAL KÜLTÜR

Genel anlamda kültür, uzun zaman aralığı ile süregelen, nesilden nesile aktarılan ve bu süreçte bünyesine yeni değerler eklenen, bu bağlamda gelenekselleşen hal ve hareketler, inanç, fikir ve duygular gibi değerler bütünüdür (Turan, 2002: 13). Hemen hemen bütün toplumların geçmişten miras aldığı bir siyasal kültürü mevcuttur. Eğitim, siyasal kültürü geliştirmede ve güncellemede etkili bir yoldur. Ancak verilecek eğitim bile toplumsal siyasal kültürün bir uzantısı olacaktır. Kültürün bir alt basamaklarından sadece biri olan siyasal kültür, toplumun oluşumunda rol oynayan bireylerin siyasal sisteme, sembollerine, kurum ve kuruluşlarına ilişkin kökleşmiş inanç kalıpları ve değer yargılarıdır (Sarıbay, 2000: 64).

Siyasal kültür, toplum bazında kemikleşmiş siyasal inançları, siyasal sisteme bakış açılarını, siyasal konulardaki bilinçaltı tutumları ve birey-siyaset-toplum ilişkisini temsil etmesinden kaynaklı olarak demokratikleşme sürecinde bir çizgi oluşturmaktadır. Siyasal kültürlerini demokratikleştirmiş ve demokratik değerler ile zenginleştirmiş toplumlar, demokratik özlere bağlı kitleler oluşturmuşlardır. Böylesi toplumlarda anti-demokratik uygulamalar içgüdüsel olarak bir tepki ile karşılanır (Önalp, 2018: 150-151). Siyasal kültürü demokratikleşmiş toplumlarda siyasete bir ilgi ve katılım da mevcuttur. Çünkü demokratik değerlerin korunması ve geliştirilmesi bu katılımı söz konusu olmaktadır. Bu bilinci oluşturmuş ve benimsemiş kitleler, siyasal katılmayı bir araç olmaktan çok amaç olarak görmektedir.

1.5. SEÇMEN DAVRANIŞLARI

Kelime anlamı olarak seçim, bireyin alternatifler arasından kendine yakın ve gerekli olanı belirleme süreci olarak tanımlanabilir. Demokratik sistemde ise seçim, seçmen

kitlenin yöneticileri seçme eylemidir. Bu açıdan genel olarak seçim, bir hukuki dayanağı olan seçme ve seçilme hakkı, seçim sürecinin her aşamasında yapılan tüm işlemler, süreci idare eden ve denetleyen tüm kurum ve kuruluşların meydana getirdiği mozaikte iktidar gücünü seçme işlevidir (Özbudun, 2002: 260). Antik Yunan'daki seçim olgusu ile modern çağdaki seçim olgusunun arasındaki en önemli fark kuşkusuz ki nüfus yoğunluğundan dolayı oluşmaktadır. Ancak seçim olgusunun amacı tarih boyunca değişmemiştir. Demokrasiler için vazgeçilmez bir araç olan seçim, yönetecek temsilcilerin seçimi veya güncel olayların çözüme kavuşacağı referandum sürecinde kullanılmaktadır (Kışlalı, 2006: 226).

Heywood, seçimlerin fonksiyonlarını; yöneticileri belirlemek, temsiliyeti sağlamak ve meşrulaştırmak, politikayı etkilemek veya denetlemek, elit grupları baskın düzeye çıkarmak ve seçmenleri eğitmek olarak gruplandırmıştır. Bu fonksiyonların anlam kazanabilmesi için seçimler güvenilir bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Aksi durumda, meydana gelen siyaset hoşnutsuzluklara ve demokratik araçların yönetime karşı kullanılmasına yol açacaktır (Heywood, 2011: 334).

1.5.1. Seçmen

Yurttaşları merkeze alan yönetim biçimi olarak değer kazanan demokratik sistemler, yurttaşları seçim zamanlarında “seçmen” olarak nitelemekte ve onlara seçim sorumluluğu yüklemektedir. Seçmen, genel olarak ülkedeki kanunların düzenleyiciliği kapsamında yönetimi seçim yoluyla görev başına getirme hakkını elinde bulunduran vatandaşları belirtmektedir. Yani seçme yeterliliğine sahip bireyleri karşılamaktadır. Seçmenler, seçme iradesini seçim zamanlarında oy vererek dışa vurmaktadır (Gözler, 2003: 127). Devletler, vatandaşların seçmen olabilmeleri için kanunlarla bazı koşullar belirlemişlerdir. Bunlar; vatandaşlık, seçmen kütüğü, yaş, ehliyetsiz ve yasaklı olmamak gibi rasyonel düzeydeki şartlardır (Hamdemir, 2018: 179). Türkiye Cumhuriyeti'nde, vatandaşlık bağı ile bağlı 18 yaşını doldurmuş ve herhangi bir kısıtlaması bulunmayan herkes seçmen olarak oy kullanma hakkına sahiptir (1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2009: 36).

Seçmenlerin oy hakkı ile iradelerini açıklamaları, karar alma süreçlerinde demokratik düzlemde varlıklarını ifade etmektedir (Karatepe, 2013: 268). Oy hakkına hakim olan demokratik ilkeler de şu şekildedir (Erdoğan, 1998: 240-268);

- Genellik ilkesi,
- Serbestlik ilkesi,
- Eşitlik ilkesi,
- Bireysellik ilkesi,
- Gizlilik ilkesi,
- Açık sayım ve döküm ilkesi,
- Yargı denetimi ilkesi,
- Dürüstlük ilkesi.

Seçmenler, demokratik alanda yönetimi etkilemekte ve aynı zamanda yönetimin verdiği kararlardan etkilenen kitleyi oluşturmaktadır. Demokrasinin tarihsel sürecine bakıldığında kimlerin oy vereceği genel olarak gündemdeki sorunlardan birini teşkil etmiştir. Örneğin, Eski Yunan’da kadınlar, köleler ve yerleşik yabancıların oy hakları bulunmamaktadır (Ağaoğulları, 2009: 45). Zamanla anayasacılık faaliyetleri ile birlikte seçmen kitlenin genel niteliklere kavuştuğu görülmektedir. Bu bakımdan sınırlı oy kuralı genel oya doğru bir gelişim göstermiştir. Böylesi bir dönüşümde de hiç kuşkusuz seçmen haklarının ilerlemesi kilit rol oynamıştır (Sezen: 1994: 68). Geniş anlamda kitlesel düzeyde vatandaşlarına oy hakkı tanıyan ilk ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. Türkiye Cumhuriyeti’nde ise seçme, seçilme ve seçmen gibi kavramlara 19. yüzyılın ikinci yarısında rastlanmaktadır (Akgün, 2002: 21-22). Bu bağlamda, seçmen bir kitlenin doğması için demokratik sistemler beklenmiş, seçim ortamının olgunlaşması gereği kabul görmüştür.

1.5.2. Seçmen Davranışı

Siyaset bilimi literatüründe önemli bir etki alanına sahip olan “siyasal davranış” kavramı, insanın genel olarak dünyaya, özel olarak da kendi yaşamını ilgilendiren olaylara, kurumlara, aktörlere, sosyal ve siyasal işleyişe yönelmek amacıyla kullandığı bir çerçeve olarak kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle “davranış” insanın kendi

yaşamına yön verirken ya da toplumsal ve siyasal yaşamı anlamlandırırken sahip olduğu kanaat, tutum, düşünce ve izlenimin tümüdür (Çaha, 2008: 2).

İnsan davranışı, doğası gereği bir sebep sonuç ilişkisi içinde gelişmektedir. Bireyin belirli olay/durum karşısında sergilediği tutum davranışlarını oluşturmaktadır. Davranış karakteri, şiddeti veya ölçütü kişiden kişiye değişmektedir. Siyasal alandan gelen etkilere karşı bireyin sunduğu cevaplar ise siyasal davranışı ortaya çıkarmaktadır. Birey çevreden gelen uyarıları yorumlar ve sonuç olarak bir davranış sergilemektedir. Siyasal platformda bu davranışlar genellikle güncel olay veya yöneticilere karşı gelişmektedir. Bu bağlamda demokratik bilince sahip toplumlarda siyasal davranış, “oy vermek” gibi önemli bir ödevle ortaya çıkmaktadır. Oy vermek siyasete katılmanın en aktif ve kolay yoludur. Her seçim sonrasında da somut bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Seçmen, oylama aktivitesi sonrasında yeni yöneticileri belirlediği gibi sonrasında çıkacak tüm kararları da etkilemiş olmaktadır. Başka bir deyişle oluşturulacak kamu politikalarına da yön vermektedir (Gülmen, 1979: 17). Oy vermek hem bir benimseme ve onaylama mekanizması hem de protesto ve karşı çıkma tutumudur. Bunu, kullanılan oyun yönü tayin etmektedir (Polat, 2010: 126).

Davranışlar organizmanın belli dürtüler (stimuli) karşısında göstermiş oldukları tepkilerdir. Çevreden gelen dürtülerin, organizmanın algılama sürecinden (perceptualscreen) geçmesinden sonra davranışı etkilemektedir. Organizmanın katılma, öğrenme ve sosyalleşme yolu ile de çevreye bağlı iki önemli kökü vardır. Organizmadaki inançlar, tavırlar ve ihtiyaçlar ise bazı ön-yönelimler şeklinde ortaya çıkarak, algılanmış dürtülerle birlikte davranışa yol açar. Gerçekleşen davranış ise bu defa geriye dönerek hem çevreyi değiştirebilir, hem de organizmayı tatmin ederek ya da sıkıntıya sokarak etkileyebilir. Böylece dürtüler, organizma ve davranış arasındaki ilişki iki yönde de işlemektedir. Bir insanın aynı dürtüler karşısında sürekli aynı tepkileri gösterememesinin nedeni de zaten budur. Dürtüler ile organizma arasındaki ilişki algılama yolu ile sağlanmaktadır. Algılamanın en önemli özelliği de ayıklama (selectiveperception) ve saptırılmış (distorted) olmasıdır. Algılar şahsiyet ihtiyaçlarını icaplarına bağlı olarak ayıklanır ve saptırılır (Baykal, 1970: 29-30).

Kapani'ye göre siyasal davranış, toplum üyesi kişilerin (vatandaşların) siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır.

Bu kavramı sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret sanmak eksik ve yanlış bir anlayış olur. Katılma, basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsayan bir olgudur (Kapani, 2013: 144).

“Seçmen davranışı” toplumların yöneticilerini seçme işleminden ziyade, doğrudan veya dolaylı olarak kamu politikalarını etkileme amacıyla katıldıkları ortak işlevi de kapsar. Seçmen davranışı dışında, ulusal çapta ve buna eşdeğer başka hiç bir siyasal davranış şekli mevcut değildir. Herkesin toplumdaki rollerine ve siyasî görüşlerine bakılmaksızın seçimlere katılma hakkı mevcuttur. Bu hak herkese eşit olarak dağıtılmıştır. Her oy eşit değere sahip olduğu gibi, oy kullanma ile kullanmama davranışları da etki açısından eşit ağırlığa sahiptir. Seçimler gizli olmakta ve hiçbir seçmen oy verme davranışından sorumlu tutulamaz. Bu sebeple, seçmen gerçek tercihini rahatlıkla kullanabilir. Seçimlerin gizliliğinin araştırmacılar açısından sakıncası, verilen oy ile kişi arasında bireysel bir bağ kurulmamasıdır. Bu tür araştırmalarda ancak, toplu seçimler ve davranışlar incelenebilmektedir (Torlak ve Polat, 2006: 149)

Seçmen davranışı iki aşamalı olarak görülmektedir. İlk olarak seçmen oylamaya katılıp katılmama kararı almaktadır. Oylamaya katılımın da iki türü mevcuttur. Aktif katılımda seçmen, kendisi bizzat oylamaya katılacağı gibi başkalarını da bu yönde ikna etme yoluna gitmektedir. Buradaki amaç oylama sonuçlarını etkileme çabasıdır. Pasif katılımda ise seçmen, sadece kendisi oy faaliyetine katılır ve bireysel olarak tartışmaları kendi içerisinde yaşar. Çevreyi etkileme amacı taşımamaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 202-203). Eğer bireyin ya da bireyin üyesi olduğu grup/örgütün çıkarları oluşturulan kamu politikalarından etkileniyorsa veya etkilenme ölçeği yüksek ise seçmen davranışı aktif özellikli olmaktadır. Seçmen, önemli kararları etkileme gücünün yetersiz kaldığı kanısına varırsa oy verme oranı da düşük seyredecek ve davranışı oylamaya katılmama ile sonuçlanacaktır. Bu bağlamda katılmama eylemi, demokrasiyi tam olarak içselleştiremeyen toplumlarda daha çok görülmektedir. Çünkü demokratik ortamlarda sürecin her aşamasında vatandaş etkide bulunabilmektedir (Polat, 2010: 128-129).

Seçmen davranışının ikinci aşaması ise parti seçimidir. Oy kullanmaya karar veren seçmen, birçok parti seçeneği içinden ihtiyaçlarına ve taleplerine uygun olanı tercih etmektedir. Hangi partinin bu özellikte olduğunu ise çevreden aldığı veriler ışığında oluşturduğu analiz sonucunda belirlemektedir. Seçmenin kararında rasyonel olabilmesi

sağlam bir düşünce sistemini, mantiki çıkarımları ve eleştirel gözlemi gerektirmektedir. Baskı ve kulaktan dolma bilgiler seçmeni rasyonellikten uzaklaştıran etkilere sahiptir. Siyasal sistemi sorgulama ve testlerden geçirme yöntemi tutarlı bir fikre sahip olunmasında etkili bir yöntemdir (Gülmen, 1979: 25-27).

Seçmenlerin aldığı siyasal kararlar oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir yapı içerisinde olgunlaşmaktadır. Birçok etki altında meydana gelir ve bu etkiler genelde siyasal düşünceyi karakterize eden derin bağları barındırmaktadır. Bireyin, dış çevre ile olan iletişimi sonucu benliği ile özdeşleştiği siyasal düşünceleri zamanla bir siyasal eğilime dönüşmekle birlikte bu eğilimden vazgeçişler oldukça zor aşamalarla olmaktadır (Özer ve Meder, 2008: 30). Seçmenin oy tercihini yapması derinine inilmesi gereken siyasi bir sorunsaldır. Seçmen davranışlarını etkileyen birçok unsur; bu davranışın yönünü tayin etmekte, toplumun bilinçaltına etki etmekte ve yönetimi/iktidarı belirlemektedir. Birey dış çevreden edindiği etkileşimlerle kendi bünyesinde oluşturduğu sorumluluk hissi gereği tercihini belirlemektedir.

1.5.3. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler

Seçmen davranışlarının ilk basamağını oluşturan oy verme eylemi, en somut siyasal davranış göstergesi olmanın yanında siyasal sisteme duyulan güvenin de bir parçası niteliğindedir. Siyasal alanda etkilerinin olduğunu düşünen bireyler, seçim zamanlarında oy verme yönünde davranışlarını geliştirmektedirler. Bununla beraber siyasal olarak toplumsallaşan seçmen kitlenin oy verme yönünü şekillendiren birçok etmen mevcuttur. Sosyal, ekonomik ve psikolojik unsurlardan etkilenerek, siyasal kültür ve siyasal toplumsallaşma içerisinde biçimlenmektedir. Dolayısıyla literatürde oy verme davranışına etki eden unsurlar, ekonomik, toplumsal ve demografik etmenler olarak incelenmiştir. Sosyal ve ekonomik değişimlerle birlikte ele alındığında demografik etkenler yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve yerleşim yeri olarak kimi araştırmalarda ayrı ayrı inceleme konusu yapılmıştır. Tüm değişkenler dikkate alındığında yapılan çalışma için muhtemelen demografik etkenlerden “ yerleşim yeri” nin özellikle üzerinde durulması gerekmektedir.

1.5.3.1. Demografik Etkenler

Bireyin seçmen olarak demokratik alanda görevini yerine getirme aşamasında katılım ve oy verme yönü ilk basamak olarak karşımıza çıkmıştır. Bu söz konusu ilk basamağı etkileyen ve uzun dönemde meydana gelip kalıcı bir hal alan koşullar olarak niteleyebileceğimiz demografik etkenler, kendi içerisinde yerleşim yeri, eğitim, yaş ve cinsiyet olmak üzere 4 başlık altında incelenebilmektedir.

1.5.3.1.1. Yerleşim Yeri Faktörü

Yerleşim yeri ve seçmen davranışlarının arasındaki ilişki birçok alanda net bir şekilde görülmektedir. Yerleşim yerinin büyüklüğü katılımı teşvik ederken küçülen mekânlarda katılımın da azaldığı belirlenmektedir. Genel olarak kent ve köy ayrımı yapılırsa, kentteki katılım oranı ile köydeki katılım oranının farklılık arz ettiği görülmektedir. Modernleşmenin mekânsal yapıları olarak belirlenen şehirlerdeki demokrasi kültürü, katılma eğilimini derinleştirmekte ve seçmen kitlede yönetimi belirleme içgüdüsünü artırmaktadır (Dursun, 2016: 247-248). Kentsel mekânlar; ekonomik, politik ve ideolojik etkenlerin bileşimi ile toplumsal pratiklerin biçimlenmesinde bir ilişkiler bütünü oluşturmaktadır. Bir nevi kentlerin mekânsal açıklaması olan bu etkileşim biçimi politik kararları da düzenlemektedir. Kentlerin yapısal özelliklerine göre mekânsal çözümler farklı seviyelerde görülebilmektedir (Castells, 1978: 237). Birey, çevreden gelen kültürel etkiler ile eğitim ve kültürel imkânlar gibi artı değerlerle siyasal hayatın içinde bulunup grupsal etkileşimlerle katılımı artırma çabasındadırlar.

Kentlerde bulunan kitleler aynı zamanda kentlileşme denilen süreci yaşayan insan topluluklarıdır. Birey kentsel değerleri içselleştirirken yeni bir toplumsal statü elde etmektedir; kentli. Yeni bir toplumsal yapı içerisinde bulunan birey, ayak uydurduğu yapıda ilişki ağını özümser, “seçmen” aktörü olarak siyasal tutum ve davranışlarını günceller ve modernleşme ile birlikte siyasal hareketliliğini geliştirmektedir. Köyden kente göç eden bireylerde bu değişim, adaptasyon sürecine bağlı olarak erken ya da geç dönemlerde seyredebilmektedir. Böylelikle köydeki katılımın kente göre daha az nitelikte olduğu savunulabilmektedir (Özer, 1990: 169-175). Bu yönden bakıldığında ülkenin gelişmişlik seviyesi ve bölgeler arası farklılığın aza indirgenmiş olması bu faktörün

eleştirel bakılmasına da sebep olabilmektedir. Bir başka açıdan bakıldığında ise türdeş özellikler gösteren köy halkının, katılım sürecinde birbirini etkileme oranlarının fazla olduğu görülebilmektedir. Ayrıca kanaat önderlerinin köydeki siyasal katılımında rol oynadığını da kabul etmek gerekmektedir.

Bunların yanında yerleşim yeri katılımı etkilediği kadar katılımın yönünü de etkilemektedir. Çınar'a göre, büyük kentlerde yaşayan ve modernleşme ile iç içe olan seçmenler sol partiler yönünde oy kullanmaktadır. Fabrika ve sanayinin bolca görüldüğü yapılar olarak kentler, sol görüşün yayıldığı yerler olarak görülmektedir. Köylerdeki kanaat önderleri de katılımın yönünü belirlemekte ve partisel tavsiye veya emirlerde bulunabilmektedir (Çınar, 2007: 143). Sonuç olarak bakıldığında yerleşim yeri hem siyasal katılımı hem de katılımın yönünü değiştirebilmektedir.

1.5.3.1.2. Eğitim Faktörü

Her toplum için yaşamın çeşitli alanlarında gelişimi ifade eden eğitim kavramı, siyasal alanda da önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsallaşma sürecine büyük katkılar sağlayan eğitim ve eğitim düzeyi, davranışı yönetme ve yönlendirme yetilerinin kazanıldığı alan olarak da ifade edilebilmektedir. Siyasal yaşamda eğitim, bireylerin davranışlarını ve yön bulma yetilerini kolaylaştırmakta, yorumlama çabalarında önünü aydınlatmakta, siyasal tercihlerinin daha bilinçli olarak vermelerinde güçlü bir etki yaratmaktadır. Siyasal kavramların içini dolduran eğitilmiş bireyler, günceli iyi analiz edip değişkenlere siyasal katılım ve yönle etki etmektedir (Çukurçayır, 2006: 93).

Toplumsallaşma ile beraber eğitim; siyasal kavram ve değerlerin bireyler arasındaki yayılmacılığını artırırken siyasal rolleri belirler ve bu roller ışığında siyasallaşan bireyleri oluşturmaktadır. Eğitim siyasal beceriyi arttırmakta, çok yönlü görüşleri irdeleme açısından gerekli donelerin sağlanmasını kolaylaştırmakta, gerçekçi düşünme ve empati yeteneğini kazandırmakta ve siyasal toplumsallaşmayı kolaylaştırmaktadır (Alkan, 1993: 96). Bunlara ek olarak Kalaycıoğlu (1983: 26-27), siyasal davranış üzerinde eğitimin etkilerini şu şekilde sıralamıştır;

- İyi eğitim alan bireyler siyasal katılmayı bir görev olarak benimserken, eğitimsiz kişiler bu duyguyu eksik yaşamaktadırlar.

- Eğitim bireylere çevreyi ve yönetimi değiştirme bilinci aşlamaktadır. Bu amaç yolunda inanç ve beceri sağlamaktadır.
- Eğitim sonucunda belirli statüler elde eden bireyler, siyasallaşma yolunda daha hızlı ilerlemektedirler.
- Eğitimli bireyler oluşturdukları siyasal ilişkiler ile yönetimlerle doğrudan iletişime geçmekte ve siyaset ile çok daha fazla uğraşmaktadırlar.
- Eğitimli kişiler siyasal alanda çok daha rahat hareket edebilmekte, çıkar veya dileklerini kolaylıkla biçimselleştirmektedir.
- Eğitimli bireyler, siyasal araçları bilmekte ve bu araçları kullanmaya daha yatkındırlar.

Eğitim ile siyasal katılım arasında pozitif bir ilişki mevcuttur. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, siyasal davranışı ortaya koymakta daha kararlı ve bilinçlidir. Siyasal bilince yön veren sosyolojik gelişmelerin farkında olan eğitimli bireyler, siyasal parti gruplarına ve tipolojilerine daha yorumlayıcı yaklaşır, realist bir bakış açısını tercih etmektedirler (Sitembölükbaşı, 1995: 78). Tarihe bakıldığında, 1960'lı yılların sonuna doğru dünya genelinde baş gösteren sol hareketler, üniversite öğrencileri önderliğinde başlamış ve büyüyerek devam etmiştir. Siyasal hareketliliği irdeleyen öğrenciler, eğitimlerini de kullanarak siyasal eylemlerde bulunmuşlardır (Kalaycıoğlu, 1983: 2-28).

Sencer'in çalışmasına göre, Türkiye Komünist Partisine oy veren kitle genellikle lise ve ön lisans mezunları ile belli bir eğitim seviyesine gelmiş olan işçi gruplarından meydana gelmektedir(Sencer, 1974: 112). Sitembölükbaşı'na göre ise, merkez sağ partiler orta düzey derecesinde eğitime sahip olan bireylerden oy almaktadır. İyi eğitim almış veya eğitim düzeyi düşük bireylerden de çok nadir oy kazanmaktadır (Sitembölükbaşı, 2001: 41).

Sonuç olarak eğitim faktörü, siyasal yaşama katılma ve siyasal yönü belirleme aşamalarında etkili olan, siyasal araçları kullanmada bilinçliliği önemseyen ve siyasal olaylara verilecek tepkileri rasyonelleştiren üst bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.5.3.1.3. Yaş Faktörü

Bireyin yaşı, siyasal tutumları açısından oldukça önemli bir faktördür. Aile içerisinde edindiği siyasal normları birey, genellikle 15 yaşından itibaren sorgulamaya

başlayacaktır. Kimi bireyler olduğu gibi bu normları hayatına yerleştirirken belirli bir kesim ise bu normlardan kurtulup kendi siyasal tutumunu oluşturma yoluna gitmektedir (Turan, 2013: 187). Bazı durumlarda bireyin biyolojik yaşı toplumsal yaşının altında olabilmektedir. Birey içinde bulunduğu yaş grubu ile uyum sağlar ve bu yaş grubu bireyin biyolojik yaşından büyük ise erken fikrîsel olgunlaşma yaşanabilmektedir. Genç yaşta olgun düşünebilen bireylerin siyasal tutumları akranlarına nazaran daha gerçekçi bir yapıdadır (Dursun, 2016: 245).

Ergenlik döneminde fiziksel olarak değişimler yaşayan bireyler, aynı doğrultuda siyasal hayatta da değişimler yaşamaktadır. Genellikle çocukluk döneminde siyasi alanda pasif olan bireyler, ergenlik ve gençlik dönemlerinde siyasi alana katılmaktadır. Ancak eğitim, evlenme, çocuk sahibi olma, ailesel sorumluluklar gibi nedenlerden dolayı genç yaşta siyasal alana yoğun bir şekilde yaklaşamamaktadır. Genç yaşta bireyler genellikle; seçim zamanlarında fiziksel çalışma, yürüyüş, gösteriler ve mitingler gibi çok fazla zaman almayacak dallarda kendilerini göstermektedirler. Ancak orta yaşlı bireyler, hayattaki doyumlarından dolayı, siyasetle daha fazla ilgilenmekte ve daha çok zaman ayırabilmektedirler. Orta yaş sonrasında ise bireylerin tekrardan siyasal alana ilgisizliği baş göstermektedir (Öztekin, 2010: 257). Bireyler yaşamsal süreç içerisinde; aile sahibi olması, mülk edinmesi, işe girmesi, vergiye tabi olması gibi nedenlerden dolayı siyasal alan ile olan ilişkisi genişlemekte ve katılım hissiyatı artmaktadır (Bone ve Ranney, 1971: 24-25).

Genç bireyler, yaşlarının verdikleri özelliklerle daha dinamik ve saf ideolojiler etrafında toplanmaktadır. Siyasal düşünüş açısından radikal bir yol izleyen gençlere göre orta yaşlı bireyler, siyasi fikirlerini netleştirmiş ve gerçekçi temeller üzerine oturtmuştur. Yenilikçi ve uç fikirler çerçevesinde siyasi alanını kapatmış olan geçlere göre orta yaşlı bireyler siyasi düşünce olarak daha tutucu, ılımlı, muhafazakar ve orta yolcudur (Kalaycıoğlu, 1983: 22). Genç bireylerin istek ve arzuları henüz tam olarak gelişmediğinden ve düşsel olarak rasyoneli bulamadıklarından dolayı siyasal partilerce “değiştirilebilir oy potansiyeli” olarak görülmektedir. Çünkü bir partiye bağlılık da tam olarak gerçekleşmemektedir. Oysa olgun bireylerin oy veya yönelim tercihlerini değiştirmek daha zor bir süreçtir (Goerres, 2007: 90-121).

1.5.3.1.4. Cinsiyet Faktörü

Erkek ve kadınların hayata bakış açıları farklılıklar arz etmektedir. Bu durum siyasal alanlarındaki tutum ve davranışlarına da yansımaktadır. Kadınlar erkeklere göre daha tutucu bir hayat sergilediklerinden dolayıdır ki siyasal platformda bu tür bir düşünceye de sahiptirler (Sitembölükbaşı, 2001: 75). Geleneksel toplumlarda kadınlara verilen roller genellikle sınırlayıcı ve aile içine yönelik sosyal aktivitelerden ibarettir. Erkekler ise bunun tersi olarak aile içi ve dışı görevler ile toplumda daha ön plana çıkan roller üstlenmiştir. Ev işleri ile ilgilenen kadın, siyasal alandan bir nevi uzak tutulmuş ve erkekler kadar aktif bir davranış sergileyememektedir. Yani kadın siyasal alanda sosyalleşmemektedir (Dursun, 2016: 246). Modern toplumlarda ise kadınların siyaset alanındaki izleri belirginleşmiştir (Tekeli, 1981: 128). Ancak genel olarak bakıldığında, kadınların iş, ev, çocuk ve akraba sorumlulukları siyasete ayıracakları zamanları törpülemektedir (Turan, 2013: 184).

Aile ortamına sıkıştırılmış sosyal hayatı ile kadın siyasal alanla ilgili derinlemesine fikirleri oluşmamakta ve seçim zamanlarında genellikle akraba çevresi ile ilgili parti seçimleri yapmaktadır. Geleneksel toplumlarda kadın kocasının tercihini sandıkta göstermektedir. Ancak modern toplumlarda kadın, eğitim ve statü ilerlemesi ile birlikte siyasal fikirlerini kendisi almakta hatta bazı süreçlerde aileyi yönlendiren etkin rolü oynamaktadır. Tam olarak modernleşemeyen veya modernleşme yolunda çaba gösteren toplumlarda kuşkusuz ki cinsiyet farklılığı bazında birçok eşitsizlik mevcuttur. Bu eşitsizliklerin kaldırıldığı veya azaltıldığı toplumlarda kadınlar, siyasal alanda etkin bir rol üstlenebilmektedir (Sallan Gül, 2003: 126-131).

Genel olarak bakıldığında Dünya’da parlamento mekanlarında kadınların azınlıkta kaldığı net bir şekilde görülmektedir. Ortalama olarak %15 civarında izlenen oranla kadınlar, aday olma ve seçilebilme süreçlerinde toplumsal engellerle karşı karşıya bulunmaktadır. Avrupa’nın kuzey ülkelerinde parlamentodaki oranı %41,4’lerde olan kadınlar, Avrupa ve AGİT’e üye ülkelerde bu oran %21’e düşmektedir. Arap ülkelerinde bakıldığında %9,6 olan oran Asya ülkelerinde %17,3’lere çıkmaktadır. Gelişmekte olan ve Avrupa Birliği’ne üyelik süreci devam eden Türkiye’de ise bu oran 2007 yılında %9,1 ile en yüksek seviyesini yakalamıştır. Orantısız olarak bakıldığında Türkiye 137 ülke arasından 107. sırada yer almaktadır (Gökçimen, 2008: 49-50). Görülmektedir ki,

biyolojik farklılıklar sebebi ile üstlenilen roller siyasetteki kadın erkek eşitsizliğinin de bir sebebi olarak görülmektedir. Politik alanda kadın, toplumsal gelişme ile paralel olarak etki alanını genişletmektedir. Ancak gelişmiş ülkeler de bile kadınların temsil gücü erkekler kadar olamamaktadır.

1.5.3.2. Ekonomik Etkenler

Bireyler, oy verme tercihlerini optimum bir şekilde gerçekleştirmek için ekonomik verileri de göz önünde bulundurmak zorundadır. Burada önemli olan ekonomide ortaya çıkan bireysel ve toplumsal alanda ki net sonuçlardır. Özellikle büyük şehirlerde bu etken önemli bir rol oynamaktadır. Ekonomik Etkenler, Gelir Düzeyi Faktörü başlığı altında incelenmektedir.

1.5.3.2.1. Gelir Düzeyi Faktörü

Siyasette kararlar ekonomik boyut önemli bir yer teşkil etmektedir. Dursun’a göre, ekonomik varlığı yüksek oranlarda olan bireyler varlığı düşük seviyede seyreden bireylere göre siyasette daha aktiftirler. Çünkü ekonomik kaygıları düşük gelirli kişilerden daha fazladır. Ekonomik politikaları takip eden, siyasette güncel ekonomiyi ön plana çıkaran varlıklı kesim, gerek siyasette platformda bizzat olabileceği gibi seçmen sıfatı ile de belirleyiciliğini bu yönde seçmektedir. Yani ekonomik ferahlık katılımı olumlu yönde arttırmaktadır (Dursun, 2016: 242). Kalaycıoğlu’na göre de, alt gelir grubunda bulunan bireyler siyaset alanı takip etmede zaman sıkıntısı çekmektedir. Hayatın zorlu koşullarında yaşamını sürdürmeye çalışan kitler, süreçlere odaklanamamakta ve siyasete karşı bir ilgi azlığı çekmektedir. İlk olarak kişisel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunan alt gelir grubu, katılma kararı aldığı anda ise “karın doyuran” partiye/adaya yönelik seçimde bulunacaktır. Refah düzeyinin yüksek olduğu ülkeler ile az gelişmiş ülkeler karşılaştırıldığında siyaset katılımının ekonomik kaygılardan kurtulmuş toplumlarda çok daha fazla olduğu görülmektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 122-125).

Bireyler, ekonomik parametrelerin olumlu gittiği iktidarlara desteklerini arttırırken tersi durumlarda desteklerini çekmektedir. Bu durum ödüllendirme veya cezalandırma psikolojisi altında gerçekleşmektedir (Sitembölükbaşı, 2001: 8). Ancak Tokgöz’ün

(1979: 231) yaptığı çalışma sonrasında dikkat çekici bir sonuç ortaya konmaktadır. Araştırmaya göre, oy kullanma oranlarında en düşük gelire sahip bireyler ilk sırada yer almaktadır. Çünkü siyasal alanda sadece bu aktiviteyi gerçekleştirmektedirler. Siyasal partilere üyelik, aktif görevlerde bulunmak veya seçim zamanlarında aday olma durumlarında ise gelir düzeyi yüksek kesim ön planda olmaktadır. Buna ek olarak Abadan ve Yücekök (1966: 103-117) araştırmalarında, oy verme oranlarında en alt ve en üst gelirli iki grubun çok yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Orta gelirli kesimin oranlarını ise yetersiz bulmuşlardır. Bunun sebebini de orta gelirli kesimin genellikle muhafazakar davranması ve düzenin devamlılığını istemesinde bulmuşlardır. Sonuç olarak görülmektedir ki gelir düzeyi siyasal davranışı etkilemekte ve seçim yönünü tayin etmekte etkili bir faktördür.

1.5.3.3. Sosyolojik Etkenler

Birey, siyasal alanda karar verirken oldukça karmaşık bileşenlerin çıktılarında etkilenmektedir. Bu kararlar kişilik ve çevre faktörü ile bunların ilişki biçimleri ile sonuçlandırılmaktadır. Bu konuda belli bir kalıp olmayıp bireyler birçok değişkeni birçok fikir analizi ile değerlendirmektedir. Sonuç olarak bir siyasal eğilim ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, bireyin siyasal alanda karar vermesini, verdiği kararı değiştirmesini ve izlenecek siyasal eğilimin belirlenmesini etkileyen toplumsal karakterli faktörlere sosyolojik etkenler denmektedir. Lazerfeld'e göre ekonomik ve demografik özellikler bireyseliği yaratmakta ancak, sosyolojik etkenler grup temelinin oluşturmaktadır. Seçmen üyesi olduğu gruptan etkilenerek oy verme davranışını bu hususta belirlemektedir (Lazerfeld, Berelson ve Gaudet, 1944: 137). Bu faktörler, aile, din, etnisite, başlıkları altında 3 bölümde incelenmektedir.

1.5.3.3.1. Aile Faktörü

Toplumsal hayatın temelinde aile faktörü yatmaktadır. Aile, bireylerin içinde büyüdükleri ve olgunlaştığı toplum birimi olarak; inançlarını, fikirlerini, değer ve tutumlarını üyelerine aktaran bir özellik taşımaktadır. Ailedeki çocuklar, bu kalıpları genellikle içselleştirir ve yorumlayabilme çağına kadar sosyolojik olarak aile ile aynı

çizgide yürümektedir. Olgunluk döneminde de yorumlama ile kendi çizgisini çizenler sosyolojik olarak bakıldığında oldukça azınlıkta kalan bir gruptur (Uysal, 1984: 115-116).

Siyasal alan ile ilgili olarak aile çocuğa direkt olarak bir inanç aktarmayabilir. Ancak, çocuğun içinde büyüdüğü siyasal ortamdan etkilenmemesi oldukça güçtür. Büyüme aşamasında örnek aldığı aile bireyi, siyasal davranış tarzını bir şekilde çocuğa da empoze etmektedir. Bunun yanında aile yapısı da çocuğun siyasal bakışı açısından önem arz etmektedir. Otoriter bir babanın bulunduğu ailelerde itaat etme ve eleştirmeme duygusu ön plana çıkarken, özgürlükçü aile yapılarında demokratik kültür baskın rol oynamaktadır. Hatta ailenin siyasal yönleri çocuklara aktif bir şekilde işlemektedir. Genellikle aile bireyleri arasındaki ortak fikir ve partiler çocukların tutumlarını etkilemektedir (Kalaycıoğlu, 1983: 22). Örneğin Uysal ve Toprak (2010: 60) tarafından yapılan bir çalışmaya göre, çok büyük bir ölçüde siyasi parti bazında sağ ikondan olan ailelerin çocukları sağ partilere, sol ikonda bulunan ailelerin çocukları sol partilere daha yakın bir duruş sergilemektedir.

Zira, bilinçaltının şekillendiği ortamlardan ayrı veya bağımsız düşünebilmek oldukça güç ve zorlayıcı bir aktivite olmaktadır. Örneğin “işçi” bir ailede büyüyen bir bireyin genelde sol, orta-üst düzey gelirli bir ailede büyüyen bireylerin ise daha çok muhafazakar partilere oy verdikleri gözlemlenebilmektedir (Rose ve McAllister, 1990: 45).

1.5.3.3.2. Din Faktörü

Tarih boyunca iktidarlar kendilerini meşru kılabilmek adına dini argümanları kullanmıştır. Modern çağlarda ise meşruluk yasalar ile kazanılsa da iktidara gelebilmek için partiler din üzerinden siyaset yapmaktan vazgeçmemiştir. Toplum üzerinde duygusal bir etki yaratan din faktörü, genel anlamda seçmen yönünü belirleyen bir unsur olarak kabul edilmektedir. Din-siyaset ilişkisi gerek Dünya’da gerekse Türkiye’de sıkça rastlanan bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasal alanda din, bazen bir nesne bazen de özne olarak değerlendirilmiştir (Polat, 2010: 14). Din, genel olarak bakıldığında toplumun değerlerini yansıtmakla beraber duygusal tercihlerinde de bir yol göstericidir. Siyasal yaşamda din, bazı zamanlarda birleştirici bazı zamanlarda da ayrıştırıcı bir rol oynamıştır. Özellikle genel olmasa da zengin kesim ile ezilen halk arasında ayrıştırıcı bir

rol oynamaktadır. Üretim ilişkilerinde aşağı tabakada olan kesimlerin çoğunluğu din faktörünü siyasal alanda görmek istemektedir (Vergin, 2000: 16).

Dinin siyasal alandaki etkisi, toplumun dine bakış açısı veya inanma derecesiyle de paralellik göstermektedir. Örneğin Sarıbay'a göre, Türkiye'de siyasi platformda din olmazsa olmaz bir koşuldur. Türk toplumu siyasal kararlarını verirken çoğunlukla din anlayışı üzerinden bir yol izlemektedir. Siyasal partiler de bu unsuru söylem ve programlarında kullanarak menfaat elde etme yoluna gitmektedir. Bazı partiler ise dini bir ideoloji olarak görmekte ve topluma dini figürler ile yaklaşmaktadır. Yani dini tercihler bireylerin seçim kararlarını oldukça önemli bir ölçüde etkilemektedir. Türkiye'de din karşıtı ya da dindar olma adayların önemli birer özelliği olarak nitelenmektedir (Sarıbay, 2000: 69).

Bazı durumlarda dini inanç ve tercihler, bireydeki siyasal değerleri de ortaya çıkarmaktadır. Oy vermeye yönelik gelenekselleşen bir durumu da meydana getirebilmektedir. Özellikle dini konularda hassas olan birey veya gruplar, dini tutumunu desteklediği partilere karşı bir bağ oluşturmaktadırlar. Mensubu olunan din veya mezhep partileşme aşamasında yön gösterici etmenler arasındadır (Berkowitz-Kotler, 2001: 525). Örneğin, ABD'de Katolik bireyler genellikle Demokratik Parti'yi destekler iken Protestanlar genelde Cumhuriyetçi Parti'yi desteklemektedir (Lazarsfield vd., 1944: 21-26). Dini ritüellerin siyasal alandaki değerini bilen parti yönetimleri, dini bir araç olarak görebilmekte ve "siyasal pazarlamada" bu tutumu iyi değerlendirmektedir (Baines ve diğerleri, 2010: 478).

1.5.3.3.3. Etnisite Faktörü

19. yüzyılda ortaya çıkan etnik kelimesi; ortak dil, tarih, kültür, din, ırk gibi insani değerlerin bireyleri toplumsallaştırdığı unsur anlamında kullanılmaktadır (Erkal, 2001: 2). Etnik grup ise, kendilerini diğer insanlardan ayıran köken, dil, tarih gibi etnik niteliklerini ön plana çıkaran birey topluluklarıdır (Kurubaş, 2009: 42). Aynı etnik gruba bağlı olan bireyler, dayanışma çerçevesi altında diğer yaşamsal alanlarda olduğu siyasette de birbirlerini destekleyebilmektedirler. Siyasette etnik temelli bölünmeler, tarihsel bir sürecin devamı sayılmakla birlikte; etnik özellikler kimi zaman siyasal kimliğin belirleyici rolünü de yansıtmaktadır.

Dural ve Eseler’de yaptıkları çalışmada, tarihsel süreçlerde Rumeli’nden Türkiye’ye gelen Türklerin, Türklüğü ön plana çıkararak partiye oy verdikleri ortaya çıkarılmıştır. Bunlara ek olarak Türkiye’de Alevi, Türk ve Kürtlerde etnik milliyetçiliğin siyasal karar vermede etkin unsur olduğu bilinmektedir. Bireyler, sadece kendi etnik yapısına uygun oldukları için adayları veya etnik gruba yakın ve menfaat sağlayabilecek partileri tercih etmektedir. Siyasal partiler de bu unsuru her zaman lehlerine kullanmak istemişlerdir (Dural ve Eseler, 2016: 81-83).

Günümüzde etnik gruplar teknolojinin de getirdiği kolaylıklar sayesinde dayanışma ve birliktelik örnekleri göstermekte ve iletişim kaynaklı sürekli bilgi akışı içerisinde örgütlenmektedirler. Bunun bir sonucu olarak da siyasal partiler kozmopolit seçim bölgelerinde etnik tabanlı propagandaları hazırlamaktadırlar. Hatta genelde ulusal politikaların içerisine etniklik çabası ile maddeler eklenmektedir. Etnik grupları kendilerine çekmek isteyen siyasal partiler, bu yolla örgütlenmiş bir yapıyı da komple sahiplenmiş olmaktadır. Böylelikle etnik grupları tatmin edecek söylemler ve planlamalar önem kazanmaktadır (Eifert vd., 2010: 502). Etniksel parti seçimi genelde aile arasında başlayıp kemikleşebilmektedir. Etnik yapıya bağlı partileşme süreci jenerasyonlar arasında bir miras olarak da görülebilmektedir. Küçüklükten başlayan bu bağ, gelecek kuşaklara aktarılmakta ve geleneksel bir hal alabilmektedir (Jeffres, 1999: 202).

Seçmenler, aynı etnik gruba bağlı olan adayların söylemlerini diğer adayların söylemlerinden üstün tutmakta ve daha kabul edilebilir bulmaktadır. Kendi kimliklerine yakın adayları destekleme eğiliminde olan gruplar, özellikle farklılık psikolojisi altında karar alabilmektedir. Böylelikle tercih “kendinden olan” etrafında belirlenmiş olmaktadır (Dunning ve Harrison, 2010: 29). Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde siyahi vatandaşlar oy tercihlerini genelde yine bir siyahi aday yönünde belirlemektedir. Ayrıca siyahi adayların bulunduğu seçimlerde siyahi vatandaşların katılım oranı da artmaktadır (Philpot ve Walton, 2007: 50-59).

1.5.3.4. Siyasal Etkenler

Bireyin siyasal süreçlere katılımında etkili olan siyasal mekanizmalar oy verme eğiliminde içsel uzlaşmayı destekleyen bir nitelik taşımaktadır. Mevcut siyasal sistemin özelliklerine bağlı olarak toplumdaki siyasal katılma oranını da doğrudan etkileyebilen

bu faktörler siyasal tercihlerde son kararı belirleyen teşvik edici olgulardır. Özellikle siyasal partiler tarafından doğru ve etkin kullanıldığında seçmen üzerinde paralel olarak dönüşümü sağlayabilmektedir. Aday, parti bağlılığı ve medya ve propaganda olmak üzere 3 başlık altında incelenebilmektedir.

1.5.3.4.1. Aday Faktörü

Günümüzün demokrasi anlayışı temsiliyete dayandığından seçimlerde siyasi partilerin niteliklerinin yanı sıra adayların da bireysel özellikleri önem kazanmaktadır. Adayın dini, etnik kökeni, sosyal sınıfı, cinsiyeti ya da ötekilerden ayırıcı özellikleri bireyin siyasal tutumunu etkilemektedir. Özellikle adayın siyasal ve sosyal kimliği seçmenler üzerinde yadsınamaz bir etki yaratmaktadır. Aynı zamanda, sosyo-kültürel yapı, partiler için aday belirleme sürecinde göz önünde bulundurulması gereken bir unsurdur (Turan ve Temizel, 2015: 147-150).

Aday faktörü özellikle yerel seçimlerde önemsenmektedir. Genel seçimlerde ideoloji veya parti lideri gibi kıstaslar ön plana çıkarken, yerel seçimlerde aday birçok nedenden dolayı partinin önüne geçebilmektedir (Doğan ve Göker, 2013: 29). Güllüpunar'a göre de adayın imajı güvenilir, tutarlı ve samimi olmalıdır. Böylesi özellikleri bünyesinde ihtiva eden adaya yönelimler artmaktadır. Bu bağlamda partiler genellikle seçim bölgesinin en sevilen veya iletişimi en sağlam olan adayları değerlendirmektedir. Bunların yanında donanımlı, eğitilmiş, tecrübeli, bilinçli veya yönetim ve fonetik kabiliyeti olan adaylar da gündem sağlamaktadır. Seçmenler, bireysel özellik bakımından hangi adayı artı değer olarak kabul eder ise yönelimini o aday üzerine yoğunlaştırmaktadır (Güllüpunar, 2010: 91).

Aday, aynı zamanda siyasal partinin vitrini niteliğindedir. İmajı yönünden hem siyasal partiyi temsil etmeli hem de partinin değerlerine yatkın söylemlerde bulunmalıdır. Görsel olarak nitelikli bireylerin yanı sıra karakter ve bilgi anlamında da adaylığa yakışır bireyler, siyasal partiler tarafından tercih edilecektir. Çünkü özetle, aday sadece kendi için değil parti için de çalışmalarını sürdürecektir ve bir bütünün parçası olduğunu unutmayacaktır (Negiz ve Akyıldız, 2012: 178).

1.5.3.4.2. Parti Bağlılığı Faktörü

Bireyler, çocukluk ve gençlik dönemlerinde ailelerinden veya çevrelerinden bir takım siyasal veriler almaktadır. Zamanla bu veriler etkisi altında kalan birey, belirli bir fikre veya partiye bağlılık göstermektedir. Yakınlık duyulan partiye karşı bağlılık zaman geçtikçe güçlenmekte ve hayat boyu tercihlerde ilk sırada yer almaktadır. Bu devamlılık ve istikrarla birlikte partiye olan güven ve sadakat parti eylemleri ile değişmemekte, eleştirel bir boyut olsa da bağlılık devam etmektedir (Gökçe vd., 2002: 8).

Parti bağlılığı partizanlıkla eş değerdir. Küçük yaşlardaki siyasal sosyalleşme ile edinilen bu bağ, parti kimliğinin tutumlar ile özdeşleşmesi ile seyretmektedir. Bu bağlamda tercih yönü her zaman ilgili parti yönünde seyretmektedir. Ancak partiye olan bağlılık duygusu zayıf ya da zamanla zayıflar ise parti oy kaybedecek ve başka tercihler ortaya çıkacaktır (Turan ve Temizel, 2015: 123-126). Partiye olan sevgi bağı veya bu bağın gelişimi ile partizanlığa dönen duygular bireyin parti kimliği ekseninde politik şekillenmesine zemin hazırlamaktadır. Partiye olan bağlılık duygusunun şiddeti seçimlerde tutumu derinsel olarak etkileyebilmektedir (Campbel, 1960: 58).

1.5.3.4.3. Medya ve Propaganda Faktörü

Küreselleşen dünyada bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması ile birlikte medyanın boyutu değişmiş ve çok yönlü bir aktivasyon merkezi halini almıştır. Hayatın her alanında olduğu gibi medya, siyasal alanda da bir belirleyici unsur konumuna ulaşmıştır. Genel olarak bakıldığında; bilgi, görüş ve fikirlerin paylaşımına katkı sağlayan, beraberinde bireysel düşünce sistemini etkileyen ve yönlendiren medya, etkileşim ve değişimin odağı konumundadır (Ülkü ve Demir: 2013: 592). Demokratik rejimlerde medya özgür ve dilediği gibi yayın ve paylaşım yapabilen iletişim araçlarıdır. Bu özelliği ile topluma bilgi sağlama, bireylerin kanaat sahibi olmasını sağlama ve yorumlama yetisini canlandırma gibi görevleri kendi üzerinde toplamıştır (Demir, 2007: 15).

Siyasal alanda medyanın rolü hiç kimse tarafından yadsınamaz konuma gelinmiştir. Siyasal partiler ve adaylar, medya gücünü yani çok büyük kitlelere kısa sürede ulaşip algı operasyonu yapma yetisini yoğun olarak kullanma eğilimi içindedirler (Akay: 2012: 46). Siyasetçiler toplumla kucaklaşma faaliyeti olan mitinglere devam etmekle beraber asıl propagandalarını medya aracılığı ile yürütmektedirler. Seçmenler ise medya sayesinde

seçenekler arasında optimum kararı vermeye yönelik veri toplama yolunu kullanmaktadır (Dilber, 2012: 84). Görülmektedir ki medya aracılığı ile siyasal alanı takip eden bireylerin siyasal katılımları artmakta ve siyasal katılımın yönü medya verileri ile şekillenmektedir. Siyasi partiler medyaya ek olarak sokak kampanyaları, parti toplantıları, kamuoyu ile bütünleşme çalışmaları ve araştırmaları ile de propagandalarını sürdürmektedir. Ancak bütün bu propagandaların da medyada ses getirmesi için çaba harcanmaktadır (Baltacı ve Eke, 2012: 115-116).

Kalender'e göre, kitle iletişim araçlarının günden kurma gibi bir takım yetenekleri mevcuttur. Üzerinde çok durduğu konular toplum gözünde önemli bir kaide sayılmakta, sustuğu konular ise önemsizleşmektedir. Medya, siyasal alan için bilgi, ilgi ve teşvik edici olmasından kaynaklı olumlu bir faktördür. Ancak medya bu gücünü yanlış veya kötü amaçlar için de kullanabilmektedir. Bireyler bunun farkına varmalı ve olayları doğrudan içselleştirmemelidir. Oy verme eğilimi içinde bulunan kitle, genellikle medya ile bu fikrini desteklemekte veya değiştirmektedir (Kalender, 2005: 112-114). Etki alanının genişliğinden dolayı siyasi partiler, propagandalarını günümüzde medya aracılığı ile yapmaktadır. Bu sayede kendilerine oy kazandırma çabası içerisine girmişlerdir. Siyasal sosyalizasyonun yoğun yaşandığı medya araçları, siyasal kontrol ve eleştirilere de katkı sağlarken, yüz yüze propagandanın etkisini azaltmıştır (Gökçe, 1993: 89).

1.5.3.5. Psikolojik Etkenler

Siyasal tercihi belirleyen öznel tavır ve davranışlar yönelimler üzerinde yoğun bir dinamik yaratabilmektedir. Genel bir ifade ile siyasal ve sosyal davranışların altında psikolojik fikirler derinlemesine kritik bir rol üstlenmektedir. Bazı durumlarda birey siyasal eylemlerinde salt psikolojik verilerle hareket etmektedir. Kişisel tutumlar ve psikolojik faktörler olarak 2 başlıkta incelenebilmektedir.

1.5.3.5.1. Kişisel Tutumlar Faktörü

Bireyin siyasal alandaki davranışlarını dış çevrenin etkilediği kadar kişi tutum ve tercihler de etkilemektedir. Bireyin seçmen sıfatı ile siyasi güncelle olan ilişkisi bireysel kanaatlerinin oluşmasında başlıca unsuru oluşturmaktadır. Olayları yorumlama ve eleştirme yetisi siyasal davranışın yol gösterici faaliyetini meydana getirmektedir. İlk

olarak seçimlere olan güveni eksik veya seçimlerin bir şeyleri değiştireceğine olan inancı az ise katılımı gerçekleştirilmeme kararı alınacaktır. Ancak yönetim organlarına talep ve beklentiler fazla ise birey katılım kararı alıp sandık başına gidecektir. Böylelikle ortaya çıkan siyasal davranışın arka planında yönetimle bir bağ kurulmasının istenmesidir. Bu bağ ile birlikte yönetimin belirlenmesine katkı statüsü bireyde belirecektir (Çukurçayır, 2006: 71).

Bireyin siyasal alandaki tercihlerinin başka bir boyutu da tutumlarındaki değer yargılarıdır. Değer hiyerarşisinde en üst basamakta bulunan değerler, bireyin davranış eğilimini belirleyecektir. Siyasal alana katılıp katılmama veya parti/aday seçimlerinde kişisel değer yargılarıyla hangisi uyuyor ise o yönde bir tercihte bulunacaktır (Kalender, 2005: 18-19). Hayat biçimi anlamında kullanılan kültür de kişisel siyasal tutumları etkilemektedir. Bireyler kendi kültürüne yakın kurum ve bireyler ile birlikte olmak istemektedir. Bu yüzden kişisel kültürüne uyan siyasal çevreleri tercih etmektedir (Çeçen, 1984: 73).

1.5.3.5.2. Psikolojik Faktörler

Siyasal davranışlarda bireylerin ön plana çıkan iki psikolojik tutumu bulunmaktadır. Bunlar etkinlik ve girişimcilik duygularıdır. Birey, etkinlik duygusunun yüklediği sorumluluklar ile çevresindeki durumlara müdahale edip değiştirme ve etkileme yoluna gitmektedir. Seçmen rolü ile de geleceğini kendisi oluşturma, yönetimi kendisi belirleme ve gelişmeleri denetleyebilme yetisini elinde tutmak istemektedir. Girişimcilik özelliği ise bireye siyasal sistemin içinde bulunarak aktif görevler üstlenilmesini aşlamaktadır. Böylelikle bireyin siyasal alana olan ilgisi genişlerken olumlu yansımalarla toplumsallaşma sürecini güncellemektedir (Dursun, 2016: 249-250). Birey topluma yabancılaşmadığı sürece psikolojik faktörler pozitif yönlü siyasal katılımı sağlamaktadır.

Sonuç olarak bakıldığında, seçmen davranışlarını etkileyen faktörler iki ana grupta incelenebilmekte ve bu karmaşık karar sürecinde birçok faktör etki etmektedir. Bu bağlamda, aşırı bir bağlılık olmaması durumunda bireylerin siyasal fikirleri etkilenebilmekte veya etkisi altında kaldıkları bir ya da birkaç faktör bulunabilmektedir. Demokratik sistemlerde seçmen davranışları yerel ve genel düzeyde eşit biçimde

etkilenmemekte, etkileşimin şiddeti veya nedeni bireyden bireye ya da gruptan gruba değişiklik arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM KAVRAMI İLE KARS'TA ETNİK VE KÜLTÜREL YAPI

2.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI

Tarih boyunca belirli ortak amaçları gerçekleştirmek gayesi ile bir araya gelmiş insan toplulukları; düzeni sağlama, kargaşayı önleme ve hedefe yönelme ilkeleri ile yöneten-yönetilen veya önder-izleyiciler şeklinde statü/sıfat farklılaşmasına gitmiştir. İlk insanların, vahşi hayvanlara, zorbalara ve güçlülere karşı bir araya gelmesi yönetim olgusunun insanlık tarihi kadar eski oluşunu ispatlamaktadır. Çünkü en az iki kişiden başlayarak büyük topluluklara kadar büyüeyebilen grupların yönetilmeye ihtiyaçları vardır. Yönetim, insan yığınlarını anlamlı bir topluluk yapmakta ve amaçlar temasında birliği kuvvetlendirmektedir. Sanatların en eskisi olarak nitelenmesine karşın, yönetimin bir bilim olarak ortaya çıkışı eski tarihlere dayandırılmamaktadır (Şimşek, 1998: 7).

Yönetim olgusu ast-üst ilişkisini içeren hiyerarşik bir yapıyı zorunlu kılmaktadır. Üst emir verici, ast ise emir verenin emirlerini yerine getiren kişilerdir (Tosun, 1990: 161-162). Yönetim olgusunu yöneten kişiler olarak tanımlayanların yanı sıra, yönetimi bir süreç olarak niteleyenler de mevcuttur. Bu bağlamda yönetim, amaçların gerçekleştirilmesi yönünde kullanılan kaynak ve organizasyon oluşturulma sürecidir (Ergün ve Polatoğlu, 1992: 3).

Esas itibariyle insan yaşamının her alanında (aile, okul, iş yaşamı, arkadaşlık ilişkileri v.b.) kendini gösteren yönetim olgusu, sosyal bir varlık olan insanoğlun modern zamanlardaki tartışma konularının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte özel işletmelerde son derece önemini hissettiren yönetim kavramı, özellikle son yüzyılda özel girişimlerin haricinde kamu kuruluşları içinde kullanılmaktadır. Devletin vatandaşlarına karşı sorumluluğu çerçevesinde yönetim bilimi üzerine çalışmalar kamu üzerinde de yoğunlaştırılmıştır. Yönetim, kamu kuruluşları için hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler anlamı taşımakta ve bu iki birim arasındaki uyumu nitelemektedir (Keleş, 1994: 17).

Lokal ihtiyaçların gelişmesi ile birlikte yerel yönetimler, özellikle son zamanlarda üzerinde çok fazla tartışılan, çoğu alandaki etkisi doğrudan görülebilen, geniş kapsamlı

kavramlardan biridir. Günümüzde yerel yönetim kavramıyla alakalı birçok tanımlama yapılmaktadır ancak, yapılmış olan tanımlara genel olarak bakıldığında benzer noktalara değindikleri görülmektedir.

Yerel yönetimler, farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Keleş'e göre yerel yönetim, "merkezi yönetimlerce, sınırları belirli bir alan dahilinde kalan ve sadece bu alan ile ilgili kuralları belirleme ve mali sorumluluklar getirmeye yetkili kılınmış yerel bir meclisin denetimi altındaki yönetim biriminin adıdır" şeklinde tanımlanırken (Keleş, 1994: 16), Eryılmaz'a göre ise, "ülke yasalarına göre idari ve siyasi yetkilerin belirli bir kısmının, merkezi yönetimin dışında kalan otoritelere aktarılmasıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 1995: 63). Tortop'a göre yerel yönetim, "merkezi yönetim haricinde yerel toplulukların ortak ihtiyaçlarını belirleyip bu doğrultuda çalışmalar yürütmek amacı ile meydana getirilen, halkın doğrudan seçtiği karar organlarına sahip, demokrasi ilkelerinin benimsendiği, özerk bir idari kademesine sahip olan ve kamusal bir örgütlenme biçimi" olarak tanımlanmaktadır (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2008: 11). Ulusoy ve Akdemir'e göre ise, "merkezi idareden farklı bir tüzel kişiliği olan yönetim kuruluşlarının yönetimle ilgili hükümler alıp uygulayabildiği (decentralizasyon - adem-i merkeziyet) model" şeklinde ifade edilmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2006: 47). Farklı bir tanım ise Günday tarafından dile getirilmiştir: "halka sunulacak bazı yönetsel hizmetlerin idari merkezden ve tek kaynaktan değil, merkezi yönetim teşkilatı içerisinde bulunmayan ve merkezi yönetim hiyerarşisine dahil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından sürdürülmesidir" (Günday, 1996: 42). Eroğlu ise, "lokal kaynaklı kamu görev ve faaliyetleri ile bazı teknik hizmet ve faaliyetlerin, merkezi idareden alınarak farklı kamu tüzel kişilerine verilmesidir" şeklinde tanımlamıştır (Eroğlu, 1985: 140). Parlak ve Ökmen'e göre yerel yönetim "yerel tarzdaki kamu hizmetlerinin devlet tüzel kişiliği dışındaki kamu tüzel kişilerin yerine getirilmesi için bir kısım kamu yetkilerinin daha az etkili bir otoriteye devretmek amacı ile merkezi otoriteden geri çekilmesi" anlamına gelmektedir (Ökmen ve Parlak, 2008: 5).

Yerel yönetimler, merkezi yönetimin direk olarak halka ulaşamadığı yerde söz sahibi olmaktadır. Yerel halkın ortak ihtiyaçları yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler, halkın isteklerine karşı daha etkin ve verimli bir şekilde çalışmalarını sürdürür (Bulut, 1996: 179).

Yerel yönetimler denildiğinde akla ilk gelen, yerel toplumlardaki bireylerin yerel nitelikte olan ortak ihtiyaçlarının karşılandığı, kamusal mal ve hizmetlerin yerine getirildiği, yerel halk tarafından yapılan seçimlerle göreve gelen organlar eliyle yönetilen kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bir yönetim biriminin oluşturulması sonucunda üç amacın gerçekleştirilmesi beklenmektedir; (1) Temel insan hakları içerisinde sayılan mal ve hizmetlerin kullanımında özgürlük, (2) Etkinlik ve (3) Demokrasiye uyma ve hizmet. Modern bir yerel yönetim anlayışının bu üç amaç ile gerçekleştirilmesi talep edildiğinden dolayı yerel yönetimlerin özgürlüğü, başarısı ve yeterliliği bu ölçütlere göre değerlendirilmektedir (Tekeli, 1983: 3).

Uluslararası Toplum Bilim Ansiklopedisi'nde yerel yönetimler; "belirli bir devletin veya bölgesel idarenin bir alt birimini oluşturan ve göreceli olarak daha küçük bir alanda belirli sayıdaki kamusal politikaların meydana getirilmesi ve uygulanması ile görevli kamu kuruluşu" olarak tanımlanmaktadır (Aktaran Keleş, 1994: 17).

Günümüzde yerel yönetimler denince, kendilerine has tüzel kişilikleri olan kamu kurumları akla gelmektedir. Bu kamu kurumlarının, merkezi yönetimden bağımsız bütçelerinin olması, bu bütçeyi yasal sınırlar içinde diledikleri hizmetler için kullanabilmeleri, kendilerine ait gelirlerinin, mallarının ve personelinin bulunması bunların merkeze karşı özerk bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Fakat burada sözü edilen özerklik, merkezden bağımsız olan bir özerklik değil, yine merkezi yönetimin koyduğu kuralları kendi karar organları tarafından isteği doğrultusunda kullanabilme anlamına gelmektedir. Yani, Türkiye'deki yerel yönetimler siyasi olarak değil, yönetsel olarak özerkliğe sahip tüzel kişilerdir (Koçak, 2013: 19).

Merkezden yönetim ise, merkezi hükümetle birlikte onun hiyerarşik yapısı içinde yer alan örgütler tarafından kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla sözü edilen hizmetlere ilişkin karar ve faaliyetlerin yürütülmesi demektir (Eryılmaz, 1995: 55).

Merkezi yönetim, dar anlamda yönetsel yetki ve fonksiyonların; geniş anlamda ise siyasi, hukuki ve yönetsel yetkilerin sadece merkezde olmasını ifade etmektedir. Siyasi bakımdan merkezîyette, yasal bir birliktelik söz konusudur. Siyasi merkezîyetin olmadığı bir devlette merkezi idareden söz edilemez. Buna karşın, siyasi merkezîyetin varlığı idari merkezîyeti gerektirmez. Bu açıdan baktığımızda idari merkezîyet, daha dar

bir anlam ifade etmekte ve sadece idari fonksiyonun merkezde görülmesini sağlamaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2006: 45).

2.2. YEREL YÖNETİMLERİN ORTAYA ÇIKIŞI

Yerel yönetimler, başlangıç zamanı net olarak belirtilemese de siyasal-hukuki bir kavram ve sosyal-idari bir kurum olarak geç Ortaçağ Avrupa'sına ait bir üründür. Sahip oldukları finansal kaynakları kendi organlarının verdikleri kararlar doğrultusunda kullanan özerk mali ve idari yapıya sahip olan ve tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte daha özgür şehir yapılarının oluşmasını sağlayan 12. yüzyıl Avrupa'sından başlayarak günümüze kadar uzanan tarihsel bir olgudur (Ortaylı, 1982: 138; Turan, 2008: 1).

Antik Çağ döneminde belirli bir toprak paçasında yaşayarak ve kendi kendini yöneten insanların meydana getirdiği en küçük demokratik yönetsel birim olarak bilinen “site”, Roma İmparatorluğu zamanında yönetsel özerklikten yararlanan “municipe” ve Antik Yunan döneminde toplumsal yaşamın en iyi örgütlenme modeli olan “polis” çağımızda yerel yönetim birimlerinin ilk örnekleri olarak görülmektedir (Tortop vd., 2008: 2).

Sözü edilen bu birimler etkilerini yitirdikten sonra, şehirlerin bağımsızlaşmasında önemli etkiye sahip olan “komün”lerin ortaya çıkması, yerel birimlerin önemini yadsınamaz bir şekilde artırmıştır. Günümüzde bu birimler halk kalıtımını tam anlamıyla sağladıklarından dolayı, bunlar yerel yönetimlerin tam manasıyla kurumsallaştığı ilk örnekler olarak görülmektedir (Tortop ve vd., 2008:2).

Yerel yönetimin tarihi, komün gelenek tarihi ile başlamıştır (Ertan, 2002: 23). Kelime olarak “paylaşma” anlamına gelen komün, paylaşım temalı düşünceye dayalı belirli değerler etrafında yaşamayı tercih eden ve belirli sayıda üyesi bulunan topluluk olarak tanımlanmaktadır (Koçak, 2013: 32). Komünler, kentlerin kurulmasından sonra ortaya çıkan sorunları çözmek isteyen tüccar kesimi ve sanayi işçilerinin göstermiş oldukları direniş neticesinde kurulmuştur (Pirenne, 1994: 135).

Ortaçağ Avrupa'sında bulunan ticaret kentlerindeki tüccarlar ve kent halkı tarafından alınmış olan beratlarla kurulan komünler, bağımsız birer kent haline gelmişlerdir. Komün kentlerinin güçleri tek kişinin elinde toplanmış olsa da özerk yapıya

sahip olması, bu kentleri merkezi yönetime karşı güçlü kılan önemli bir özelliktir (Dursun, 1998: 94).

Askeri, yargısal ve yönetsel özelliğe sahip olan komün sahip olduğu bu haklardan dolayı krallar ve senyörler tarafından hoş görülmemiştir. Ancak, bu kuvvetler günümüze ki gibi farklı ellerde toplanmayıp komünü yöneten organda toplanıyordu. Genel olarak komünlerde kentteönder olarak görülen bir kişi Belediye Başkanı olmaktadır. Belediye Başkanı bazı durumlarda kral, değişen yönetim anlayışına göre de bazen komün halkı tarafından seçilmektedir. Çoğu zaman Belediye Başkanı'na yardımcı olarak ya "Burjuva Meclisi" veya "Parlement" denilen bir mecliste bulunmaktadır (Görmez, 1997: 26). Bu durum komünlerin özerk bir yönetim yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Komünlerin özerk yönetime sahip olmasından dolayı modern yerel yönetimlerin oluşmasına önemli katkı sağladığı kabul edilmektedir (Dursun, 1998: 94). Modern devletin ilk dönemlerinde yerel yönetim, devletin ayrılmaz bir parçası durumuna gelirken, sonraki yıllarda merkezi devletlerin daha fazla güçlenerek komün geleneğini tamamen yok ettiğini söylemek mümkündür (Görmez, 1997: 27).

Demokrasi bakımından önemli bir tecrübe olarak görülen site, polis ve komün yönetimleri ile temel teşkil ettikleri Ortaçağ kentleri, günümüzde Avrupa'nın çoğu zaman karşılaştığı aşırı büyüme, dengesiz göçler, plansız kentleşme, halk katılımının eksikliği, çevre sorunları, kent imarının düzenlenmesi gibi birçok sorunun çözümünde dünyadaki diğer bölgelerde bulunan örneklerle göre önemli ölçüde başarı elde etmişlerdir (Tortop ve vd. 2008: 14). Komünler, Avrupa ülkeleri açısından tarihin sunduğu bir değerdir. Günümüz Avrupa'sının yönetim yapısında etkileri oldukça açıktır (Coşkun ve Uzun, 1999: 7).

2.3. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER VE TARİHSEL GELİŞİMİ

2.3.1. Tanzimat Öncesi Dönem

Osmanlı İmparatorluğu'nun klasik döneminde, günümüzdeki gibi yerel yönetim birimleri bulunmamaktadır (Ortaylı, 1982: 140). Lakin yerel hizmetleri yerine getiren farklı kurumlar vardı. Osmanlı'da yönetim sistemi "eyalet", "sancak", "kaza" ve "köy" esasına göre sınıflandırılmaktaydı. Eyalet ve sancak, niteliği gereği daha çok askeri bir

birim olarak görev yapmakta ve başında bulunan yöneticiler sorumlulukları altında bulunan alanların güvenliğini sağlamak ve askerlerin yönetimi ile ilgilenmek durumundaydılar. Bunlar, buldukları bölgeyi eşkıyalara karşı korumak, bölge sınırlarında kale varsa kaleleri gözlemlemek, göçebelere ve kabilelere emri altına almak, savaş dönemlerinde bölgede bulunana askerleri toplayarak gerektiğinde birlikte cepheye gitmek gibi görevlerle uğraşırlardı (Eryılmaz, 1997: 33).

Tanzimat döneminin öncesinde Osmanlı'da "mutlak" bir hükümdarlık dönemi mevcuttu. Teokratik yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'nde tüm güçler padişahın bünyesinde toplanmıştı. Padişahların yetkileri "şer'i hukuk" ile padişah tarafından çıkarılan yasa ve geleneklere dayanan "örfi hukuk" kuralları ile sınırlanmıştı (Gözübüyük, 1983: 25).

Osmanlı Devleti sultanları, bir bölgeyi yönetebilmek için ilk dönemlerden beri her zaman iki yetkili atamışlardır. Bunlardan biri askeri kökenli olup sultan adına yürütme yetkisine sahip olan bey ve diğeri ulema kökenli olup sultan adına yasal yetkilere sahip kadı. Kadı hiçbir kararını kendi icra edemezken beyde kadının hükmünü almadan herhangi bir ceza veremezdi. Kadı emirlerini doğrudan doğruya sultandan alırdı (İnalçık, 2019: 134).

Kadılık kurumu yerel yönetim birimi olarak belirtilmese de hizmetleri icra eden önemli birimlerden biri konumunda bulunmaktadır. Klasik dönemde Osmanlı şehir yönetimi ve yargı işleri, ilmiye sınıfından gelen kadılar tarafından yerine getirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki kadı, şehrin yanında/civarda bulunan köy ve nahiyelerin de mülki amiri sayılır ve yargıçlık görevini ifa ederdi.. Merkez bürokrasisinin temsilcisi olan kadı belirli bir zaman dilimi için tayin edildiği yerlerde yargının, kolluk işlerinin, mali görevlerin de sorumlusu konumundadır (Ortaylı, 1982: 140).

Kadı, tüm nahiyelerin başına kendi adına görevlerini yerine getirmesi için bir naib atardı. Atandıkları nahiyede ki davalara bakmak, keşfe çıkmak naiblerin temel görevleri arasında yer almaktadır. Kadıların, önemli birer yardımcısı da mahalle birimlerinin başında bulunan imamlar olmuştur. İmam mahallenin yöneticisi ve temsilcisi olarak kadı tarafından atanır ve kontrol edilirdi (Ortaylı, 1976: 99).

Osmanlı şehir yönetiminde, kadının, naib ve imam dışında subaşı ve muhtesip gibi yardımcıları bulunmaktadır. Subaşı, kentin güvenliğini sağlamak göreviyle kadıya karşı

sorumlu olan emniyet amiri pozisyonundadır. Muhtesip ise kadının belediye hizmetlerini icra etmek üzere sorumlu olan yardımcısıdır. Muhtesibin görevi, belirlenen temel tüketim maddelerine narh koymak ve bunları denetlemek, çarşı ve pazar işlerine nezaret etmek, tartı ve ölçü aletlerinin doğruluğunu kontrol etmek, gıda maddelerinin üretiminin yapıldığı ve satıldığı işyerleri ve işletmeleri denetlemek gibi günümüzdeki belediye zabıtasının yerine getirmiş olduğu işlerden oluşmaktadır (Eryılmaz, 1995: 178-179).

Osmanlı İmparatorluğu'nda şehir hizmetlerinin yerine getirilmesinde, kadılık kurumunun yanında vakıfların da etkin bir rolü vardır(Ortaylı, 1982: 140). Vakıf sistemi, İslâmiyet'tin kabulünden sonra özellikle Selçuklu ve Osmanlı Devletleri döneminde Türk Dünyası'nın sosyal, kültürel ve ekonomik hayatının merkezinde yer almıştır. Osmanlı Devleti hükümdarlarından Orhan Gazi, İznik'te ilk Osmanlı medresesini kurarken gelişen ihtiyaçlar için yeterli geliri temin etmek amacıyla gayrimenkul de vakfetmişti. Bu medrese kısa zamanda önemli ilim ve devlet adamları yetiştirmiştir. Orhan Gazi'nin Adapazarı, Kandıra ve Bursa'da inşa ettirerek vakfettiği cami, medrese, zaviye, imaret, aşevi, misafirhaneler Osmanlı Devleti'ne ait ilk vakıflar olarak anılmaktadır (A. Berki, 1962: 127-128).

Şahıslar, sahip oldukları malların sadece kendilerine ait olmadığı düşüncesiyle mallarının bir kısmını diğer kişilerinde hakkı olduğu düşüncesiyle halka hizmet için vakfetmekteydiler (Koçak, 2013: 108). Malların vakfedildiği andan itibaren vakıf üzerinde hukuki olarak yalnızca Tanrı'nın sahip olduğu anlayışı mevcuttu ve böylece hükümetler, devletler değişse bile kamu hizmetlerinin sürekliliği sağlanmış olur (İnalçık, 2019: 184). Vakfa ihtiyaç ve lüzum duyulan nedenler sadece dinî hislerin ve camilerin aynı zamanda halk mekteplerinin olması değildir. Vakıfların mevzuu aynı zamanda her biri âmme hizmeti gören, hastane, revir, öksüz yurtları, köprüler, çeşmeler ve kütüphaneler, han ve hamam gibi müesseseler olmalıdır (Ş. Berki, 1962: 19). Osmanlı'da tüm vakıfları devlet denetler ve onaylardı. Vakıf idarecisi olarak mütevelliyi atanırdı ve büyük vakıflarda devlet, genellikle bir nazır yani denetleyici de atardı. Böylelikle vakıflar mali ve idari bakımdan özerk kuruluşlardır. Mütevellî, vakıfla ilgili bütün işlerden sorumlu olur ve vakıfların gelirini artırmak için önlemler alırdı. Toplanan gelir vakfın koşullarını yerine getirmek, vakıfta çalışanların ücretleriyle bakım ve onarım masraflarını ödemek için kullanmak zorundaydı (İnalçık, 2019: 184).

Osmanlı Devleti'nde okul yönetimleri, kütüphane hizmetleri, sağlık ve sosyal yardımlar, içme suyu ihtiyaçlarının karşılanması, hamamların inşa edilip hizmete sunulması, köprü, yol ve çeşmelerin yapılması gibi hizmetler geleneksel olarak geçmişten beri vakıflar eliyle yerine getirilmektedir (Ortaylı, 1982: 141). Vakıflar, modern anlamda belediyelerin kurulmasından sonra da bazı yerel hizmetleri günümüze kadar icra etmeye devam etmişlerdir (Ünal, 2011: 243).

Osmanlı İmparatorluğu'nda şehir hizmetlerinin yerine getirilmesinde diğer önemli kurum da lonca teşkilatıdır (Ünal, 2011: 243). Esnaf yani lonca örgütleri, Osmanlı şehirlerinde ekonomik yaşamın önemli varlık nedenlerinden biri olup lonca üyeleri şehirdeki nüfusun büyük bölümünü oluştururdu (İnalçık, 2019: 195). Devlet lonca örgütüne sadece hazinenin veya halkın çıkarlarını korumak için karışır, lonca örgütünün iç faaliyetlerine müdahale etmezdi. Ancak, lonca örgütünün başında bulunanlar devletin kontrolünü tanırды. Lonca sistemi, ekonomik bakımdan talep ve arz kurallının gereklerini, belirli güçlülere rağmen yerine getirme çabasıdır. Lonca temsilcileri, ustalara dağıtmak için pazardan hammaddeleri sabit bir fiyatla toplu olarak alırlardı. Alınan hammaddelerin, fırsatçıların ve ya başkalarının eline geçmeden, makul bir fiyat belirlenerek ilgili loncalara ve lonca ustalarının hiç birinin işsiz bırakılmayacağı bir şekilde aralarında adil bir biçimde dağıtılması gerekiyordu. Lonca örgütünün temel varlık nedeni buydu. Hammadde yetersizliği Osmanlı şehirlerinde fiyatların sürekli artmasına ve işsizliğe sebep olarak ciddi bir ekonomik sıkıntı oluştururdu (İnalçık, 2019: 200-201).

Loncalar, üyelerin mesleki faaliyetlerini denetlemek ve üyeleri arasında çıkan anlaşmazlık sorunlarını çözenin yanında merkezi yönetim ile halk arasında aracılık rolü oynamışlardır. Hükümet talimatlarını topluma aktararak bunlara uyulup uyulmadığını denetlemişler ve merkezi idarenin yerel temsilcilerine yönetim anlamında yardımcı olmuşlardır (Ünal, 2011: 243).

2.3.2. Tanzimat Sonrası Dönem

Tanzimat, Osmanlı Devleti sisteminin Batı kurumlarına göre yeniden yapılanmaya başladığı dönem olmuştur. Osmanlı yönetimi, iç ve dış baskılara karşı ayakta durabilmenin çözümünü, Avrupa tarafından kabul edilecek bir "modernleşme" programına bağlamıştı (Eryılmaz, 1997: 38).

Belediyecilik Tanzimat sonrası yerel kuruluş olarak ilk örgütlenmedir. 13 Haziran 1854'te Kırım Savaşı'nın başkentte sebep olduğu hareketliliği belirli bir düzene oturtmak için İstanbul Şehremaneti kurulmuş ve Meclisi Vâlâ tarafından bir nizamname oluşturulmuştur. Kurumun başına “şehremini” getirildi. Şehreminin yanında yine Babıâli'nin seçimi ve padişah tarafından görevlendirilen üyelere oluşan “Şehremaneti Meclisi” vardı (Ortaylı, 2008: 505).

Kırım Savaşı'nın ardından Avrupalı subay ve askerler İstanbul'a gelerek Beyoğlu-Galata bölgesine yerleştiler. Avrupa'da bulunan kentlere oranla daha mamur (imar edilmiş-bakımlı) bir kent olmayan fakat kültürel bağlamda önemli bir zenginliğe sahip olan İstanbul'un alt yapı, temizlik, kanalizasyon, kaldırım ve aydınlatma gibi temel belediye hizmetleri yeterli değildi. Bu hizmetlerin daha iyi bir şekilde yerine getirilebilmesi için İstanbul'da belediye hizmetlerine gerek olduğunu öneren Avrupalı Devletlere karşı iyi görünmek isteyen Osmanlı Devleti 1855 yılında İstanbul'da “Şehremaneti” adıyla bir belediye örgütü kurdu. İstanbul'un bütün semtlerinde Paris örneği esas alınarak belediye örgütünün kurulmasının kolay olmayacağı düşünülerek önce Beyoğlu-Galata semti pilot bölge seçildi. Bu bölgeye “Altıncı Belediye Dairesi” denildi (Eryılmaz, 2011: 204-205).

Altıncı Belediye Dairesi, Türk belediyecilik tarihi açısından çok önemli bir tecrübedir. Paris Belediyesi örneğinden hareketle kurulan Altıncı Belediye Dairesi hem özel finansal kaynaklara hem de kendine has personele sahipti. Bu belediyenin başkan ve diğer üyeleri seçimle değil atama ile işbaşına gelmekteydi (Ortaylı, 1974: 128). Altıncı Belediye Dairesi'ne olağan dışında bazı gelirler tahsis edilerek bu bölgenin belediye hizmetleri imtiyazlı bir bütçe ile yerine getirilmekteydi. Altıncı Belediye Dairesi, bu imtiyazlı durumundan dolayı elde ettiği başarılarını Cumhuriyet dönemine kadar sürdürdü (Ortaylı, 2008: 506).

Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait yerel yönetim anlayışı, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte herhangi bir değişime uğramadan aynı modelle devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde yerel yönetimler merkezi idare tarafından belirlenen politikalara yardımcı ve destek veren kuruluşlar olarak görülmüştür. Cumhuriyetin ilan edilmesinden itibaren ülkenin bölünmez birliği ve bütünlüğünün tehlikeye düşmesi düşüncesiyle yerel

yönetimlere idari ve mali anlamda özerklik verilmesi konusunda dikkatli davranılmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 299).

Cumhuriyet'in ilanının ardından İstanbul'daki belediye dairelerine benzer nitelikte 1924 yılında, 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu oluşturulmuş ve Ankara'ya ait özel bir yönetim biçimi getirilmiştir. Daha sonra 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile nüfusu 2000'i geçen yerleşim birimlerinde belediye kurulabilmesi kararlaştırılmıştır (Tortop ve vd. 2008: 38). 1984 yılında kurulan büyükşehir belediye modeli, o dönemdeki Şehremaneti'nin bir örneği sayılabilir (Eryılmaz, 1997: 42).

1930'daki 1580 sayılı belediyeler kanunu çoğu alanda bir yandan yetkili yerel yönetimler için önemli bir fırsat tanırken diğer yandan da kentleri daha yaşanabilir hale getirmek için önemli araç olarak görür ve belediyeler yerine merkezi yönetimin güçlenmesini hedeflemektedir. 1580 sayılı belediyeler kanunu, belediyeyi şehirde yaşayan bireylerin ihtiyaç duydukları tüm hizmetler için tek yetkili ve sorumlu bir kurum olarak oluşturmamış ve kentte yaşayanları ilgilendiren hizmetlerde merkezi yönetime bağlı kuruluşlar da var olmuştur. Bu durum, belediyelerin kent yönetimindeki gücünü zayıflattığı gibi, kent hizmetleri açısından görev, yetki ve sorumluluk karmaşası, ikilemleri veya boşlukları yaratmaktadır (Özgür, 2001: 223). Cumhuriyet döneminde en uzun süre yürürlükte bulunan yasalardan biri olan 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu, Osmanlı'nın son dönemlerinden gelen deneyimlerin aktarıldığını ve beklentilerin uzun bir süre karşılanabildiğini göstermesi bağlamında da önemli bir nitelik taşımaktadır (Çiçek, 2014: 59).

Merkezi yönetimin gölgesinde hizmetlerine devam eden yerel yönetimler, 1961 anayasasında gereken önemi kazanmaya başlamıştır. 116. Anayasa maddesi uyarınca üç tür (il, belediye, köy) karar organı belirlenmiştir. Bu organlar halkın oylaması ile seçilen tüzel kişiliğe sahip mahalli idareler olarak nitelendirilmiştir. 1982 anayasasında ise, küçük farklılıklarla yerel yönetimler aynı şekilde devam ettirilmiştir (Keleş: 1994, 139).

1984 yılındaki değişiklik ile Türkiye'de büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. İstanbul, Ankara ve İzmir kurulan ilk büyükşehir belediyeleridir. Zaman içinde sayıları artan büyükşehir belediyeleri için 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çıkarılmış ve bu amaçla büyükşehir belediyelerinin statüsü netleştirilmiştir. Ancak 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerinde köklü

bir değişime gidilmiştir. Sayıları otuza çıkartılan büyükşehir belediyelerinde özel idareler kaldırılmış ve köylere mahalle sıfatı verilmiştir. Anayasadaki “yönetimde genellik ilkesi” ile çakıştığı iddia edilen bu kanun beraberinde birçok tartışmayı getirmişse de Türkiye yerel yönetim yapısının son halini almasını sağlayan bir değişiklik konumundadır (Toprak, 2014: 79-80).

2.4. YEREL SEÇİMLER TARİHİ

Yerel seçimler halkın demokrasi bağlamında oylarını kullanarak yerel yöneticileri seçtikleri seçimlerdir. Ülkemizde yerel seçimler 1930 seçimleriyle başlamış olup günümüze kadar belirlenen belirli periyotlarla yapılmaktadır.

1930 yılında kabul edilen Belediye Yasası'nın ardından aynı yıl 1930'da Belediye Meclis Seçimleri yapılmış olup seçimlere Cumhuriyet Halk Fırkası, Serbest Cumhuriyet Fırkası ve bağımsız adaylar katılmıştır (Turan, 2008: 33). 1930 Belediye Meclisi Seçimleri'nde üç yenilik ilk kez uygulanmıştır. Bunlar, tek dereceli seçim, kadınların seçme ve seçilme hakkı ile iki partinin seçime katılmasıdır (Turan, 2008: 35). 1930 Belediye Meclis Seçim sonucuna göre toplam 502 seçim bölgesinden 31'inde Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) kazanmıştır (Yetkin, 2004: 267).

1930 seçimlerinin ardından gerçekleştirilen 1934 seçimleri ise devlet-parti bütünleşmesinin oluştuğu katı, tek partili bir rejimde yapılmıştır. 1934 seçimi 1930 seçimlerinde gerçekleştirilen esaslarla yapılmış ve CHF tek parti olarak katılmıştır (Üste, 2006: 30). 1934 seçiminin ardından yapılan diğer iki seçim olan 1938 ve 1942 seçimleri de 1934 seçimleri gibi tek partinin katılımı ile gerçekleşen seçimler olmuştur. Devam eden süreçte tek partili dönemin CHP başkanı ve Cumhurbaşkanı olan İnönü meclis açılış konuşmasında tek eksiğin hükümet partisi karşısında bir partinin bulunmamasını söyleyerek, çok partili rejime geçişin işaretini vermiş oldu (Turan, 2008: 79). 7 Temmuz 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi, 7 Ocak 1946 tarihinde ise Demokrat Parti (DP) kurularak Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi anlayışına geçiş sürecini başlatmıştır (Kaçer, 2017: 335).

1946 yılının Mayıs ayında yapılan yerel seçimlerde tek partili dönemin etkileri devam ettiği için bu seçimde demokratik ve şeffaf bir mücadele söz konusu değildir. Bu sebeple “şaiBELİ”, “hileli”, “sopalı” seçim olarak ta anılmaktadır (Albayrak 2004: 90).

Akabinde mayıs ayında yapılan milletvekili genel seçiminden ardından 1950 yılında üç yerel seçim yapılmıştır. 13 Ağustos 1950 Pazar günü muhtarlık, 3 Eylül 1950'de belediye meclis seçimi ve 15 Ekim 1950'de il genel meclis seçimi yapılmıştır. Bu seçimlere Demokrat Parti(DP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Millet Partisi (MP) katılmıştır. DP bu partiler arasında en başarılı parti olmuştur (Turan, 2008: 87).

1955 yılında yapılan yerel seçimlere Demokrat Parti ve Türkiye Köylü Partisi katılmış olup seçimler DP'nin üstünlüğüyle tamamlanmıştır. 1955 seçimlerinin ardından 1960 yılında gerçekleştirilen askeri darbeden dolayı demokratik hayat sekteye uğramış ve bu nedenle yerel seçimler de zamanında yapılamamıştır. 1961 Anayasası ile başlayan yeni dönemdeki ilk seçim 17 Kasım 1963'te gerçekleştirilmiştir. Adalet Partisi (AP) 41 ilde başarılı olurken CHP 24 ilin belediyeliklerini kazanmıştır (Arslan, 2012: 926).

2 Haziran 1968'de gerçekleştirilen yerel seçimlerde dikkat çeken ana unsur, seçmen katılımının hissedilir derecede düşmesi olarak görülmektedir. Süleyman Demirel başkanlığındaki AP'nin yine ilk sırada yer alarak 39 ilin belediyesini aldığı görülmektedir. CHP ise bu seçimlerde 21 ili kazanabilmiştir. Cumhuriyetçi Güven Partisi 3 ilde başarılı olurken 4 ilde bağımsız adaylar zafere ulaşmıştır. 12 Mart 1971 askeri muhtırası gölgesinde yapılan 9 Aralık 1973 yerel seçimlerinde seçmen katılımı yeniden düşük seviyelerde kendini göstermektedir. Demokrasi düşüncelerinin hüsrana uğraması sonucunda birçok vatandaşın sandığa gitmediği bu seçimde 8 parti seçime katılırken, Bülent Ecevit başkanlığındaki CHP 33 ilde başarı sağlarken, AP 22 ilde zafer kazanmıştır. Milli Selamet Partisi (MSP) ise 3 ilde kazanabilmiştir (www.yerelsecim.com/YerelSecimSonuclari).

11 Aralık 1977 yerel seçimleri ise ülkedeki kaos ve anarşi ortamında gerçekleştirilmiştir. Katılımın düşük olduğu seçime 10 siyasal parti katılmıştır. CHP, önceki seçime benzer bir şekilde üstün bir başarı sağlayarak 67 ilden 42'sinde birinci sırada yer almıştır. AP 15, MHP 5, MSP 3 ve bağımsız adaylarda 2 ilde başarı göstermiştir. Bu seçim AP içerisinde oldukça derin yaralar açmış, Demirel güvenoyu alamamış ve bunun sonucunda hükümet düşmüştür (Erdoğan, 2012: 146).

Siyasal istikrarsızlık ve anarşinin yükselişi 1980 askeri darbesi ile sonuçlanmış ve ordu Türkiye Cumhuriyeti yönetimine el koymuştur. Böylelikle demokraside tekrardan bir ara dönem oluşmuş, siyasi partiler kapatılmış ve birçok siyasi isme yasaklar

getirilmiştir. 25 Mart 1984 tarihinde yapılan yerel seçimlere, tepkisel bir hareketin de sonucu olarak katılım yüksek seviyelerde olmuştur. Bu seçimde, Turgut Özal başkanlığındaki Anavatan Partisi (ANAP) 67 ilden 57'sinde, Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) 8'inde, Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) 3'ünde ve Refah Partisi (RP) 2'inde başarılı olmuştur. 26 Mart 1989 yerel seçimlerine gelindiğinde ANAP oldukça kan kaybetmiş ve sadece 3 ilde başarılı olabilmıştır. Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) 39, Doğru Yol Partisi (DYP) 16, RP 5, Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) 3 ilde zafer kazanmıştır (www.yerelsecim.com/YerelSecimSonuclari).

Olağanüstü katılımı ile yapılan 27 Mart 1994 yerel seçimlerinde ise 13 siyasal parti demokrasi örneği göstermiştir. RP büyük bir çıkış yakalayarak 28 ilde, ANAP 14, DYP 11, SHP 10, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) 8, CHP 5 ilde başarı sağlamıştır. 18 Nisan 1999 yerel seçimleri yine demokratik düşünceye uygun olarak, 20 siyasal partinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. MHP 21, Fazilet Partisi (FP) 16, ANAP 13, CHP 11, DSP 9, Halkın Demokratik Partisi (HDP) 7, DYP 3 ilde yerel seçimleri kazanmıştır. Ancak bu dağılım 28 Mart 2004 seçimlerinde oldukça farklı olmuştur. Yeni kurula Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti), iktidar gücünü de arkasına alarak büyük bir başarı elde etmiş ve 81 ilin 66'sında başarılı olmuştur. CHP 6, SHP 6, MHP 1, DSP 1 ve DYP de 1 ilde başarı göstermiştir. Ak Parti, elde ettiği bu başarıyı 29 Mart 2009 seçimleri ile de sürdürmüştür. Bu seçimde ise, 62 ilde belediyeyi almıştır. CHP 8, Demokratik Toplum Partisi (DTP) 8, MHP 2, Büyük Birlik Partisi (BBP) 1 ilde zafer kazanmıştır. Bu başarı dalgasını devam ettiren Ak Parti, 30 Mart 2014 seçimlerinde de üstün bir başarı sağlamıştır. 2009 seçim sonuçlarına göre bir düşüş yaşansa da Ak Parti 49, CHP 14, Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) 10, MHP 8 ilde ipe düşen partiler olmuştur (www.ysk.gov.tr/mahalli-idareler-seçimleri).

2.5. KARS TARİHİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bir tarafı, Pasinler'den aşağıda Aras ve bunun kuzey kollarından Arpaçay vadileri, diğer tarafı Allahuekber Dağları'ndan Yalnızçam Dağları'na kadar uzanan, Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi'ni açık bir şekilde ayıran yüksek ve devamlı sıradağlar arasında kalan geniş bir alanı içerisine alan Kars, ülkenin doğusunda bulunan önemli bir sınır şehri konumundadır (Saraçoğlu, 1989: 335). Doğu Anadolu Bölgesi'nin, Erzurum-

Kars bölümünde yer almakta olan Kars'ın kuzeyinde Ardahan, doğusunda Ermenistan, güneyinde Iğdır ve Ağrı, batısında ise Erzurum illeri yer almaktadır.

Yüz ölçümü 10.124 km kare olarak ülke yüz ölçümünün %1,2'sini oluşturup, rakımı 1768 olan Kars ilinde 8 ilçe, 10 belediye, 382 köy ve 55 mahalle bulunmaktadır (http://www.kars.gov.tr/kars_ili_cografi_yapisi). Nüfus oranı TÜİK verilerine göre 2007 yılında nüfus 312,205 iken 2018 yılında 288,878'dir (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgoster>). TÜİK verilerine göre 2007 yılından 2018 yılına kadar Kars nüfusunda sürekli bir azalmalar görülmektedir.

Kars adı, MÖ 130-127 yıllarında Kuzey Kafkasya Bölgesi'nden (Dağıstan Bölgesi) gelerek bu yöreye yerleşen Bulgar Türkleri'nin Velentur (Balang) boyunun Karsak oymağından gelmektedir. Tüm Türkiye'de bu isimden daha eski "Türkçe" isim taşıyan başka bir şehir daha yoktur. 1064 yılının son dönemlerinde Orta Toroslar bölgesine giden Kars Bulgarları, orada bulunan en yüce dağa "Bulgar Dağı" ismini vermişlerdir (Kırzioğlu, 1953: 15). Kars, Ermenistan ve Gürcistan sınırında bulunmasından dolayı Gürcüce "Karı" yani kapı kelimesiyle alakalı olan "Kariskaleki" yani "Kapı şehri" tabirinden geldiği gerçeğe daha yakındır (Kırzioğlu, 1955: 16).

Orta Asya'ya hakim olmuş olan Hun Devleti dönemine ait Çin kaynaklarından çıkarılan 5–10 kelimedenden biri de Karsak'tır. Kaşgarlı Mahmut, Kars kelimesini; "deve veya koyun yününden yapılan elbise ve derisinden güzel kürk yapılan bir hayvan, bozkır tilkisi" diye tanımlamaktadır. Buharalı Şeyh Süleyman da Kars'a; "şal, kuşak, dokuma, bel bağı, futa (ipek peştamal), miyanbent, karsak, tilki" demektedir (Kırzioğlu, 1953: 16).

Sümerler ile akrabalık bağı olan Orta Asyalı Hurriler'in ataları maden çağında ilk olarak M.Ö IV. Yüzyıl ortalarında bu bölgeye gelmiştir. Hurriler'in bugünkü Kars'ta kurduğu yaklaşık beş altı kadar küçük hükümet, M.Ö 810 yıllarından itibaren zorlu savaşlar sonunda, Van bölgesinde bulunan kardeş Urartu İmparatorluğu'na katılmışlardır. Burada bulunan çoğu çivi yazısı, taş ve kayaları miras olarak bırakan Urartuların hakimiyeti Sakaların akın ve yerleşmelerine değin sürmüştür (Kırzioğlu, 1955: 11).

Urartulara son vererek Kars iline yerleşen Sakaları Part kumandanı Aktarias ortadan kaldırmıştır. Aktarias, Dağıstan'dan gelerek tüm Doğu Anadolu Bölgesi'ni hakimiyeti altına almıştır. Daha sonra bu bölgede Arsaklı Devleti'ni kurmuştur. Bu devlete Sasaniler son vermiştir. 572 yılında Sasani hükümdarı Nuşirevan bölgeyi istila

etmiş ve 590 yılına kadar hüküm sürmüştür. İkinci Sasani hükümdarı Hüsrev Perviz ise 620’li yıllarda bölgeyi tekrardan istila etmiştir. Bu dönemde Kars ilinde çok uzun süren savaşlar olmuştur. Araplar, Bizanslılar ve Sasaniler bölge için çetin savaşlar yapmışlardır. Nihayet 645–51 tarihleri arasında Araplar Sasani hakimiyetine son vererek bölgeyi hakimiyetleri altına almışlardır (Karadağ, 2009: 4-5).

Arapların Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri’ni ele geçirmek amacıyla 638 yılında yaptıkları ilk seferlerinde, Halife Hz. Ömer döneminde İlyas bin Gazem komutanlığındaki Arap ordusu Van Gölü’nün kuzeyine kadar ilerlemiştir. Erzurum bölgesinde Bizanslıları bozguna uğratan İslam Ordusu komutanı Mesleme, sonraki yıl Hz. Osman’ın emri ile Pasinler’den Divin’e geçerek, eski Merzbanlık bölgesini sulh yoluyla hâkimiyet altına almış ve Kamsarkanlıları cizyeye bağlamıştır. Kars iline ait bazı bölgeleri de Habib b. Mesleme’ye itaat etmiştir. Çok uzun zaman sürmeden Hz. Osman’ın vefat etmesi üzerine Hz. Ali ve Hz. Muaviye arasındaki mücadeleden yararlanan Bizans İmparatorluğu bölgeyi yeniden ele geçirmiştir. Bu dönemde bölgedeki mücadeleler Arap-Bizans-Hazar devletleri arasında olmuştur (Ural, Akyüz Orat, Oran Arslan, Bingöl ve Tüysüz, 2011: 93-94).

Selçuklu Sultanı Alparslan’ın Batıya düzenlediği ilk seferinde, 1064 yılında Sürmari (Sürmeli), Akalkalak (Çıldır- Ağcakalası), Sepid- Şehr (Digor’da eski Ağcakala) ve Anı şehirlerini savaşla ve Kars bölgesini ise barışla fethetmiştir. Selçuklulara bağlı ilk Anadolu Türk beyliği de, 1064’te Sultan Alparslan tarafından Anı’ya yerleştirilen Şeddadlılar tarafından kurulmuş olup, 1200 yılına değin yaşamıştır (Kırzioğlu, 1955: 12).

1514 gerçekleşen Çaldıran Seferi’nin sonunda Osmanlı ordusu Nahcivan-Revan çevresini vurmasına karşın, Şuregel-Kars, Pasinler, Erzurum çevresindeki Sevindik Han’ın Türkmen beyliği topraklarına dokunmamıştır. Kars, Yavuz Sultan Selim’in 1514 gerçekleşen Çaldıran Seferi’nde ordunun konaklama merkezi olarak kullanılmıştır. Sultan Süleyman tahta geçtiğinde 1520’de Şah İsmail, Kars, Erzurum, Van, Hakkari ve Ağrı bölgesi yani Doğu Anadolu Bölgesi’nin doğu kısmına hakim idi. 1534’te Kanuni Sultan Süleyman’ın gerçekleştirdiği İrakeyn seferi esnasında Kars, Osmanlı Devleti’nin eline geçtiği kuvvetle muhtemel olmakla birlikte, bölge kesin olarak 1537’de Dulkadirli Mehmet Han tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır (Ural ve diğerleri, 2011: 269-270).

17. yüzyılın ilk dönemlerinde Osmanlı topraklarına saldıran I. Şah Abbas 1604 yılı içerisinde Kars'ı istila ederek ve 1579 yılında imar edilen şehrin kale kapılarını ve birçok evi yıktırıştır. Kısa bir süre geçtikten sonra Erzurum bölgesine ulaşan Osmanlı Ordusu'yla karşılaşmamak için de bölgeden ayrılmıştır. Bu yıkımdan 12 yıl sonra 1616'da devlet tarafından, ordu ile halkın birlikte emeği ve Sadrazam Kara Mehmet Paşa'nın desteğiyle Kars yeniden imar edildi (Kırzioğlu, 1955: 15).

Kars, Osmanlı Devleti'nin topraklarına katıldığı tarihten itibaren önemli bir coğrafi konuma sahip olmasından dolayı Kafkasya ve İran yolu istikametinde uç sancağı olma özelliği kazanmıştır. Kars ili 19. yüzyılın ilk çeyreğine kadar geçen sürede Osmanlı-İran mücadelesinin belli başlı yerlerinden biri olmuştur. 1801 yılında Rusya, Gürcistan'ı ele geçirince güney Kafkasya hâkimiyeti bağlamında Osmanlı Devleti'nin rakibi oldu. Osmanlı Devleti iç sorunlarla uğraştığı sırada Rus Kafkas Ordusu 1828 yılında Kars üzerine yürüyerek 7 Temmuz 1828'de Kars Kalesini almış ve Kars'ı işgal etmiştir (Ural ve Oran Arslan, 2011: 26-27).

Rus kuvvetleri şehirde büyük bir yıkım yapmışlardır. 72 cami ve mescitten sadece 24'ü sağlam kalmıştır. 50.000'e varan şehir nüfusu kırgın ve göç gibi nedenlerden 12.000'e kadar düşmüştür. 1830'da yapılan Edirne Muahedesi ile şehir tekrar Osmanlı hâkimiyetine girmiştir (Ural ve diğerleri, 2011: 280). 1853 yılında Ruslar ve Türkler arasında başlayan Kırım Savaşı'nın sonlarına doğru Ruslar tekrar şehre saldırmışlarsa da Kars halkının da yardımıyla geri püskürtülmüşler ve bu kahramanlıklarından ötürü Osmanlı Devleti tarafından "Gazi" unvanına layık görülmüştür (Kırzioğlu, 1955: 34). 93 harbi olarak bilinmekte olan 1877-1878 tarihin de 9. Osmanlı-Rus savaşı sonrasında, başta Kars olmak üzere Ardahan, Artvin, Oltu ve Batum'u Gazi Ahmet Muhtar Paşanın tüm çabalarına rağmen, altı ay süren direnme sonucunda düşmana Alaca Dağ'da yenilerek kaybetmiştir (Özkaya, Kop ve Aydın, 2016: 37).

1877-1918 yılları arasında 40 yıllık çarlık Rusya idaresinde geçen kara günlerin ardından 3 Mart 1918 yılında BrestLitowsk Antlaşması'yla Kars, Ardahan ve Batum düşman ilhakından kurtulmuştur. Kısa bir süre sonra 30 Ekim 1918 yılında imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra ordu geri çekilerek Kars kaderiyle baş başa bırakılmıştır (Özkaya ve diğerleri, 2016: 37). Bu dönemde ömrü yaklaşık 8 ay kadar süren Cenubi Garbi Kafkas Demokratik Cumhuriyeti kurulmuş ancak, savaş sonrası bölge İngilizlerin

himayesine girdiğinden dolayı İngilizler meclisi basarak bu demokratik girişimi sonlandırmışlardır. Kurtuluş Savaşı esnasında 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir 30 Ekim 1920'de Kars'ı kurtarmış ve Kars Kalesi'ne Türk bayrağı çekmiştir.

2.6. KARS'IN ETNİK YAPISI

Kars tarihi boyunca çeşitli istilalara uğraması ve göçler alması sebebiyle bünyesinde birçok etnik grubu barındırmaktadır. Bunlar, Azeriler, Kürtler, Terekemeler (Karapapaklar), Türkmenler ve Yerlilerden oluşmaktadır. Tarihsel açıdan etnik grupların irdelenmesi önemli bir anekdotun oluşmasını sağlayacaktır.

2.6.1. Türkmenler (Aleviler)

Türkmenler, çoğunlukla Kars'ın ilçeleri (Sarıkamış, Selim ve Kağızman) ve bunlara bağlı köylerde oturmaktadırlar. Burada kullandığımız Türkmen kelimesi tarihte kullandığımız Türkmen kelimesinden tamamen farklıdır. Tarihte Türkmen tabiri Oğuzları ve Karlukları ifade eder iken bugün Anadolu'nun birçok yerinde kullanılan Türkmen tabiri ise alevi Türkleri ifade etmektedir. Kars'taki alevi Türkleri de gerek kendileri gerek Sünni Türkler tarafından Türkmen olarak adlandırılmaktadır (Ercilasun, 1983: 35-36).

Kars Türkmenleri'nin Divriği bölgesinden geldikleri ve yalnız olmadıklarını, çevrede bulunan köylerin de Türkmen kökenli Aleviler olduğunu; ayrıca Divriği bölgesindeki Yağbasan, Karaçayır, Dölbentli, Akpınar, Tiğnis, Ağyar gibi çoğu köy ismini de Kars yöresindeki yerleştikleri köylere vermiş oldukları bilinmektedir. Zaten kendileri de Sivas'ın Divriği yöresinden geldiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca asıl geldikleri yörenin Horasan olduğunu ve geleneklerini soyca muhafaza ettikleri de görülmektedir (Erdoğan ve Demir, 2011: 193).

2.6.2. Kürtler

Kars'ın genel nüfus oranına bakıldığında sayıca en fazla olan etnik yapıyı Kürtler oluşturmaktadır. Diğer etnik grupların aksine kent merkezinden ziyade daha çok köylerde yaşamakta olan Kürtler, son dönemlerde kent merkezine göç ederek burada ikamet etmeyi tercih etmeye başlamışlardır. Önceleri daha çok kentlerin kırsal kesimlerini tercih eden

Kürtler, günümüzde ekonomik koşulların verdiği imkanlar çerçevesinde daha çok kent merkezine yakın olan yerleri tercih etmektedir (Özyakışır, 2017: 1131).

2.6.3. Terekemeler(Karapapaklar)

Dünyada en çok etnik grupları barındıran bölgelerin başında Kafkasya gelmektedir. Bu etnik boylardan biri ise Terekeme yani Karapapaklardır. Terekemeler, siyah kalpak taktıkları için komşu halklar tarafından Karapapak olarak adlandırılmaktadır. Soyları, günümüzde Özbekistan'da bulunan Mavereünnehir bölgesinde bulunan Karakalpakistan'dır. Fahrettin Kırzıoğlu ve Zeki Velidi Togan gibi bazı tarihçilere göre ise de Kumuklara dayanmaktadır (<http://blog.milliyet.com.tr/terekemeler>).

Tarihteki büyük göçle birlikte bu boy da Batıya göç etmiş ve Hazar Denizi'nin kuzeyinden Kafkasya'ya inmişlerdir. Kafkasya'ya indikten bir süre sonra arkadan gelen güçlü kavimlerin baskısına dayanamamaları Kura Nehri'ndeki Borçalı vadisine yerleşirler. Bu göç sırasında bir kısım Karapapak'lı Terek Nehri vadisinde kalmayı sürdürür. Ancak, daha fazla tutunamazlar ve Borçalı'ya gelirler. Bu bölgeden geldiklerinden dolayı terekeme olarak adlandırılmışlardır (Ercilasun, 1983: 42-43).

2.6.4. Azeriler

Kars Azerilerinin asıl yatağı, günümüzdeki Iğdır, Tuzluca ve Aralık bölgesini içine alan Sürmele Çukuru'dur. Bu bölgede yaşayanların çoğu Azeri'dir. Sürmele çukurunun dışında kalabalık olarak buldukları bölge Arpaçay ilçesidir. Ayrıca Kars ili merkezinde ve merkeze bağlı bazı köylerde çok sayıda Azeri ikamet etmektedir. Azeriler Sünni olan Kars Yerlileri ve Terekemeleri tarafından Şia olarak adlandırılmaktadır. Sürmeli Çukuru'nun ve Revan Bölgesi'nin Türkmenlerle dolması Melikşah zamanına kadar uzanmaktadır. Sultan Alparslan'ın Anı Seferi'nde oğlu Melikşah ve veziri Nizamülmülk Sürmeli Çukuru'nu zapt etmişlerdir. İlhanlılar çağında bütün Azerbaycan'la beraber buraların da Türkleşmesi devam etmiştir. Karakoyunlular devrinde ise Türkmenler, Sürmeli Çukuru'nda ve Revan Bölgesi'nde çok kalabalık bir nüfusa olmuşlardır. Bu bilgilerden hareketle Sürmeli Çukuru ve Arpaçay'daki Azerilerin Karakoyunlu ulusunu teşkil eden Karakoyunlu, Sa'dlu ve Alpagutoymaklarından teşekkül ettiği söylenebilir. 1969'dan sonra Sefavi idaresinde kalan, 18. yüzyılın ikinci yarısında Erivan Hanlığı'na

bağlı olan, 1928'den 1918'e kadar Rus hakimiyetinde olan Sürmeli Çukuru Azerileri, Erivan'daki Azerilerle bir birlik teşkil eder. 1921'den sonra ise Erivan'dan çok sayıda Azeri İğdır bölgesine göç etmiştir (Ercilasun, 1983: 46-47).

2.6.5. Yerliler

Temel aitlik kategorisi “Türklük” olan ve bununla birlikte yerel ve etnografik ikincil özelliklerle anılan ve Sünni Müslüman olan Yerliler; Artvin’de “Pallık”, Elazığ’da “Gakkoş”, Erzurum’da “Dadaş” gibi farklı yerel sıfatlarla adlandırılmaktadır. Kars ilinde ise sadece Yerli olarak nitelendirilmektedirler. Bu niteleme Kars’ta yaşayan diğer etnik kesimlere karşı kendini tanımlama ihtiyacından doğmaktadır (Özyakışır, 2017: 1131).

Etnik kimlik, seçmen davranışını etkileyen önemli sosyolojik faktörlerden birisidir. Kars ili söz konusu olduğunda adayların etnik kimliklerinin seçmen için önemli etmenlerden birisi olduğu görülmektedir. Son beş yerel seçim sonucu incelendiğinde, seçimi kazanan partilerin farklı olmasının temel nedenlerinden birisi de partilerin gösterdikleri adayların etnik kimlikleridir.

2.7. KARS İLİNİN SON 5 YEREL SEÇİM SONUÇLARI

Kars ilinin son beş yerel seçimlerine baktığımızda genel seçimlerden farklı bir ekseninde olduğunu görmekteyiz. Siyasi partilerin belli bir oy tabanı olmasına rağmen yapılan seçimlerde bir istikrar olmadığı görülmektedir. Kazananın sürekli el değiştirdiği yerel seçimlerde görülmektedir ki parti faktöründen ziyade aday faktörünün ön plana çıkmaktadır. Aşağıda Kars iline ait son 5 yerel seçim sonuçları verilmiştir;

1999 YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1-ANAP	6296
2-MHP	5196
3-CHP	5130
4-DSP	3153
5-DYP	1012
6-FP	1373

7-HADEP	1334
8-LDP	135
9-ÖDP	199
10-BBP	105
11-BP	66

(İlgili tablo www.ysk.gov.tr adresinden 04.05.2019 tarihinde edinilmiştir).

1999 Kars ili yerel seçimlerinde yukarıda belirtilen partiler seçime katılmış olup seçimleri Anavatan Partisi kazanmıştır.

2004 YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1-AK PARTİ	13313
2-MHP	9251
3-CHP	2226
4-SHP	1156
6-DYP	782
7-SP	113
8-TKP	72
9-BTP	68

(İlgili tablo www.ysk.gov.tr adresinden 04.05.2019 tarihinde edinilmiştir).

2004 Kars ili yerel seçimlerinde yukarıda belirtilen partiler seçime katılmış olup seçimleri Ak Parti kazanmıştır.

2009 YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1-AK PARTİ	11794
2-MHP	10058
3-CHP	7957
4-DTP	5284
6-DSP	343
7-SP	327
8-TKP	169
9-BTP	81

10-DP 26

(ilgili tablo www.ysk.gov.tr adresinden 04.05.2019 tarihinde edinilmiştir).

2009 Kars ili yerel seçimlerinde yukarıda belirtilen partiler seçime katılmış olup seçimleri Ak Parti kazanmıştır.

2014 YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1-MHP	11116
2-CHP	9840
3-AK PARTİ	9807
4-BDP	7566
5-SP	296
6-BBP	273
7-BTP	167
8-HAK-PAR	63
9-TURK	22

(ilgili tablo www.ysk.gov.tr adresinden 04.05.2019 tarihinde edinilmiştir).

2014 Kars ili yerel seçimlerinde yukarıda belirtilen partiler seçime katılmış olup seçimleri Milliyetçi Hareket Partisi kazanmıştır.

2019 YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1-HDP	12192
2-MHP	10954
3-CHP	9128
4-DSP	7613
5-İYİ PARTİ	920
6-SAADET P.	221
7-VATAN P.	121
8-TKP	38
9-BTP	37

(ilgili tablo www.ysk.gov.tr adresinden 01.05.2020 tarihinde edinilmiştir).

2019 Kars ili yerel seçimlerinde yukarıda belirtilen partiler seçime katılmış olup seçimleri Halkların Demokratik Partisi kazanmıştır. Ak Parti Cumhuriyet İttifakı'ndan dolayı MHP adayına destek vermek amacıyla çıkarmış olduğu adayı seçimlerden geri çekmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE SEÇMEN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİSİ

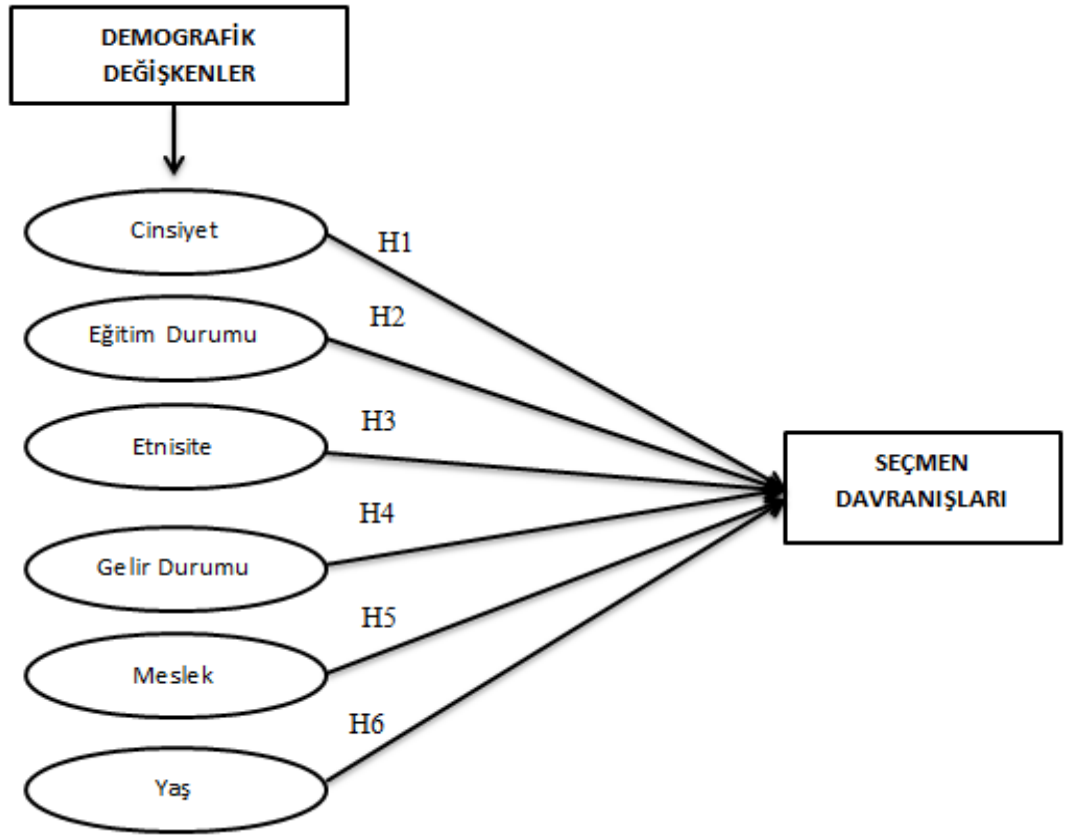
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın önemi, Ülkemizde yerel seçimlerde seçmen davranışlarını incelemeye yönelik sınırlı sayıda yapılmış olan çalışmalara katkı sunmak amacıyla Kars merkez belediye sınırları içinde ikamet eden seçmenlerin oy verme tercihlerinde rol oynayan unsurları tespit etmek ve söz konusu unsurların etki düzeyleri hakkında bilgiye ulaşmaktır.

Araştırmanın amacı, Kars merkez belediye sınırları içinde yaşayan seçmenlerin yerel seçimlerde oy verme tercihlerine etki eden faktörleri tespit etmek, yerel siyasete karşı ilgilerini ölçmek, yerel seçimlerde parti/aday ilişkisine bakışlarını tespit etmek, cinsiyet, yaş grubu, etnik yapı, gelir durumu ve meslekleri itibariyle yönelimlerini belirlemektir. Bütün bu belirlemeler sonucu Kars merkez belediye sınırlarında yaşayan seçmenler ile ilgili referans alabileceğimiz objektif verilere ulaşarak değerlendirme imkânı elde etmek amaçlanmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

İlgili araştırmada cinsiyet, eğitim durumu, yaş, meslek gibi demografik değişkenlerin seçmenlerin seçim davranışları ile olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada sayısal (nicel) verilere dayalı araştırma ve ölçme yöntemi kullanılmıştır. Bunun temel sebebi demografik değişkenlere ait bilgilerin ve seçmenlerin davranışlarının derecelendirilmiş ifadelerle daha doğru değerlendirilebileceğinin varsayılmış olmasıdır. Bu bağlamda veri toplama aracı olarak anket yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma modelinde araştırma konusu olan değişkenler ve bu değişkenler arasındaki ilişki, etki vb. durumlar ortaya konulur (He, 2017: 110). Bu araştırmaya ait model Şekil 3.1'de gösterilmektedir.

Şekil 3.1. Araştırma Modeli

3.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Hipotez bir araştırmada ulaşılabilecek varsayılan sonuçtur (Punch, 2014: 41). Bilimsel araştırmalarda değişkenler arası ilişkilerin önceden kestirilebilmesi için iki farklı [H_0 (Yokluk Hipotezi) H_a (Alternatif Hipotez)] hipotez kurulabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017: 67). Bu araştırmaya ait hipotezler:

H₁: Seçmen davranışları seçmenlerin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₂: Seçmen davranışları seçmenlerin eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₃: Seçmen davranışları seçmenlerin etnisitelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H4: Seçmen davranışları seçmenlerin gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H5: Seçmen davranışları seçmenlerin mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H6: Seçmen davranışları seçmenlerin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın Örneklem grubunu belirlemek için Kars İl Seçim Kurulu Başkanlığı'ndan Merkez İlçe Seçmen sayısı alınmış ve bu sayının 72.472 kişi olduğu tespit edilmiştir. %95 güvenilirlik sınırları içerisinde %5 lik hata payı öngörülerek bu evren içerisinde alınacak örneklem büyüklüğü 382 olarak belirlenmiştir (<http://www.surveysystem.com/sscalc.htm>, Erişim Tarihi: 02.02.2019).

Bazı katılımcıların anketi cevapsız bırakacağı ve cevaplamalarda ise bazı hataların muhtemel olması göz önünde bulundurularak basit tesadüfi bir yöntem belirlenerek 450 seçmene araştırmacı tarafından anket formları dağıtılmıştır. Katılımcılara dağıtılan anket formlarından 436'sına olumlu geri dönüş olmuştur. Anketlerin geri dönüş oranı %96,8'dir. Seçmenlerin katıldıkları anketlere geri dönüş oranının yüksek olmasının temel nedeni, araştırmacı tarafından anketlerle ilgili gerekli açıklamalar yapılarak, dağıtılmış ve toplanmış olmasıdır. Toplanan 9 adet anket formu bazı katılımcıların ifadeleri eksik değerlendirmesi ve özellikle bireysel ve çevresel değişkenlerle ilgili bilgileri vermemesinden dolayı değerlendirilmemiştir. Analizlere konu olan anket sayısı 427'dir.

3.5. VERİ TOPLAMA ARACINI GELİŞTİRİLMESİ

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının belirlenebilmesi için öncelikle yerli ve yabancı literatür taranmış ve araştırma amacı ile uyumlu ölçekler değerlendirilmiştir. Nihai aşamada Mahir Özhan tarafından 2018 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda "Türkiye'de Seçmen Davranışları: Güneydoğu Anadolu İncelemesi" başlıklı doktora tez çalışmasında geliştirilen "Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeği" isimli veri toplama aracının kullanılmasına karar verilmiştir (Özhan, 2018).

“Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeği” isimli veri toplama aracı iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda katılımcıların demografik özellikleri yer almaktadır. Demografik özellikler; yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu, aile ortalama geliri, etnik kimlik, 30 Mart seçimlerinde kullandıkları oy ve bu pazar seçim olsa gerçekleştirecekleri oy verme davranışları şeklinde sıralanmıştır.

Ölçeğin ikinci kısmında katılımcıların seçmen davranışlarını belirlemek amacı ile 17 ifadeden oluşan ve 4’lü likert tipindeki “Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeği” (SDEFÖ) kullanılmıştır. Dörtlü Likert tipi ölçek değerlendirme aralıkları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 3.1. SDEFÖ Puan Aralıkları

Seçenek Puanları	Seçeneklere Ait Puan Aralıkları	Anlamı	Aralığın Değeri
1.00	1.00-1.75	Katılmıyorum	“Çok Olumsuz” puan aralığı
2.00	1.76-2.50	Kararsızım	“Orta” puan aralığı
3.00	2.51-3.25	Kısmen Katılıyorum	“Olumlu” puan aralığı
4.00	3.26-4.00	Katılıyorum	“Çok Olumlu” puan aralığı

Katılımcıların SDEFÖ’ye verecekleri 1 puan (Katılıyorum), 2 puan (Kararsızım), 3 puan (Kısmen Katılıyorum) ve 4 puan (Katılıyorum) olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan ölçeğe ait seçeneklerin aralık değerleri ise; 1 puan (çok olumsuz), 2 puan (orta), 3 puan (olumlu) ve 4 puan (çok olumlu) olarak belirlenmiştir.

Bir veri toplama aracıyla doğru sonuçlar elde edilebilmesi için öncelikle veri toplama aracının geçerliğinin ve güvenilirliğinin sağlanmış olması gereklidir (Yıldırım ve Naktiyok, 2017: 296). Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Özhan (2018) tarafından yapılmıştır. Buna göre ölçeğin yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeği’nin açıkladığı varyans %52’dir. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda açıklanan varyansın %40-%60 aralığında olması yeterli görülmektedir (Pallant, 2017: 222). Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı (α) kullanılarak hesaplanmıştır. Elde edilen değer ($\alpha = ,82$) olarak bulunmuştur (Özhan, 2018). Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise ($\alpha = ,81$) olarak belirlenmiştir. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Özdamar,

1997: 500). Diğer taraftan ölçek uygulanmadan önce 50 kişilik bir örnek gruba ölçek maddeleri okunarak anlaşılabilirliği sınanmıştır.

3.6. ANALİZ YÖNTEMLERİ

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 21.0 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Veri analiz sürecinde anlamlılık düzeyi “,05” olarak belirlenmiştir. Araştırma verilerine analiz yapılmadan önce normallik ve homojenlik testleri ile veriler değerlendirilmiş ve **Tablo 3.2’de** gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Araştırma Verilerine Ait Normallik Ve Homojenlik Test Değerleri

Araştırma Verileri	Kolmogorov – Smirnov			Shapiro Wilk		
	İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
	,971	427	,069	,971	427	,115
Çarpıklık	-,987		Basıklık		,854	
	Levene Test Değeri			,216		

Tablo 3.2’de gösterildiği gibi elde edilen çarpıklık değeri: -,987; basıklık değeri: ,854 olarak belirlenmiştir. Elde edilen normallik test değerleri ise Kolmogorov – Smirnov test değerleri: İstatistik = ,956; Sd = 427; Sig = ,069 / Shapiro Wilk test değerleri: İstatistik = ,971; Sd = 427; Sig = ,115 ve ulaşılan Levene test değeri ise (Sig = ,216) şeklindedir. Bu değerler araştırma verilerinin homojen (Levene test değeri: >.05) olduğu ve normal dağıldığı (çarpıklık basıklık değerleri -1 ile +1 arasında, Kolmogorov – Smirnov ve Shapiro Wilk değerleri: >.05) göstermektedir. Bundan dolayı değişkenler arasındaki anlamlı farklılıkların belirlenebilmesi ve araştırma hipotezlerinin sınanabilmesi için parametrik tekniklerden yararlanılmış, frekans analizleri, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır.

3.7. ANALİZ VE BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında demografik değişkenlere ilişkin bulgulara, ölçekte yer alan ifadelerle ilişkin frekans analizlerine yer verilmiştir. Ardından Seçmen Algısı Ölçeği’ne verilen katılımcı cevaplarının çeşitli değişkenler (cinsiyet, eğitim, etnisite, gelir, meslek ve yaş) açısından farklılaşma düzeylerinin belirlenebilmesi için yapılan farklılık testleri sunulmuştur.

3.8. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	f	%
Yaş	18-24	73	17,1
	25-30	86	20,1
	31-40	136	31,9
	41-50	86	20,1
	51+	46	10,8
Cinsiyet	Kadın	128	29,9
	Erkek	299	70,1
Meslek	Memur	80	18,7
	İşçi	81	19,0
	Ev Hanımı	32	7,5
	Serbest Meslek	106	24,8
	Çiftçi	14	3,3
	Öğrenci	48	11,2
	Emekli	30	7,0
	İşsiz	19	4,4
	Diğer	17	4,0
Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	20	4,7
	İlkokul	38	8,9
	Ortaokul	51	11,9
	Lise	110	25,8
	Ön lisans	64	15,0
	Lisans	95	22,2
	Lisansüstü	49	11,5
Etnik Kimlik	0-1000TL	15	3,5
	1001-1750 TL	38	8,9
	1751-2500 TL	110	25,8
	2501-3501 TL	118	27,6
	3501-4500 TL	59	13,8
	4501 TL +	87	20,4
30 Mart Seçimlerinde Kullanılan Oy Oranı	Türkmen	29	6,8
	Kürt	139	32,6
	Azeri	85	19,9
	Terekeme	76	17,8
	Yerli	73	17,1
	Diğer	25	5,9
Bu Pazar Seçim Olsa Hangi Partiye Oy Verirdiniz İçin Kullanılan Oy Oranı	Ak Parti	100	23,4
	BBP	1	0,2
	CHP	80	18,7
	HDP	45	10,5
	MHP	129	30,2
	Saadet Partisi	7	1,6
	Oy Kullanmadım	50	11,7
	Diğer	15	3,5
	Bu Pazar Seçim Olsa Hangi Partiye Oy Verirdiniz İçin Kullanılan Oy Oranı	BBP	5
CHP		99	23,2
DSP		85	19,9
HDP		84	19,7
İyi Parti		37	8,7
MHP		5	1,2
Saadet Partisi		6	1,4
Oy Kullanmayacağım		48	11,2
Karasızım		30	7,0
Diğer	28	6,6	

Tablo 3.3'te gösterildiği gibi katılımcıların %17,1'i 18-24 yaş, %20,1'i 25-30 yaş, 31,9'u 31-40 yaş, %20,1'i 41-50 yaş ve 10,8'i 51 yaş ve üstü bireylerden, %29,9'u kadın, %70,1'i erkek katılımcılardan, %18,7'si memur, %19,0'ı işçi, %7,5'i ev hanımı, %24,8'i serbest meslek, %3,3'ü çiftçi, %11,2'si öğrenci, 7,0'ı emekli, %4,4'ü işsiz ve %4,0'ı diğer katılımcılardan, %4,7'si okur-yazar değil, %8,9'u ilkokul, %11,9'u ortaokul, %25,8'i lise, %15,0'ı önlisans, %22,2'si lisans ve %11,5'i lisans üstü katılımcılardan, %3,5'i 0-1000 TL, %8,9'u 1001-1750 TL, %25,8'i 1751-2500 TL, %27,6'sı 2501-3501 TL, %13,8'i 3501-4500 TL ve %20,4'ü 4501 ve üzeri TL gelir elde eden katılımcılardan, %6,8'i Türkmen, %32,6'sı Kürt, %19,9'u Azeri, %17,8'i Terekeme (Karapapak), %17,1'i Yerli ve %5,9'u Diğer katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 3.3'te gösterildiği gibi katılımcılar 30 Mart 2014 seçimlerinde oyların %23,4'ünü Ak Parti, %0,2'sini BBP, %18,7'sini CHP, %10,5'ini HDP, %30,2'sini MHP, %1,6'sını Saadet Partisi, %11,7'sini Oy Kullanmadım ve %3,5'ini Diğer Partiler yönünde kullanmışlardır.

Tablo 3.3'te gösterildiği gibi katılımcılar bu Pazar seçim olsa yönündeki görüşleri ise oyların %1,2'si BBP, %23,2'si CHP, %19,9'u DSP, %19,7'si HDP, %8,7'si İyi Parti, %1,4'ü Saadet Partisi, 11,2'si Oy Kullanmayacağım, %7,0'ı Kararsızım ve %6,6'sı ise Diğer partiler yönünde kullanmışlardır.

3.9. FREKANS ANALİZLERİ

Öncelikle bu kısımda katılımcılara ait değişkenlere göre 30.03.2014'te yapılan yerel seçimlerde tercih edilen siyasi partilere ilişkin sayısal verilere yer verilmiştir. Daha sonra "Bu pazar seçim olsa oyunuzu hangi partiye verirdiniz?" sorusu ile katılımcılara ait değişkenlere ilişkin sayısal veriler sunulmuştur.

Tablo 3.4. Cinsiyet Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı

			Ak Parti	BBP	CHP	BDP(HDP)	MHP	SP	Oy Kullanmadım	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Kadın	N	27	0	22	9	38	1	23	8	128
		%	21,1%	0,0%	17,2%	7,0%	29,7%	0,8%	18,0%	6,2%	100,0%
Erkek		N	73	1	58	36	91	5	27	8	299
		%	24,4%	0,3%	19,4%	12,0%	30,4%	1,7%	9,0%	2,62%	100,0%
Toplam		N	100	1	80	45	129	6	50	16	427
		%	23,4%	0,2%	18,7%	10,5%	30,2%	1,4%	11,7%	3,73%	100,0%

Tablo 3.4. incelendiğinde cinsiyet değişkenine son yerel seçim tercihinin erkeklerde % 30,4'lük oranla en yüksek MHP 'den yana kullanıldığı görülmektedir. Yine erkeklerde en az tercihin % 0,3'lük oranla BBP'den yana olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlarda seçmen tercihinin ise en fazla % 29,7'lik oranla yine MHP'den yana, en az ise % 0'luk oranla BBP yana kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre son yerel seçimlerde seçmen tercihinin cinsiyet bakımından erkeklerde ve kadınlarda en fazla tercihin MHP'den yana kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte her iki cinsiyet türünde de en az tercihin yine BBP'den yana olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5. Eğitim Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı

			Ak Parti	BBP	CHP	BDP(HDP)	MHP	Saadet P	Oy Kullanmadım	Diğer	Toplam
Okuryazar		N	1	0	8	2	6	2	1	0	20
		%	5,0%	0,0%	40,0%	10,0%	30,0%	10,0%	5,0%	0,0%	100,0%
İlkokul		N	14	0	5	6	11	1	0	1	38
		%	36,8%	0,0%	13,2%	15,8%	28,9%	2,6%	0,0%	2,6%	100,0%
Ortaokul		N	12	0	12	8	16	1	2	0	51
		%	23,5%	0,0%	23,5%	15,7%	31,4%	2,0%	3,9%	0,0%	100,0%
Eğitim Lise		N	33	1	23	9	28	1	12	3	110
		%	30,0%	0,9%	20,9%	8,2%	25,5%	0,9%	10,9%	2,7%	100,0%
Ön lisans		N	6	0	11	7	19	0	16	5	64
		%	9,4%	0,0%	17,2%	10,9%	29,7%	0,0%	25,0%	7,8%	100,0%
Lisans		N	17	0	15	10	33	0	15	5	95
		%	17,9%	0,0%	15,8%	10,5%	34,7%	0,0%	15,8%	5,3%	100,0%
Lisansüstü		N	17	0	6	3	16	1	4	2	49
		%	34,7%	0,0%	12,2%	6,1%	32,7%	2,0%	8,2%	4,0%	100,0%
Toplam		N	100	2	80	45	129	6	50	15	427
		%	23,4%	0,4%	18,7%	10,5%	30,2%	1,4%	11,7%	3,5%	100,0%

Tablo 3.5. incelendiğinde eğitim değişkenine göre son yerel seçimlerde seçmen tercihinin okuryazar olmayanlarda % 40'lık oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. İlkokul mezunlarında % 36,8'lik oranla en yüksek Ak Parti'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve oy kullanmaktan yana olduğu görülmektedir. Ortaokul mezunlarında % 31,4'lük oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve diğerleri yönünde olduğu görülmektedir. Lise mezunlarında % 30'luk oranla en yüksek Ak Parti'den yana, en düşük ise % 1'lık oranla BBP ve SP yana olduğu görülmektedir. Ön lisans mezunlarında % 29,7'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve SP'den yana olduğu görülmektedir. Lisans mezunlarında % 34,7'lük oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla SP ve BBP'den yana olduğu görülmektedir. Lisansüstü mezunlarında % 34,7'lik oranla en yüksek AK Parti'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP yönünde olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre eğitim düzeyi bakımından son yerel seçimlerde seçmen tercihinin daha fazla MHP'den, en az ise SP ve BBP'den yana olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.6. Etnisite Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı

		Ak Parti	BBP	CHP	BDP (HDP)	MHP	Saadet P	Oy Kullanmadım	Diğer	Toplam
Etnisite	Türkmen	N 2	0	21	1	1	0	3	1	29
		% 6,9%	0,0%	72,4%	3,4%	3,4%	0,0%	10,3%	3,4%	100,0%
	Kürt	N 58	1	18	36	1	0	18	7	139
		% 41,7%	0,7%	12,9%	25,9%	0,7%	0,0%	12,9%	5,0%	100,0%
	Azeri	N 3	0	2	5	65	0	8	2	85
		% 3,5%	0,0%	2,4%	5,9%	76,5%	0,0%	9,4%	2,4%	100,0%
	Terekeme	N 12	0	26	2	22	0	11	3	76
	% 15,8%	0,0%	34,2%	2,6%	28,9%	0,0%	14,5%	3,9%	100,0%	
	Yerli	N 21	0	7	1	34	2	8	0	73
		% 28,8%	0,0%	9,6%	1,4%	46,6%	2,7%	11,0%	0,0%	100,0%
	Diğeri	N 4	0	6	0	6	4	3	2	23
		% 17,4%	0,0%	26,0%	0,0%	26%	17,4%	13,0%	8,7%	100,0%
Toplam		N 100	1	80	45	129	6	50	15	427
		% 23,4%	0,2%	18,7%	10,5%	30,2%	1,4%	11,7%	3,5%	100,0%

Tablo 3.6 incelendiğinde etnisite değişkenine göre son yerel seçimlerde seçmen tercihinin Türkmenlerde % 72,4'lük oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla BBP ve SP yana olduğu görülmektedir. Kürtlerde % 41,7'lik oranla en yüksek AK Parti'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla SP'den yana olduğu görülmektedir. Azerilerde % 76,5'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla BBP ve SP'den yana olduğu anlaşılmaktadır. Terekemelerde % 34,2'lik oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 1'lik oranla BBP ve SP'den yana olduğu görülmektedir. Yerlilerde % 46,6'lık oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla BBP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. Diğerlerinde ise % 26'lık en yüksek ve eşit oranla MHP ve CHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla BBP' den yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre etnisite bakımından son yerel seçimlerde seçmen tercihinin parti bakımından oldukça farklılaştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.7. Gelir Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı

		Ak Parti	BBP	CHP	BDP(HDP)	MHP	Saadet P	Oy Kullanmadım	Diğer	Toplam
0-1000 TL	N	1	0	3	2	3	0	6	0	15
	%	6,7%	0,0%	20,0%	13,3%	20,0%	0,0%	40,0%	0,0%	100,0%
1001-1750 TL	N	9	0	6	5	10	1	5	2	38
	%	23,7%	0,0%	15,8%	13,2%	26,3%	2,6%	13,2%	5,3%	100,0%
1751-2500 TL	N	22	0	31	13	24	2	10	8	110
	%	20,0%	0,0%	28,2%	11,8%	21,8%	1,8%	9,1%	7,3%	100,0%
2501-3500 TL	N	31	0	16	13	38	1	15	4	118
	%	26,3%	0,0%	13,6%	11,0%	32,2%	0,8%	12,7%	3,4%	100,0%
3501-4500 TL	N	11	1	9	5	25	1	6	1	59
	%	18,6%	1,7%	15,3%	8,5%	42,4%	1,7%	10,2%	1,7%	100,0%
4501-Üstü TL	N	26	0	15	7	29	1	8	1	87
	%	29,9%	0,0%	17,2%	8,0%	33,3%	1,1%	9,2%	1,1%	100,0%
Toplam	N	100	1	80	45	129	6	50	15	427
	%	23,4%	0,2%	18,7%	10,5%	30,2%	1,4%	11,7%	3,5%	100,0%

Tablo 3.7. incelendiğinde gelir düzeyi değişkenine son yerel seçimlerde seçmen tercihinin “0-1000 TL” arasında olanlarda % 40,0'luk oranla oy kullanmadığı, en düşük ise % 0'luk oranla BBP, SP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. “1001-1750 TL” arasında olanlarda % 26,3'lük oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir. “1751-2500 TL” arasında olanlarda %

28,2'lik oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir. "2501-3500 TL" arasında olanlarda % 32,2'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir. "3501-4500 TL" arasında olanlarda % 42,4'lük oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 1'lik oranla BBP, SP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. "4501-Üstü TL" arasında olanlarda % 33,3'lük oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre gelir düzeyi bakımından son yerel seçimlerde seçmen tercihinin en çok yoğunlaştığı partinin MHP olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.8. Meslek Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı

		Ak Parti	BBP	CHP	BDP(HDP)	MHP	SP	Oy Kullanmadım	Diğer	Toplam	
Mesleğiniz	Memur	N	27	0	8	8	30	1	5	1	80
		%	33,8%	0,0%	10,0%	10,0%	37,5%	1,2%	6,2%	1,2%	100,0%
	İşçi	N	17	0	18	3	21	1	15	6	81
		%	21,0%	0,0%	22,2%	3,7%	25,9%	1,2%	18,5%	7,4%	100,0%
	Ev Kadını	N	7	0	7	2	13	1	2	0	32
		%	21,9%	0,0%	21,9%	6,2%	40,6%	3,1%	6,2%	0,0%	100,0%
	Serbest Meslek	N	25	0	24	14	34	2	5	2	106
		%	23,6%	0,0%	22,6%	13,2%	32,1%	1,9%	4,7%	1,9%	100,0%
	Çiftçi	N	7	0	1	3	2	0	1	0	14
		%	50,0%	0,0%	7,1%	21,4%	14,3%	0,0%	7,1%	0,0%	100,0%
	Öğrenci	N	6	0	4	7	12	0	18	1	48
		%	12,5%	0,0%	8,3%	14,6%	25,0%	0,0%	37,5%	2,1%	100,0%
	Emekli	N	7	0	13	1	8	1	0	0	30
		%	23,3%	0,0%	43,3%	3,3%	26,7%	3,3%	0,0%	0,0%	100,0%
	İşsiz	N	2	1	3	6	4	0	3	0	19
		%	10,5%	5,3%	15,8%	31,6%	21,1%	0,0%	15,8%	0,0%	100,0%
Diğerleri	N	2	0	2	1	5	0	1	6	17	
	%	11,8%	0,0%	11,8%	5,9%	29,4%	0,0%	5,9%	35,3%	100,0%	
Toplam	N	100	1	80	45	129	6	50	15	427	
	%	23,4%	0,2%	18,7%	10,5%	30,2%	1,4%	11,7%	3,5%	100,0%	

Tablo 3.8. incelendiğinde meslek grubu değişkenine göre son yerel seçimlerde seçmen tercihinin memur olanlarda % 37,5 lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir.

İşçi olanlarda % 25,9'luk oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir.

Ev kadını olanlarda % 40,6'lık oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

Serbest meslek olanlarda % 32,1'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir.

Çiftçi olanlarda % 50 'lik oranla en yüksek AK Parti'den yana, en düşük ise % 0'lık oranlarla BBP, SP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

Öğrenci olanlarda % 25'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve SP'den yana olduğu görülmektedir.

Emekli olanlarda % 43,3'lük oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

İşsiz olanlarda % 31,6'lık oranla en yüksek HDP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla SP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

Diğer meslek gruplarında ise % 35,3'lük oranla en yüksek diğerlerinden yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve SP'den yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre meslek grubu bakımından son yerel seçimlerde seçmen tercihlerinin çeşitlilik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.9. Yaş Değişkenine Göre Son Yerel Seçim Tercihlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Yaş		Ak Parti	BBP	CHP	BDP(HDP)	MHP	SP	Oy Kullanmadım	Diğer	Toplam
		N	5	0	8	9	15	0	32	4
18-24 yas	%	6,8%	0,0%	11,0%	12,3%	20,5%	0,0%	43,8%	5,5%	100,0%
25-30 yas	N	19	0	13	10	24	1	8	11	86
	%	22,1%	0,0%	15,1%	11,6%	27,9%	1,2%	9,3%	12,8%	100,0%
31-40 yas	N	36	1	33	15	39	3	8	1	136
	%	26,5%	0,7%	24,3%	11,0%	28,7%	2,2%	5,9%	0,7%	100,0%
41-50 yas	N	25	0	12	7	39	1	2	0	86
	%	29,1%	0,0%	14,0%	8,1%	45,3%	1,2%	2,3%	0,0%	100,0%
51 ve üstü yas	N	15	0	14	4	12	1	0	0	46
	%	32,6%	0,0%	30,4%	8,7%	26,1%	2,2%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	N	100	1	80	45	129	6	50	15	427
	%	23,4%	0,2%	18,7%	10,5%	30,2%	1,4%	11,7%	3,5%	100,0%

Tablo 3.9. incelendiğinde yaş değişkenine göre son yerel seçimlerde seçmen tercihinin “18-24 yas” olanlarda % 43,8'lik oranla oy kullanmadığı yönünde, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve SP'den yana olduğu görülmektedir. “25-30 yas” olanlarda %

27,9'luk oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir. "31-40 yas" olanlarda % 28,7'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 1'lik oranla BBP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. "41-50 yas" olanlarda % 45,3'lük oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. "51 ve üstü yas" olanlarda % 32,6'lık oranla en yüksek AK Parti'den yana, en düşük ise % 0 ve oranla BBP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre yaş bakımından son yerel seçimlerde seçmen tercihlerinin çeşitlilik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.10. Cinsiyet Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı

		BBP	CHP	HDP	İP	MHP	SP	DSP	Oy Kullanmayacağım	Kararsızım	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Kadın	N 1	36	22	15	21	1	6	2	16	8	128
		% 0,8%	28,1%	17,2%	11,7%	16,4%	0,8%	4,7%	1,6%	12,5%	6,2%	100,0%
Cinsiyet	Erkek	N 4	63	63	22	63	4	22	4	32	22	299
		% 1,3%	21,1%	21,1%	7,4%	21,1%	1,3%	7,4%	1,3%	10,7%	7,4%	100,0%
Toplam		N 5	99	85	37	84	5	28	6	48	30	427
		% 1,2%	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	1,2%	6,6%	1,4%	11,2%	7,0%	100,0%

Tablo 3.10. incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin erkeklerde % 21,1'lik eşit oranla en yüksek CHP, MHP ve HDP'den yana kullanılacağı görülmektedir. Yine erkeklerde en az tercihin % 4'lük eşit oranla BBP, SP ve oy kullanmama yönünde olacağı anlaşılmaktadır. Kadınlarda seçmen tercihinin ise en fazla % 28,1'lik oranla CHP'den yana, en az ise % 1'lik eşit oranla BBP ve SP yana kullanılacağı anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre bu pazar seçim olsa cinsiyet bakımından erkeklerde ve kadınlarda en fazla tercihin CHP'den yana kullanılacağı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte her iki cinsiyet türünde de en az tercihin BBP ve SP yana olacağı görülmektedir.

Tablo 3.11. Eğitim Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı

		BBP	CHP	HDP	İyi Parti	MHP	SP	DSP	Oy Kullanmayacağım	Kararsızım	Diğer	Toplam	
Eğitim	Okuryazar olmayan	N	0	9	3	0	4	1	1	0	1	1	20
		%	0,0%	45,0%	15,0%	0,0%	20,0%	5,0%	5,0%	0,0%	5,0%	5,0%	100,0%
	İlkokul	N	1	7	10	9	5	0	4	0	0	2	38
		%	2,6%	18,4%	26,3%	23,7%	13,2%	0,0%	10,5%	0,0%	0,0%	5,3%	100,0%
	Ortaokul	N	1	8	13	4	15	1	3	0	2	4	51
		%	2,0%	15,7%	25,5%	7,8%	29,4%	2,0%	5,9%	0,0%	3,9%	7,8%	100,0%
	Lise	N	1	26	21	5	24	0	8	2	12	11	110
		%	0,9%	23,6%	19,1%	4,5%	21,8%	0,0%	7,3%	1,8%	10,9%	10,0%	100,0%
	Ön lisans	N	0	13	11	7	14	1	2	2	10	4	64
		%	0,0%	20,3%	17,2%	10,9%	21,9%	1,6%	3,1%	3,1%	15,6%	6,2%	100,0%
	Lisans	N	0	25	17	10	13	2	3	2	18	5	95
		%	0,0%	26,3%	17,9%	10,5%	13,7%	2,1%	3,2%	2,1%	18,9%	5,3%	100,0%
	Lisansüstü	N	2	11	10	2	9	0	7	0	5	3	49
	%	4,1%	22,4%	20,4%	4,1%	18,4%	0,0%	14,3%	0,0%	10,2%	6,1%	100,0%	
Toplam	N	5	99	85	37	84	5	28	6	48	30	427	
	%	1,2%	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	1,2%	6,6%	1,4%	11,2%	7,0%	100,0%	

Tablo 3.11. incelendiğinde eğitim değişkenine göre bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin okuryazar olmayanlarda % 45’lik oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla BBP, İP ve oy kullanmamadan yana olduğu görülmektedir.

İlkokul mezunlarında % 26,3’lük oranla en yüksek HDP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla SP, oy kullanmama ve kararsız olduğu görülmektedir.

Ortaokul mezunlarında % 29,4’lük oranla en yüksek MHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla oy kullanmama yönünde olduğu görülmektedir.

Lise mezunlarında % 23,6’lık oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla SP yana olduğu görülmektedir.

Ön lisans mezunlarında % 21,9’luk oranla en yüksek MHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla BBP’den yana olduğu görülmektedir.

Lisans mezunlarında % 26,3’lük oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla BBP’den yana olduğu görülmektedir.

Lisansüstü mezunlarında % 22,4'lük oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla SP ve oy kullanmama yönünde olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre eğitim düzeyi bakımından seçmen tercihinin bu Pazar seçim olsa daha fazla CHP'den, en az ise SP ve BBP'den yana olduğu anlaşılmaktadır.

Yine erkeklerde en az tercihin % 4'lük eşit oranla BBP, SP ve oy kullanmama yönünde olacağı anlaşılmaktadır. Bayanlarda seçmen tercihinin ise en fazla % 28,1'lik oranla CHP'den yana, en az ise % 1'lik eşit oranla BBP ve SP yana kullanılacağı anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre bu pazar seçim olsa cinsiyet bakımından erkeklerde ve bayanlarda en fazla tercihin CHP'den yana kullanılacağı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte her iki cinsiyet türünde de en az tercihin BBP ve SP yana olacağı görülmektedir.

Tablo 3.12. Etnisite Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı

		BBP	CHP	HDP	İyi Parti	MHP	SP	DSP	Oy Kullanmayacağı	Kararsız	Diğer	Toplam
Türkmen	N	1	14	4	2	0	0	2	0	3	3	29
	%	3,4%	48,3%	13,8%	6,9%	0,0%	0,0%	6,9%	0,0%	10,3%	10,3%	100,0%
Kürt	N	1	8	73	3	2	0	19	2	17	14	139
	%	0,7%	5,8%	52,5%	2,2%	1,4%	0,0%	13,7%	1,4%	12,2%	10,1%	100,0%
Azeri	N	0	7	1	20	49	1	1	0	4	2	85
	%	0,0%	8,2%	1,2%	23,5%	57,6%	1,2%	1,2%	0,0%	4,7%	2,4%	100,0%
Etnisite Terekeme	N	2	33	3	3	16	2	3	1	10	3	76
	%	2,6%	43,4%	3,9%	3,9%	21,1%	2,6%	3,9%	1,3%	13,2%	3,9%	100,0%
Yerli	N	0	33	0	7	14	1	2	1	9	6	73
	%	0,0%	45,2%	0,0%	9,6%	19,2%	1,4%	2,7%	1,4%	12,3%	8,2%	100,0%
Diğeri	N	1	4	4	2	3	1	1	2	5	2	25
	%	4,3%	17,4%	17,4%	8,7%	13,0%	4,3%	4,3%	8,7%	21,7%	8,7%	100,0%
Toplam	N	5	99	85	37	84	5	28	6	48	30	427
	%	1,2%	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	1,2%	6,6%	1,4%	11,2%	7,0%	100,0%

Tablo 3.12. incelendiğinde etnisite değişkenine göre bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin Türkmenlerde % 48,3'lük oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla MHP, SP ve oy kullanmama yönünde olduğu görülmektedir.

Kürtlerde % 52,5'lik oranla en yüksek HDP'den yana, en düşük ise % 0'luk oranla SP'den yana olduğu görülmektedir.

Azerilerde % 57,6'lık oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla HDP'den yana olduğu anlaşılmaktadır.

Terekemelerde % 43,4'lük oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 1'lik oranla oy kullanmaktan yana olduğu görülmektedir.

Yerlilerde % 45,2'lik oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP ve HDP'den yana olduğu görülmektedir.

Diğerlerinde ise % 21,7'lik en yüksek oranla kararsız olunduğu, en düşük ise % 1'lik oranla BBP, SP ve DSP'den yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre etnisite bakımından bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin parti bakımından oldukça farklılaştığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.13. Gelir Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı

		BBP	CHP	HDP	İyi Parti	MHP	DSP	SP	Oy Kullanmayacağım	Kararsızım	Diğer	Toplam		
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Gelir	0-1000 TL	0	46,7%	7	6,7%	1	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
		7	2,6%	6	15,8%	18,4%	13,2%	15,8%	2,6%	0,0%	1	7	4	38
	1001-1750 TL	1	2,6%	6	15,8%	18,4%	13,2%	15,8%	2,6%	0,0%	1	7	4	38
		23	20,9%	23	20,9%	23,6%	9,1%	16,4%	4,5%	0,0%	2	15	11	110
	1751-2500 TL	0	0,0%	23	20,9%	23,6%	9,1%	16,4%	4,5%	0,0%	2	15	11	110
		23	19,5%	27	22,9%	8,5%	24,6%	7,6%	0,8%	0,8%	8	10	118	
	2501-3500 TL	0	0,0%	23	19,5%	22,9%	8,5%	24,6%	7,6%	0,8%	0,8%	8	10	118
		15	3,4%	15	25,4%	8,5%	11,9%	25,4%	5,1%	5,1%	1	5	3	59
	3501-4500 TL	2	3,4%	15	25,4%	8,5%	11,9%	25,4%	5,1%	5,1%	1	5	3	59
		25	2,3%	25	28,7%	21,8%	5,7%	13,8%	11,5%	1,1%	1	10	2	87
	4501-Üstü TL	2	2,3%	25	28,7%	21,8%	5,7%	13,8%	11,5%	1,1%	1	10	2	87
		99	1,2%	99	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	6,6%	1,2%	6	48	30	427
	Toplam	5	1,2%	99	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	6,6%	1,2%	6	48	30	427

Tablo 3.13. incelendiğinde gelir düzeyi değişkenine göre bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin “0-1000 TL” arasında olanlarda % 46,7'lik oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP, DSP, SP, İP ve oy kullanmaktan yana olduğu görülmektedir.

“1001-1750 TL” arasında olanlarda % 18,4'lük oranla en yüksek HDP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla SP'den yana olduğu görülmektedir.

“1751-2500 TL” arasında olanlarda % 23,6’lık oranla en yüksek HDP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla SP ve BBP’den yana olduğu görülmektedir.

“2501-3500 TL” arasında olanlarda % 24,6’lık oranla en yüksek MHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla BBP’den yana olduğu görülmektedir.

“3501-4500 TL” arasında olanlarda % 25,4’lük oranla en yüksek CHP ve MHP’den yana, en düşük ise % 1’lik oranla oy kullanmamadan yana olduğu görülmektedir.

“4501-Üstü TL” arasında olanlarda % 28,7’lik oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 1’lik oranla SP ve oy kullanmamadan yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre gelir düzeyi bakımından seçmen tercihleri çeşitlilik göstermektedir.

Tablo 3.14. Meslek Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı

		BBP	CHP	HDP	İyi Parti	MHP	SP	DSP	Oy Kullanmayacağım	Kararsızım	Diğer	Toplam
Mesleğiniz	Memur	N 1	24	17	9	8	0	7	0	10	0	80
		% 1,2%	30,0%	21,2%	11,2%	10,0%	0,0%	8,8%	0,0%	12,5%	0,0%	100,0%
	İşçi	N 0	25	10	1	15	2	3	2	19	2	81
		% 0,0%	30,9%	12,3%	1,2%	18,5%	2,5%	3,7%	2,5%	23,5%	2,5%	100,0%
	Ev Kadını	N 0	11	2	7	5	1	4	1	1	1	32
		% 0,0%	34,4%	6,2%	21,9%	15,6%	3,1%	12,5%	3,1%	3,1%	3,1%	100,0%
	Serbest Meslek	N 0	18	17	12	32	0	8	0	9	0	106
		% 0,0%	17,0%	16,0%	11,3%	30,2%	0,0%	7,5%	0,0%	8,5%	0,0%	100,0%
	Çiftçi	N 0	0	10	0	1	0	1	0	0	0	14
		% 0,0%	0,0%	71,4%	0,0%	7,1%	0,0%	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Öğrenci	N 2	6	15	3	14	2	0	2	4	2	48
		% 4,2%	12,5%	31,2%	6,2%	29,2%	4,2%	0,0%	4,2%	8,3%	4,2%	100,0%
	Emekli	N 0	12	4	4	3	0	2	0	1	0	30
	% 0,0%	40,0%	13,3%	13,3%	10,0%	0,0%	6,7%	0,0%	3,3%	0,0%	100,0%	
İşsiz	N 1	1	9	0	4	0	1	0	1	0	19	
	% 5,3%	5,3%	47,4%	0,0%	21,1%	0,0%	5,3%	0,0%	5,3%	0,0%	100,0%	
Diğerleri	N 1	2	1	1	2	0	2	0	3	0	17	
	% 5,9%	11,8%	5,9%	5,9%	11,8%	0,0%	11,8%	0,0%	17,6%	0,0%	100,0%	
Toplam	N 5	99	85	37	84	5	5	6	48	48	427	
	% 1,2%	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	1,2%	1,2%	1,4%	11,2%	11,2%	100,0%	

Tablo 3.14. incelendiğinde meslek grubu değişkenine göre bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin memur olanlarda % 30’luk oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla SP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

İşçi olanlarda % 30,9’luk oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla BBP’den yana olduğu görülmektedir.

Ev kadını olanlarda % 34,4'lük oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP'den yana olduğu görülmektedir.

Serbest meslek olanlarda % 30,2'lik oranla en yüksek MHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla SP, BBP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

Çiftçi olanlarda % 71,4'lük oranla en yüksek HDP'den yana, en düşük ise % 0 ve %1'lik oranlarla HDP'nin dışındaki partilerden yana olduğu görülmektedir.

Öğrenci olanlarda % 31,2'lik oranla en yüksek HDP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla DSP'den yana olduğu görülmektedir.

Emekli olanlarda % 40,0'lık oranla en yüksek CHP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla BBP, SP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

İşsiz olanlarda % 47,4'lük oranla en yüksek HDP'den yana, en düşük ise % 0'lık oranla İP, SP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir.

Diğer meslek gruplarında ise % 17,6'lık oranla en yüksek kararsızdan yana, en düşük ise % 0'lık oranla SP, oy kullanmama ve diğerlerinden yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre meslek grubu bakımından seçmen tercihlerinin çeşitlilik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.15. Yaş Değişkenine Göre Bu Pazar Seçim Olsa Frekans Dağılımı

Yas		BBP	CHP	HDP	İyi Parti	MHP	DSP	SP	Oy Kullanmayacağım	Kararsızım	Diğer	Toplam
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
18-24 yas	N	1	13	22	2	17	0	2	2	12	2	73
	%	1,4%	17,8%	30,1%	2,7%	23,3%	0,0%	2,7%	2,7%	16,4%	2,7%	100,0%
25-30 yas	N	1	20	12	3	15	0	2	4	20	9	86
	%	1,2%	23,3%	14,0%	3,5%	17,4%	0,0%	2,3%	4,7%	23,3%	10,5%	100,0%
31-40 yas	N	3	35	27	15	22	12	1	0	14	7	136
	%	2,2%	25,7%	19,9%	11,0%	16,2%	8,8%	0,7%	0,0%	10,3%	5,1%	100,0%
41-50 yas	N	0	13	16	11	26	10	0	0	1	9	86
	%	0,0%	15,1%	18,6%	12,8%	30,2%	11,6%	0,0%	0,0%	1,2%	10,5%	100,0%
51 ve üstü yas	N	0	18	8	6	4	6	0	0	1	3	46
	%	0,0%	39,1%	17,4%	13,0%	8,7%	13,0%	0,0%	0,0%	2,2%	6,5%	100,0%
Toplam	N	5	99	85	37	84	28	5	6	48	30	427
	%	1,2%	23,2%	19,9%	8,7%	19,7%	6,6%	1,2%	1,4%	11,2%	7,0%	100,0%

Tablo 3.15. incelendiğinde yaş değişkenine göre bu pazar seçim olsa seçmen tercihinin “18-24 yas” olanlarda % 30,1’lik oranla en yüksek HDP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla DSP’den yana olduğu görülmektedir.

“25-30 yas” olanlarda % 23,3’lük oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla DSP’den yana olduğu görülmektedir.

“31-40 yas” olanlarda % 25,7’lik oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla oy kullanmamadan yana olduğu görülmektedir.

“41-50 yas” olanlarda % 30,2’lik oranla en yüksek MHP’den yana, en düşük ise % 0’lık oranla SP, BBP, oy kullanmamadan yana olduğu görülmektedir.

“51 ve üstü yas” olanlarda % 39,1’lik oranla en yüksek CHP’den yana, en düşük ise % 0 ve oranla BBP, SP ve oy kullanmamadan yana olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre yaş bakımından seçmen tercihlerinin çeşitlilik gösterdiği anlaşılmaktadır.

3.10. FARKLILIK TESTLERİ

Çalışmanın bu kısmında katılımcılara ait bağımsız değişkenler (cinsiyet, eğitim durumu, etnisite, gelir, meslek, yaş) ile araştırma ölçeği arasında yapılan farklılık testlerine yer verilmiştir.

Tablo 3.16. Seçmen Algısı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S.S	t	sd	p
Kadın	128	3,0162	,578	-2,632	423	,009
Erkek	299	3,1707	,543			

Tablo 3.16. incelendiğinde seçmen algısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır $t(423)= 2.632$, $p<.05$. Erkek seçmenlerin kadın seçmenlere oranla seçimlere ilgilerinin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 3.17. Seçmen Algısı Ölçeği Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre ANOVA Sonuçları

Seçmen Algısı Ölçeği Puanları	Değişkenler	n	\bar{X}	ss.	sd.	F	p	Fark	
Eğitim Durumu	Okuryazar değil (1)	20	3,3471	,555	Grup İçi	420	3,385	,003*	1>7,
	İlkokul (2)	38	3,3452	,503					1>5,
	Ortaokul (3)	51	3,2537	,448					2>4,
	Lise (4)	110	3,1198	,599	Gruplar Arası	6			2>5,
	Ön lisans (5)	64	3,0450	,467					2>6,
	Lisans (6)	95	2,9796	,636					3>5,
	Lisansüstü (7)	49	3,1188	,454					3>6
Etnisite	Türkmen (1)	29	2,8600	,449	Grup İçi	420	6,154	,000*	5>1,
	Kürt (2)	139	3,0741	,557					5>2,
	Azeri (3)	85	3,2125	,485					5>4
	Terekeme (4)	76	3,0503	,611	Gruplar Arası	6			5>6,
	Yerli (5)	73	3,3779	,417					2>6,
	Diğer (6)	25	2,8261	,756					3>6,
Gelir	0-1000 TL (1)	15	2,8745	,695	Grup İçi	421	3,278	,006*	3>1
	1001-1750 TL (2)	38	2,9923	,747					4>1,
	1751-2500 TL (3)	110	3,0364	,565					4>2,
	2501-3500 TL (4)	118	3,2687	,494	Gruplar Arası	5			4>3,
	3501-4500 TL (5)	59	3,1147	,604					3>2,
	4501-Üstü TL (6)	87	3,1454	,420					
Meslek	Memur (1)	80	3,1029	,511	Grup İçi	418	3,075	,002*	3>2
	İsci (2)	81	2,9499	,624					7>1,
	Ev Kadını (3)	32	3,2224	,602					7>2,
	Serbest Meslek (4)	106	3,2325	,543	Gruplar Arası	8			7>6,
	Çiftçi (5)	14	3,3319	,462					7>9,
	Öğrenci (6)	48	3,0221	,440					5>2,
	Emekli (7)	30	3,3549	,336					5>9,
	İşsiz (8)	19	3,0862	,656					4>2,
	Diğerleri (9)	17	2,9412	,709					4>6,
Yaş	18-24 yas (1)	73	3,0024	,601	Grup İçi	422	9,971	,000*	4>1,
	25-30 yaş (2)	86	2,8940	,614					5>1,
	31-40 yaş (3)	136	3,1406	,517					3>2,
	41-50 yaş (4)	86	3,2804	,475	Gruplar Arası	4			4>2,
	51 ve üstü yaş (5)	46	3,4054	,408					5>2,
								5>3,	
								4>3	

* $p \leq 0,05$ düzeyinde anlamlılık gösteren değer.

Analiz sonuçları, seçmen algıları arasında eğitim düzeyi bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(6-420)} = p < .05$]. Farklılığın tespit edilebilmesi için yapılan LSD testi sonuçlarına göre okuryazar olmayan seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,3471$, ss. = ,555) lisansüstü ($\bar{X} = 3,1188$, ss. = ,454) ve önlisans ($\bar{X} = 3,0450$, ss. = ,467) mezunu seçmenlerin ortalamalarına göre okuryazar seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. İlkokul mezunu

seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,3452$, ss. = ,503) lise ($\bar{X}=3,1198$, ss. = ,599), önlisans ($\bar{X}=3,0450$, ss. = ,467) ve lisans mezunu ($\bar{X}=2,9796$, ss. = ,636), seçmenlerin ortalamalarına göre ilkokul mezunu seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ortaokul mezunu seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,2537$, ss. = ,448) önlisans ($\bar{X}=3,0450$ ss. = ,467) ve lisans ($\bar{X}=2,9796$, ss. = ,636) mezunu seçmenlerin ortalamalarına göre ortaokul mezunu seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Analiz sonuçları, seçmen algıları arasında etnisite bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(6-420)}= p<.05$]. Farklılığın tespit edilebilmesi için yapılan LSD testi sonuçlarına göre Yerli seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,3779$, ss. = ,417), Türkmen ($\bar{X}=2,8600$, ss. = ,449), Kürt ($\bar{X}=3,0741$, ss. = ,557), Terekeme ($\bar{X}=3,0503$, ss. = ,611) ve diğer etnik yapıya sahip ($\bar{X}=2,8261$, ss. = ,756), seçmenlerin ortalamalarına göre Yerli seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Kürt seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,0741$, ss. = ,557), diğer etnik yapıya sahip ($\bar{X}=2,8261$, ss. = ,756), seçmenlerin ortalamalarına göre Kürt seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Azeri seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,2125$, ss. = ,485), Türkmen ($\bar{X}=2,8600$, ss. = ,449) ve diğer etnik yapıya sahip ($\bar{X}=2,8261$, ss. = ,756), seçmenlerin ortalamalarına göre Azeri seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Analiz sonuçları, seçmen algıları arasında gelir dağılımı bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(5-421)}= p<.05$]. Farklılığın tespit edilebilmesi için yapılan LSD testi sonuçlarına göre 1751-2500 TL gelir aralığına sahip olan seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,0364$, ss. = ,565), 1001-1750 TL gelir aralığına sahip olan seçmenlerin ortalamalarına göre 1751-2500 TL gelire sahip seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. 2501-3500 TL gelir aralığına sahip olan seçmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,2687$, ss. = ,494), 0-1000 TL ($\bar{X}=2,8745$, ss. = ,695), 1001-1750 TL ($\bar{X}=2,9923$, ss. = ,747) ve 1751-2500 TL ($\bar{X}=3,0364$, ss. = ,565), gelir aralığına sahip olan seçmenlerin ortalamalarına göre 2501-3500 TL gelire sahip seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Analiz sonuçları, seçmen algıları arasında meslek bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(8-418)} = p < .05$]. Farklılığın tespit edilebilmesi için yapılan LSD testi sonuçlarına göre ev kadını seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,2224$, ss. = ,602), işçi ($\bar{X} = 2,9499$, ss. = ,624) seçmenlerin ortalamalarına göre ev kadını seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Serbest meslek grubuna dâhil olan seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,2325$, ss. = ,543), işçi ($\bar{X} = 2,9499$, ss. = ,624), öğrenci ($\bar{X} = 3,0221$, ss. = ,440) ve diğer ($\bar{X} = 2,9412$, ss. = ,709), meslek gruplarına dâhil olan seçmenlerin ortalamalarına göre serbest meslek sahibi seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Çiftçi olan seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,3319$, ss. = ,462), işçi ($\bar{X} = 2,9499$, ss. = ,624) ve diğer ($\bar{X} = 2,9412$, ss. = ,709), meslek gruplarına dâhil olan seçmenlerin ortalamalarına göre çiftçi seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Emekli seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,3549$, ss. = ,336), memur ($\bar{X} = 3,1029$, ss. = ,511), işçi ($\bar{X} = 2,9499$, ss. = ,624), öğrenci ($\bar{X} = 3,0221$, ss. = ,440) ve diğer ($\bar{X} = 2,9412$, ss. = ,709), meslek gruplarına dâhil olan seçmenlerin ortalamalarına göre emekli seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Analiz sonuçları, seçmen algıları arasında yaş değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(4-422)} = p < .05$]. Farklılığın tespit edilebilmesi için yapılan LSD testi sonuçlarına göre 31-40 yaş aralığındaki seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,1406$, ss. = ,517), 25-30 ($\bar{X} = 2,8940$, ss. = ,614) yaş aralığındaki seçmenlerin ortalamalarına göre 31-40 yaş aralığındaki seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. 41-50 yaş aralığındaki seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,2804$, ss. = ,475), 18-24 ($\bar{X} = 3,0024$, ss. = ,601), 25-30 ($\bar{X} = 2,8940$, ss. = ,614) ve 31-40 ($\bar{X} = 3,1406$, ss. = ,517) yaş aralığındaki seçmenlerin ortalamalarına göre 41-50 yaş aralığındaki seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. 51 ve üstü yaş aralığındaki seçmenlerin ortalaması ($\bar{X} = 3,4054$, ss. = ,408), 18-24 ($\bar{X} = 3,0024$, ss. = ,601), 25-30 ($\bar{X} = 2,8940$, ss. = ,614) ve 31-40 ($\bar{X} = 3,1406$, ss. = ,517) yaş aralığındaki seçmenlerin ortalamalarına göre 51 ve üzeri yaş aralığındaki seçmenlerin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Yukarıda Kars ili merkez yerel seçimlerinde halkın 2014 yerel seçimlerinde oy tercihlerinin nasıl olduğu ve bu Pazar seçim olsa oy tercihlerinin nasıl olacağı soruları yöneltmiştir. Kars ili merkez yerel seçimlerinde halkın siyasi parti ve politikalarına göre mi, siyasi partilerin gösterdikleri adaya göre mi veya gösterilen adayın etnik yapısına göre mi tercih yaptıkları araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Kars ili halkının çoğunluğunun oy tercihlerinde bulunurken adayın etnik yapısına göre tercih de buldukları ortaya çıkmıştır. Bu tercihlerinden dolayı yapılan istatistik çalışmasında anlamlı farklılar gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Kars ili yerel seçimlerine yönelik seçmen davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, belirlenen amaç ve buna bağlı olarak oluşturulan hedefler doğrultusunda öncelikle ilk bölümde demokrasi ve demokrasi modelleri ile seçmen davranışları ikinci bölümde yerel yönetimler ile Kars ili etnik ve kültürel yapı konusunda kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise Kars ili seçmenlerinden 427 seçmen üzerinde anket çalışması yapılarak, elde edilen veriler değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Bireyin tarih sahnesine çıkmasından günümüze kadar elde ettiği ve kendi kaderini belirme imkânı sağlayan en önemli siyasi hakkı seçme ve seçilme hakkıdır.

Seçmen davranışının incelenmesi, seçimlerde oy kullanma hakkına sahip olan vatandaşın oy kullanma suretiyle tercihini belirlerken hangi faktörlerden etkilendiğini anlama çabasını ifade eder. Seçmen davranışına etki eden faktörleri anlamak, bilimsel analiz ve açıklamalar için önemli olduğu gibi siyasi partilerin veya siyasi hareketlerin başarılı olabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Nitekim ancak bu kavramı bir nebze çözebilen ya da tahlil edebilen siyasi oluşumlar, seçmenin takdirini kazanarak başarılı elde edebilmektedir. Seçmen davranışı, bireylerin idarecileri seçme, dolaysız veya dolaylı bir şekilde kamu politikasının tespit edilmesini etkileme amacıyla faaliyette bulunmalarıdır.

Seçmen davranışını anlama ve analiz etmeye yönelik teorik açıklamalar önemli olduğu gibi hayatın olağan akışı içerisinde seçmen davranışına etki eden faktörleri alan araştırmaları yolu ile belirlemek ve buna dayalı bilimsel bilgi üretmekte önem arz etmektedir. Bu yolla elde edilen bilgiler belli bir coğrafi alanda hayatını sürdüren seçmenlerin, genel veya yerel seçimlerde hangi motif ve etkilerle hareket ettiklerini ve tercihlerini belirlediklerini anlamaya önemli bir katkı sağlar. Bu olgudan hareketle bu çalışmada konu ile ilgili teorik inceleme yanında Kars Merkez Belediye sınırları içinde yaşayan seçmenlere yönelik yerel seçimlerde oy kullanma davranışını etkileyen faktörleri anlama ve analiz etme amaçlı bir alan çalışması yürütülmüştür. Bu alan araştırması kapsamında hazırlanan anket kâğıdında teorik analizlerde ifade edilen temel faktörler olan; politik, sosyolojik ve ekonomik faktörler bağlamında örneklem kütesine sorular sorulmuştur, alınan cevaplardan hareketle bazı saptamaların elde edilmiştir.

Bu anket çalışması ile elde edilen sonuçlar ise aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Araştırmamızda cevap aranan sorulardan birincisi cinsiyet değişkenine göre son yerel seçimlerdeki parti tercihlerini belirlemektir. Bu soruya cevap vermek amacı ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeğindeki ifadelerle ilişkin frekans dağılımları incelenmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde 2014 yerel seçimi sonuçlarına paralel olarak en fazla tercih edilen partinin %30,2 ortalama ile MHP olduğu görülmüştür. Kadın seçmenlerin %29,7'si, erkek seçmenlerin ise %30,4'ü MHP'yi tercih etmişlerdir. Bunun yanı sıra MHP'ye en yakın olarak %23,4 ile Ak Partinin olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim değişkenine göre yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde okuryazar olmayan seçmenlerin %40'inin CHP'yi, ilkokul mezunu seçmenlerin %36,8'inin Ak Parti'yi, ortaokul mezunu seçmenlerin %31,4'unun MHP'yi, lise mezunu seçmenlerin %30'u Ak Parti'yi, önlisans mezunu seçmenlerin %29,7'sinin MHP'yi, lisans mezunu seçmenlerin %34,7'sinin MHP'yi ve lisansüstü mezun seçmenlerin %34,7'sinin Ak Parti'yi tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Etnisite değişkenine göre yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde Türkmen olan seçmenlerin %72,4'unun CHP'yi, Kürt seçmenlerin %41,7'sinin Ak Parti'yi, Azeri seçmenlerin %76,5'inin MHP'yi, Terekeme seçmenlerin %34,2'sinin CHP'yi, Yerli seçmenlerin %46,6'sinin MHP'yi ve diğer etnik grup seçmenlerin ise %26'sinin MHP ve CHP'yi eşit oranda tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Gelir durumu değişkenine göre yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde 0-1000 TL arası gelire sahip olan seçmenlerin %40'ının oy kullanmadığı tespit edilmiştir. 1001-1750 TL gelire sahip olan seçmenlerin %26,3'ünün MHP'yi, 1751-2500 TL gelire sahip olan seçmenlerin %28,2'sinin CHP'yi, 2501-3500 TL, 3501-4500 TL ve 4501 ve üzeri gelire sahip olan seçmenlerin büyük çoğunluğunun MHP'yi tercih ettiği belirlenmiştir.

Meslek değişkenine göre yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde memur, işçi, ev kadını ve serbest meslek grubunda olan seçmenlerin ağırlıklı olarak MHP'yi tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Çiftçi olan seçmenlerin %50'si Ak Partiyi, emeklilerin %43,3'ü CHP'yi, işsizlerin %31,6'si BDP (HDP)'yi, diğer meslek gruplarının ise %35,3'ünün diğer partileri tercih ettiği tespit edilmiştir. Aynı

zamanda öğrencilerin %37,5'inin 2014 yerel seçimlerinde oy kullanmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Yaş değişkenine göre yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde 18-24 yaş aralığında olan seçmenlerin %43,8'inin oy kullanmadığı, 25-30, 31-40 ve 41-50 yaş aralığında olan seçmenlerin MHP'yi tercih ettiği (%27,9-%28,7-%45,3) tespit edilmiştir. 51 ve üzeri yaş grubunun %32,6 ile Ak Parti'yi tercih ettiği görülmüştür.

“Cinsiyet değişkenine göre bu Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz” şeklindeki ifade doğrultusunda yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde kadın seçmenlerin %28,1'inin CHP'yi, erkek seçmenlerin ise %21,1 ile MHP, CHP ve HDP den yana oy kullanacakları tespit edilmiştir.

“Eğitim değişkenine göre bu Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz” şeklindeki ifade doğrultusunda yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde okuryazar olmayanların (%45,0), lise (%23,6), lisans (%26,3) ve lisansüstü (%22,4) eğitim grubunun CHP'yi tercih ettiği, ilkokul mezunu seçmenlerin %26,3 ile HDP'yi tercih ettiği, ortaokul (%29,4) ve önlisans (%21,9) mezunu seçmenlerin ise MHP'yi tercih ettikleri görülmüştür.

“Etnisite değişkenine göre bu Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz” şeklindeki ifade doğrultusunda yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde Türkmen (%48,3), Terekeme (%43,4), Yerli (%45,2) seçmenlerin CHP'yi, %52,5 ile Kürt seçmenlerin HDP'yi, %57,6 ile Azeri seçmenlerin MHP'yi tercih ettikleri görülmüştür. Diğer etnik yapıya sahip seçmenlerin ise %21,7 ile kararsız oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

“Gelir dağılımı değişkenine göre bu Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz” şeklindeki ifade doğrultusunda yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde 0-1000 TL gelir grubuna dâhil olan seçmenlerin %46,7'sinin CHP'yi, 1001-1750 TL gelir grubuna dâhil olan seçmenlerin %18,4 ile hem HDP yönünde hem de kararsızım yönünde tercih kullandıkları tespit edilmiştir. 1751-2500 TL gelir grubuna dâhil olan seçmenlerin %23,6 ile HDP'yi, 2501-3500 TL gelir grubuna dâhil olan seçmenlerin %24,6'sının MHP'yi, 3501-4500 TL gelir grubuna dâhil olan seçmenlerin %25,4 ile hem CHP hem de MHP'yi tercih ettikleri görülmüştür. Son olarak 4501 ve üzeri

gelir grubuna dâhil olan seçmenlerin %28,7 ile CHP'yi tercih ettikleri görülmüştür.

“Meslek değişkenine göre bu Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz” şeklindeki ifade doğrultusunda yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde memur (%30,0), işçi (%30,9), ev kadını (%34,4) ve emeklilerin (%40,0) CHP'yi, serbest meslek grubuna dâhil olan seçmenlerin %30,2 ile MHP'yi, çiftçi (%71,4), öğrenci (%31,2) ve işsizlerin (%47,4) HDP'yi tercih ettikleri görülmüştür. Diğer meslek grubuna dâhil olan seçmenlerin ise %17,6 ile kararsız oldukları tespit edilmiştir.

“Yaş değişkenine göre bu Pazar seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz” şeklindeki ifade doğrultusunda yerel seçim tercihlerine ilişkin frekans dağılımı sonuçları incelendiğinde 18-24 yaş aralığında olan seçmenlerin %30,1 ile HDP'yi, 25-30 (%23,3), 31-40 (%25,7), 51 ve üstü (%39,1) yaş aralığında olan seçmenlerin CHP'yi, son olarak 41-50 yaş aralığında olan seçmenlerin %30,2 ile MHP'yi tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmamızda ilgili hipotezleri test etmek için farklılık testlerinden yararlanılmıştır. Farklılık testleri sonucunda;

H₁ hipotezi (*Seçmen davranışları seçmenlerin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır*) kabul edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde erkek seçmenlerin kadın seçmenlere oranla anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Erkek seçmenlerin ortalaması 3,1707 iken kadın seçmenlerin ortalamasının 3,0162 olduğu tespit edilmiştir Kars merkez yerel seçimlerinde erkek seçmenlerin siyasi olaylar ve seçimler üzerine kadın seçmenlere oranla daha alakalı olduğu görülmektedir.

H₂ hipotezi (*Seçmen davranışları seçmenlerin eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır*) kabul edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde okuryazar olmayan seçmenler lisansüstü ve önlisans ile anlamlı olarak farklılaşırken, ilkokul mezunu seçmenler lise ve önlisans ile anlamlı olarak farklılaşmıştır. Aynı zamanda ortaokul mezunu seçmenlerinde önlisans ve lisans ile farklılaştığı görülmüştür. Kars merkez yerel seçimlerinde eğitim düzeyi arttıkça siyasi olaylar ve seçimlere karşı ilginin arttığı görülmektedir.

H₃ hipotezi (*Seçmen davranışları seçmenlerin etnisitelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır*) kabul edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde Yerli seçmenlerin özellikle Türkmen, Kürt, Terekeme ve diğer seçmenler ile anlamlı düzeyde

farklılaştığı görülmüştür. Aynı zamanda Kürt seçmenlerin diğer seçmenler ile ve Azeri seçmenlerin Türkmen ve diğer seçmenler ile farklılaştığı görülmüştür. Kars merkez yerel seçimlerinde seçmen davranışlarında etnik yapının ön plana çıktığı görülmektedir.

H₄ hipotezi (*Seçmen davranışları seçmenlerin gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır*) kabul edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde 2501-3500 TL gelire sahip olan seçmenlerin 0-1000 TL, 1001-1750 TL ve 1751-2500 TL gelire sahip olan seçmenler ile farklılaştığı tespit edilmiştir. Yine araştırma sonucunda 1751-2500 TL gelire sahip olan seçmenlerin 1001-1750 TL gelire sahip olan seçmenler ile farklılaştığı sonucu ortaya çıkmıştır. Kars merkez yerel seçimlerinde seçmenlerin gelir düzeyi arttıkça siyasi olaylar ve seçimlere karşı ilgilerinin arttığı görülmektedir.

H₅ hipotezi (*Seçmen davranışları seçmenlerin mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır*) kabul edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde emekli seçmenlerin memur, işçi, öğrenci ve diğer seçmenlerden farklılaştığı sonucu ortaya çıkmıştır. Yine araştırma sonucunda serbest meslek sahibi seçmenlerin işçi, öğrenci ve diğer seçmenlere göre farklılaştığı, çiftçi olan seçmenlerin işçi ve diğer seçmenlere göre farklılaştığı ve son olarak ev kadını olan seçmenlerin işçi seçmenlere göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Kars merkez yerel seçimlerinde seçmenlerin meslek gruplarına göre siyasi olaylar ve seçimlere karşı ilgilerinin değiştiği görülmektedir.

H₆ hipotezi (*Seçmen davranışları seçmenlerin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır*) kabul edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde 51 yaş ve üstü seçmenlerin 18-24, 25-30 ve 31-40 yaş seçmenlerinden farklılaştığı, yine 41-50 yaş seçmenlerin 18-24, 25-30 ve 31-40 yaş seçmenlerinden farklılaştığı görülmüştür. Son olarak 31-40 yaş seçmenlerinin 25-30 yaş seçmenleri ile farklılaştığı görülmüştür. Kars merkez yerel seçimlerinde seçmenlerin yaş oranları yükseldikçe siyasi olaylar ve seçimlere karşı ilgilerinin arttığı görülmektedir.

Genel olarak frekans analizleri ve hipotez sonuçlarına baktığımız da katılımcıların 30 Mart 2014 yerel seçimlerin de kullandıkları oy tercihlerinin bu Pazar seçim olsa yönündeki oy tercihlerine göre değişiklik gösterdiği bu değişimin ise büyük oranda katılımcıların belediye başkanını seçerken adayın partisinden ve kişiliğinden ziyade adayın etnik yapısına göre davranış sergilemelerinden kaynaklandığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (2009). Madde 67. İstanbul: Doğan Ofset.
- Abadan, N. ve Yücekök, A. (1966). “1961-1965 Seçimlerinde Büyükşehirlerde Gelir Durumuna Göre Oy Verme Davranışları”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 21(4), 103-117.
- Ağaoğulları, M. A. (2009). *Kent Devletinden İmparatorluğa*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Akay, R. A. (2012). *Siyasal İletişim Danışmanı*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Akgün, B. (2002). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aktaş, M. (2015). Demokrasi Kavramına Eleştirel Bir Bakış. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (1), 87-105.
- Akyüz, Ü. (2009). “Siyaset ve Ahlak”. *Yasama Dergisi*. 11, 93-129.
- Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Alkan, T. (1993). *Siyasal Ahlak ve Ahlaksızlık*. Ankara: Bilgi Yayın Evi.
- Altıntaş, H. (2003). Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 5, 1-31.
- Arblaster, A. (1999). *Demokrasi*. (Çev. Nilüfer Yılmaz). Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Arıkan, R. (2000). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arlı, M. ve Nazik, H. (2001). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arslan, D.A. (2012). “Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Mersin’in Siyasi Yapısı”. *International Journal of Human Sciences*. (9)2, 916-968.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr>, (ET: 28.03. 2019).

- Baines, P.R., O'Shaughnessy, N.J., Butler, S. ve Gill, M. (2010). "The Dark Side of political marketing. Islamist propaganda, Reversal Theory and British Muslims". *European Journal of Marketing*. 44 (3/4): 478-495.
- Baloğlu, B. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Baltacı, C. ve Eke, E. (2012). Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisine Yönelik Seçmen Algısı: Isparta Örnek Olayı. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. 4(1). 115-126.
- Barber, B. (1995). *Güçlü Demokrasi*. (Çev. Mehmet Beşikçi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Başaran, Y. K. (2017). "Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı". *Asos Journal The Journal of Academic Social Science*, 47(5), 480 – 495.
- Baykal, D. (1970). *Siyasal Katılma*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Berki, A., H. (1962). "Vakıf Kuran İlk Osmanlı Padişahı". *Vakıflar Dergisi*. 5. 127-129.
- Berki, Ş. (1962). "Vakfın Lüzumu, Faydalan ve Vakıfları Teşvik". *Vakıflar Dergisi*. 5. 19-22.
- Berkowitz - Kotler, L.A. (2001). "Religion and Voting Behaviour in Great Britain: a Reassessment". *B.J. Pol. S.* 31: 532-554.
- Bone, A. H. ve Ronney, A. (1971). *Politics and Voters*. New York: McGrawHill.
- Bustami, Y., Corabime, A. D., ve Suarsini, E. (2017). "The Social Attitude Empowerment of Biology Students: Implementation Jirqa Learning Strategy İn Different Ethnicities". *International Journal of Instruction*, 10(3): 15 – 30.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Campbel, A. (1960). *The Amerikan Voter*. New York: John Wiley.
- Castells, M. (1972). *La Question Urbaine, Urban Question*, (Çev. A.Sheridan, 1978), London: Edward Arnold Press.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research, Planning, Conducting And Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (4th Edition). Boston: Pearson Education Inc.

- Çaha, Ö. (2008). *Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler*. Ankara: Orion Yayınevi.
- Çam, E. (2000). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çeçen, A. (1984). *Kültür ve Politika*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Çınar, T. (2007). “Yerel Seçimlerde Kent Büyüklüğü İle Oy Vermenin Yönü Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği 1963-1999”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi*, 62 (3), 141-165.
- Çiçek, Y. (2014). “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler”. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 53-65.
- Çukurçayır, M. A. (2006). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dahl, R. A. (1996). *Demokrasi ve Eleştirileri*. (Çev. Levent Köker), Ankara: Yetkin Yayınları.
- Dahl, R. A. (2010). *Demokrasi Üzerine*. (Çev. Betül Kadioğlu). Ankara: Phonix Yayınları.
- Daver, B. (1993). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demir, V. (2007). *Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dilber, F. (2012). “Seçmenlerin Kitle İletişim Araçlarından Aldığı Siyasal İçerikli Bilgilerden Etkilenme Düzeyi: Karaman İli Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(4), 83-105.
- Dunning, T. ve Harrison, L. (2010). “Cross-Cutting Cleavages and Ethnic Voting: An Experimental Study of Cousinage in Mali”. *American Political Science Review*. 104 (1): 21-39.
- Dural, A. B., ve Eseler, B. (2016). “Rumeli Göçmenlerinin Siyasal Katılımı ve Davranışları: Bayrampaşa İlçesi Örneği”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 74-84.
- Dursun, D. (2016). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

- Eifert, B., Miguel, E. ve Posner, D.N. (2010). "Political Competition and Ethnic Identification in Africa". *American Journal of Political Science*. 54 (2), 494-510.
- Ejder, Y. (1996). *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Erdoğan, K., Demir, T. (2011). "Kars ve Ardahan Türkmenlerinin Dünü ve Bugünü (Milli Mücadeledeki Yerleri)". *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 58, 191-212.
- Erdoğan, M. (1995). *Demokrasi Laiklik Resmi İdeoloji*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Erdoğan, M. (2012). *Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Erdoğan, T. (1998). *Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Ergün, T. ve Polatoğlu, A. (1992). *Kamu Yönetimine Giriş*. Ankara: TODAİE.
- Erkal, E. M. (2001). "Etniklik ve Etnik Grup Kavramları Üzerine", *Türkiye ve Siyaset Dergisi*. 3, 33-40.
- Eroğlu, H. (1986). *İdare Hukuku Genel Esaslar İdari Teşkilat ve İdarenin Denetlenmesi*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Eryılmaz, B. (1995). *Kamu Yönetimi*. İzmir: Akademi Kitapevi.
- Eryılmaz, B. (1997). *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi, Düşünceler – Yapılar – Fonksiyonlar – Politikalar*, Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*. (6th Edition). New York: McGraw-Hill.
- Goerres, A. (2007). "Why are Older People More Likely to Vote? The Impact of Ageing on Electoral Turnout in Europe?". *The British Journal of Politics & International Relations*. 9 (1), 90-121.
- Gökçe, O. (1993). *İletişim Bilimine Giriş: İnsanlar Arası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

- Gökçe, O., Şahin, A. ve Karaçor, S. (2002). “3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim”. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 1-44.
- Gökçimen, S. (2008). “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”. *Yasama Dergisi*, 10, 5-59.
- Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Gözler, K. (2003). *İdare Hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Gözler, K. (2006). *Anayasa Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gözübüyük, Ş.(2000). *Yönetim Hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Gravetter, J. F. ve Forzano, L. B. (2012). *Research Methodsfor The Behavioral Science*. (4th Edition). USA: Linda Schreiber-Ganster
- Güllüpunar, H. (2010). *Siyasal İletişim*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Gülmen, Y. (1979). *Türk Seçmen Davranışı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.
- Günday, M. (1996). *İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Hamdemir, B. (2018). “Oy Verme ve Oy Hakkının Demokratik İlkeleri”. Atıl Cem Çiçek, Adem Çelik ve Berkan Hamdemir (Ed.), *Siyasal Partiler, Seçim Sistemleri ve Türkiye*. (ss. 171-199) içinde. Ankara: Gece Akademi.
- He, Q. (2017). “Quantitative Research in Systemic Functional Linguistics”. *English Language Teaching; ISSN 1916-4742 E-ISSN 1916-4750 Publishedby Canadian Center of Scienceand Education*, 11 (1): 110.
- Heywood, A. (2011). *Siyaset*. (Çev. Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız, Zeynep Kopuzoğlu, Atilla Yayla, Umay Candan KARACA, Hasan Yücel Başdemir). Ankara: Adres Yayınları.
- Jeffress, L.W. (1999). The Impact of Ethnicity and Ethnic Media on Presidential Voting Patterns. *Journalism and Communication Monographs*. 1 (3), 199-262.
- Kaçer, M. (2017). “Türkiye’de Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Yenileme(1963-2014)”. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(4), 329-350.

- Kalaycıoğlu, E. (1983). *Çağdaş Siyasal Bilim Teori, Olgu ve Süreçler*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Kalender, A. (2005). *Siyasal İletişim: Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kapani, M. (2013). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (9. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatepe, Ş. (2013). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Keleş, R. (1994). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kırzioğlu, M. F. (1955). *1855 Kars Zaferi*, İstanbul: Işıl Matbaası.
- Kırzioğlu, M.F. (1953). *Kars Tarihi*, İstanbul: Işıl Matbaası.
- Kışlalı, A. T. (2006). *Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Koçak, S., ve Ekşi, A. (2010). “Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 295-307.
- Koçak, Y. (2013). *Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Köker, L. (1992). *Demokrasi Üzerine Yazılar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kurubaş, E. (2009). “Etnik Sorun-Dış Politika İlişkisi Bağlamında Kürt Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 8(1), 39-69.
- Lazarsfield, P.F., Berelson, B. ve Gaudet, H. (1944). *The People Choice. How the voter makes up his mind in a presidential campaign*. New York: Columbia University Press.
- Linz, J. (1975). *Totaliter ve Otoriter Rejimler*. (Çev. Ergun Özbudun). Ankara: Siyasal İlimler Türk Derneği Yayınları.
- Lindbom, T. (1998). *Demokrasi Timi*. (Çev. Ömer Baldık). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Lipson, L. (1985). *Demokratik Uygarlık*. (Çev. Haldun Günalp). Ankara: Tib Yayınları.

- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Osman Akınbay ve Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mazzini, G. (2005). *Avrupa'da Demokrasi Üzerine Düşünceler*. (Çev. Ahmet Fethi). İstanbul: Merkez Kitapçılık.
- Mouffe, C. (2002). *Demokratik Paradoks*. (Çev. A. Cevdet Aşkın). Ankara: Epos Yayınları.
- Negiz, N. ve Akyıldız, F. (2012). "Yerel Seçimlerde Seçmenin Tercih Üzerinde Aday İmajının Etkisi: Uşak Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 171-199.
- Oktay, C. (2010). *Siyaset Bilimi İncelemeleri Meşruiyet-Sınıflandırma-Kültür-Modernleşme*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Ortaylı, İ. (1974). *Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)*. Ankara: TODAİE Yayınları
- Ortaylı, İ. (1982). "Osmanlı İmparatorluğu'nda İdari Modernleşme Ve Mahalli Alanındaki Gelişmeler". *İdare Hukuku ve İlim Dergisi*, 3(1-3), 137-148.
- Ortaylı, İ. (2008). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Ortaylı, İ. (1976). "Osmanlı Kadı'sının Taşra Yönetimindeki Rolü Üzerine", *Amme İdaresi Dergisi*, 9 (1), 95-107.
- Ökmen M., Parlak B. (2008). *Kurumdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Ökmen, M. (2005). "Küresel Sistem, Demokratikleşme-Yerelleşme Dinamikleri ve Yerel Demokrasi". K. Görmez (Ed.). *Küreselleşme ve Yerelleşme* (ss. 21-66) içinde. Ankara: Odak Yayınları.
- Özbudun, E. (1974). *Siyasal Partiler*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Özbudun, E. (2002). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özdamar, K. (1997). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi IBM SPSS, IBM SPSS AMOS ve MINTAB Uygulamalı*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Özer, İ. (1990). “Bir Alan Araştırması: Kentleşme ve Siyasal Katılma”. *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*. 8(1), 169-202.
- Özer, İ. ve Meder, M. (2008). *Siyasal Katılma ve Seçmen Davranışı*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Özgür, H. (2001). “Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkilerinin ve Yerel Yönetim Anlayışının Liberal Tez Açısından Değerlendirilmesi”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 6 (24), 214-230.
- Özgür, H. (2003). “Yeni Kamu Yönetimi Hareketi”. M. Acar ve H. Özgür (Ed.). *Çağdaş Kamu Yönetimi* (183-226) içinde. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özhan, M. (2018). *Türkiye’de Seçmen Davranışları. Güneydoğu Anadolu İncelemesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztekin, A. (2010). *Siyaset Bilimine Giriş: Toplum, Devlet, Parlamento, Hükümet, Kamu Yönetimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özyakışır, D. (2017). “Göç Olgusuna Etnik Kimlik Açısından Bir Yaklaşım: Kars Örneği”. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 10 (52), 1130-1138.
- Pallant, J. (2017). *SPSS Kullanma Klavuzu SPSS İle Adım Adım Veri Analizi*. (Çev. Sibel Balcı, Berat Ahi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Philpot, T.S. ve Walton, H.W. (2007). One of Our Own: Black Female Candidates and the Voters Who Support Them. *American Journal of Political Science*. 51 (1): 49-62.
- Pirrenne, H. (1994). *Ortaçağ Kentleri Kökenleri ve Ticaretin Canlanması*. (Çev. Şadan Karadeniz). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Polat, F. (2010). *Din Siyaset Seçmen*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Powel, G.B. (1990). *Çağdaş Demokrasiler Katılma, İstikrara ve Şiddet*. Ankara: S Yayınları.

- Punch, F. K. (2014). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev. Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Rose, R. ve McAllister, I. (1990). *The Loyalties of Voters: A Lifetime Learning Model*. California: Sage Publications.
- Sallan Gül, S. (2003). “Dünya’da ve Türkiye’de Feminizm ve Kadın Hareketleri”. Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür (Ed.), *Çağdaş Kamu Yönetimi I* (ss. 125-150) içinde. Ankara: Nobel Yayınları.
- Saraçoğlu, H. (1989). *Doğu Anadolu Bölgesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (2000). *Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sartori, G. (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. (Çev. Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Schmidt, A. G. (2002). *Demokrasi Kuramlarına Giriş*. (Çev. M. Emin Köktaş). Ankara: Vadi Yayınları.
- Selçuk, S. (1999). *Demokrasiye Doğru*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Sencer, M. (1974). *Türkiye’de Sınıfsal Yapı ve Seçmen Davranışları*. İstanbul: May Yayınları.
- Sezen, S. (1994). *Seçim ve Demokrasi*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sitembölükbaşı, Ş. (1995). *Türkiye’de İslam’ın Yeniden İnkişafı (1950-1960)*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2001). *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Şaylan, G. (2009). *Postmodernizm*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Şimşek, M. Ş, (1998). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Damla Ofset Matbaacılık.
- Tanilli, S. (1989). *Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?*. İstanbul: Say Yayınları.
- Tanilli, S. (1990). *Devlet ve Demokrasi: Anayasa Hukukuna Giriş*. İstanbul: Say Yayınları.
- Tekeli, İ. (1983). “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 16 (2), 3-22.

- Tekeli, Ş. (1981). *Kadınlar ve Siyasal-Toplumsal Hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Tokgöz, O. (1979). *Siyasal Haberleşme ve Kadın*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Torlak, S.E., Polat, F.(2006). “Denizli Örneği Çerçevesinde Kentlileşme Sürecinde Seçmen Davranışı Değişimi”, *Mülkiye Dergisi*, 30 (253), 149-166.
- Tortop, N., Aykaç B., Yayman, H. Ve Özer, M. A. (2008). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tosun, K. (1990). *İşletme Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Touraine, A. (1992). *Modernliğin Eleştirisi*. (Çev. Hülya Tufan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tunaya, T. Z. (1975). *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*. İstanbul: İstanbul Yayınevi.
- Tuncay, S. (1996). *Parti İçi Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Turan, A, E. (2008). *Türkiye’de Yerel Seçimler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Turan, E. (2013). *Siyaset Bilimine Giriş*. Konya: Palet Yayınları.
- Turan, E. ve Temizel, M. (2015). *Türkiye’de Seçmen Davranışları*. İstanbul: Kömen Yayınları.
- Turan, Ş. (2002). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ulusuy, A., Akdemir, T. (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Ural, S., Akyüz Orat, J., Oran Arslan, N., Bingöl, A., ve Tüysüz, Ş. C. (2011). *Kars Tarihi Geçmişten Cumhuriyete*. Erzurum: Eser Ofset ve Matbaacılık
- Ural, S., Arslan Oran, N. (2011). *Cumhuriyet Devri Kars Tarihi 1923-1950*. Erzurum: Eser Basın Yayın Dağıtım Matbaacılık.
- Uysal, A. ve Toprak, O. (2010). *Particiler, Türkiye’de Partiler ve Sosyal Ağların İnşası*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Uysal, B. (1984). “Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailelerin Etkisi”. *Amme İdaresi Dergisi*, 17(4). 109-134.
- Ülkü, E. ve Demir, M. K. (2013). “Kitle İletişim Araçlarının Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarına Etkisi”. *International Journal of Social Science*, 6(1), 587-608.
- Ünal, F. (2011). “Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü” , *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 241-248.
- Üste, R.B.(2006). *Tek Partili Dönemde Yerel Seçimler(1930-1934-1938-1942)*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Vergin, N. (2000). *Din, Toplum ve Siyasal Sistem*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yetkin, Ç. (2004). *Atatürk’ün Vatana İhanetle Suçlandığı Serbest Cumhuriyet Partisi Olayı*. İstanbul: Otopsi Yayınları.
- Yıldırım, F. ve Naktiyok, S. (2017). “The Mediating Role of Organizational Support in The Effect of Transformational Leadership Employee Empowerment”. *Polish Journal of Management Studies*, 16 (1), 292-303.
- Yılmaz, A. (2003). *Çağdaş Siyasal Akımlar-Modern Demokraside Yeni Arayışlar*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Yükselen, C. (2010). *Örnekleme Süreci ve Örnekleme Yöntemleri*. İstanbul Arel Üniversitesi. 4. Pazarlama Araştırmaları Eğitim Semineri. [Erişim Tarihi: 26.05.2018 <http://web.deu.edu.tr/upk15/docs/seminerSunumlari/.pdf>]

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.ysk.gov.tr. Erişim Tarihi: 05.05.2019
- www.milliyet.com.tr. Erişim Tarihi: 28.04.2019
- www.kars.gov.tr. Erişim Tarihi: 28.04.2019
- www.tuik.gov.tr. Erişim Tarihi: 28.04.2019
- <https://www.surveysystem.com/sscalc.html> Erişim Tarihi: 02.02.2019
- www.yerelsecim.com.tr Erişim Tarihi: 05.01.2020

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ölçeği

Değerli katılımcılar, bu anket çalışması, Kars yerel seçimlerinde seçmen davranışlarını etkileyen faktörler üzerine veri elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek veriler “Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları: Kars İli Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacak olup, söz konusu veriler üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Bu nedenle çalışma üzerinde herhangi bir isim ya da numara yazmanıza gerek yoktur. Lütfen size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Bize yardımcı olduğunuz için şimdiden teşekkür ederiz.

Özer ELKIRMIŞ

- 1) Yaşınız
 18-24 25-30 31-40 41-50 51+
- 2) Cinsiyetiniz : Kadın Erkek
- 3) Mesleğiniz
 Memur İşçi Ev Kadını Serbest Meslek Çiftçi Öğrenci Emekli İşsiz Diğer
- 4) Eğitim Durumunuz
 Okur-Yazar Değil İlkokul Ortaokul Lise Ön Lisans Lisans Lisansüstü
- 5) Ailenizin Aylık Ortalama Geliri Ne Kadardır?
 0-1000 TL 1001-1750 TL 1751-2500 TL 2501-3500 TL 3501-4500 4501+ TL
- 6) Kendinizi Etnik Kimlik Açısından Nasıl Değerlendirirsiniz?
 Türkmen Kürt Azeri Terekeme Yerli Diğer
- 7) 30 Mart 2014 Yerel Seçiminde Hangi Partiye Oy Verdiniz?
 Ak Parti Bbp Chp Hdp Mhp Saadet Partisi Oy Kullanmadım Diğer
- 8) Bu Pazar Seçim Olsa Hangi Partiye Oy Verirdiniz?
 Bbp Chp Dsp Hdp İyi P. Mhp Saadet P. Oy Kullanmayacağım Kararsızım Diğer
- 9) Aşağıdaki tabloda oy verme davranışınızı etkileyen faktörlere ilişkin bilgiler verilmiştir. Söz konusu faktörlerin tercihinize etki düzeylerini belirtiniz.

Maddeler	Katılıyorum	Kısmen	Katılmıyorum	Kararsızım
Adayın etnik kökeni oy verme davranışımı etkiler				
Adayın memleketi oy verme davranışımı etkiler				
Adayın dindar olması oy verme davranışımı etkiler				
Adayın sosyal çevresi oy verme davranışımı etkiler				
Adayın mesleği oy verme davranışımı etkiler				
Adayın üyesi olduğu tarikat/cemaat oy verme davranışımı etkiler				
Adayın cinsiyeti oy verme davranışımı etkiler				
Partinin lideri oy verme davranışımı etkiler				
Kimlik/kültür talebimi gerçekleştirecek parti / aday oy verme davranışımı etkiler				
Partinin ideolojik yapısı oy verme davranışımı etkiler				

Partinin seçim programı oy verme davranışımı etkiler				
Partinin iktidarda olması oy verme davranışımı etkiler				
Partinin iyi bir ekonomik gelecek vaat etmesi oy verme davranışımı etkiler				
Partinin sosyal adalet ve sosyal yardımlar konusunda gösterdiği çaba oy verme davranışımı etkiler				
Kendimi ait hissettiğim sınıfsal(ekonomik) yapı oy verme davranışımı etkiler				
Ekonominin iyi yönetilmesi oy verme davranışımı etkiler				
Güvenlik politikaları oy verme davranışımı etkiler				

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Özer ELKIRMIŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	Kars 15.03.1986
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	-
İŞ Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	2010-2011 Türkiye İş Bankası, 2011-2017 Sosyal Güvenlik Kurumu, 2017 ve halen Kafkas Üniversitesi SMYO (Öğretim Görevlisi)
İletişim	
E-Posta Adresi	oelkirmis@gmail.com
Tarih	26.06.2020